

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA PRÁVNICKÁ

RIGORÓZNÍ PRÁCE

KATEDRA MEZINÁRODNÍHO PRÁVA VEŘEJNÉHO.

POSTOJ SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH K MEZINÁRODNÍMU PRÁVU -

Bushův unilateralismus.

Vypracoval: Mgr. Andrej Keblušek

Vedoucí práce: doc. JUDr. Jan Ondřej, CSc., DSc.

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci *vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.*

Beru na vědomí, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona v platném znění, zejména skutečnost, že Univerzita Karlova v Praze má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

V Praze dne .....

Mgr. Andrej Keblušek

PODĚKOVÁNÍ

Tímto děkuji vedoucímu své diplomové práce **doc. JUDr. Janu Ondřejovi, CSc., DSc.** za odborné vedení, ochotu a trpělivost při psaní této práce.

Název práce: POSTOJ SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH K MEZINÁRODNÍMU PRÁVU - Bushův unilateralismus.

Autor: Mgr. ANDREJ KEBLUŠEK

Katedra: Katedra mezinárodního práva veřejného

Vedoucí práce: doc. JUDr. JAN ONDŘEJ, CSc., DSc.

ABSTRAKT

Dne 24. 10. 1945 byla na konferenci v San Francisku založena Organizace spojených národů („dále jen OSN“), jenž si jako svůj hlavní cíl vytyčila „*uchránit budoucí pokolení před metlou vojny*“. Stejného dne totiž vstoupila v platnost zakládací listina této Organizace, známá jako Charta Spojených národů (dále jen „*Charta OSN*“), která zakotvovala nová mezinárodní pravidla založená na principu *jus ad pacem* („*právo na mír*“) a zakazující princip *jus ad bellum* („*práva na válku*“) v budoucích mezinárodních vztazích. Válka byla v rámci těchto nových mezinárodních pravidel zakázána, a měla být do budoucna vedena pouze v zájmu zachování mezinárodního míru a bezpečnosti, v naprosto ojedinělých případech. Spojené státy americké jsou přitom jedinou zemí mezinárodního společenství, která nejčastěji používá ozbrojenou sílu v mezinárodních vztazích a v současnosti vede dvě obří válečná tažení v Afghánistánu (2001 –) a Iráku (2003 –). Cílem této práce proto bude právní posouzení oprávněnosti všech amerických válečných tažení z posledních let a jejich souladu se současnou právní úpravou použití ozbrojené síly založeného Chartou OSN.

KLÍČOVÁ SLOVA: Charta OSN, zákaz použití ozbrojené síly podle čl. 2 odst. 4 Charty OSN, sebeobrana podle čl. 51 Charty OSN, sebeobrana preemptivní a preventivní.

Title: THE ATTITUDE OF THE UNITED STATES OF AMERICA TOWARDS THE INTERNATIONAL LAW – Bush's Unilateralism".

Author: Mgr. ANDREJ KEBLUŠEK

Department: Faculty of Public International Law

Supervisor: doc. JUDr. JAN ONDŘEJ, CSc., DSc.

ABSTRACT

On October 24, 1945 at a conference in San Francisco, the organization of the United Nations (hereinafter UN) was founded by, which has set up as its main goal "*to save future generations from the scourge of war*". On the same day the charter of this organization has also entered into force; it is known as the Charter of the United Nations (hereinafter the UN Charter), which anchored new international rules based on the principle of Jus ad Pacem ("*right for peace*") and forbidding the principle of Jus ad Bellum ("*right for war*") in future international relations. The war was thus – under the new international rules – banned for the future and could be waged from now on only in the interest of maintaining the international peace and security in absolutely isolated cases. However, the United States of America is the only country in the international community, which is most often using armed force in international relations, and it currently wages two giant war campaigns in Afghanistan (2001 –) and Iraq (2003 –). The objective of this work will be therefore the assessment of the legality of all the American war campaigns of the recent years and their conformity with the current legal regulations for usage of armed forces given by the UN Charter.

KEYWORDS: UN Charter, ban of the use of the armed forces according to Article 2 Paragraph 4 of the UN Charter, self-defense according to Article 51 of the UN Charter, self-defense preemptive and preventive.

OBSAH.....	6-8
1. Klíčová slova a zkratky	9
2. Úvod	10
3. Hlavní část	
3.1. USA jako součást mezinárodního společenství	11
3.1.2. USA jako subjekt mezinárodního práva	11-12
3.1.3. USA jako součást Organizace spojených národů	12-15
3.2. USA a její výsadní postavení ve světě	15
3.2.1. USA jako hospodářská velmoc	15-16
3.2.2. USA jako vojenská velmoc	16-18
3.3. Prezident Bush a jeho administrativa	18
3.3.1. Počátky nekonzervativního hnutí v USA	18-19
3.3.2. Neokonzervativci a jejich vliv na politiku USA.....	20-21
3.3.3. Neokonzervativci zaujímají nejdůležitější funkce USA	21-23
3.4. Bushův postoj k mezinárodnímu právu	23
3.4.1. Bush zveřejňuje Národní bezpečnostní strategii USA.....	23-24
3.4.2. Bush zveřejňuje Národní strategii boje proti šíření ZHN	24-25
3.4.3. Právní posouzení Bushových dokumentů	25-26
3.5. Bushův postoj k Organizaci spojených národů.....	26
3.5.1. Bush a jeho rozkol s OSN.....	26-29
3.5.2. Bush a jeho neochota platit příspěvky OSN.....	29-31
3.5.2. Bush a jeho neochota reformovat OSN.....	31-35
3.6. Bush a jeho postoj vůči Severoatlantické alianci (NATO).....	35
3.6.1. Bush a jeho snaha o přetvoření NATO.....	35-36
3.6.2. Bush a posilování politického vlivu NATO.....	36-38
3.6.3. Bush a posilování vojenského vlivu NATO.....	38-42
3.7. Válka proti terorismu.....	42
3.7.1. Pojem terorismu v mezinárodním právu	42-44
3.7.2. Boj proti terorismu v pojetí OSN	44-46
3.7.3. Boj proti terorismu v pojetí USA	46-48
3.8. Současná právní úprava použití síly	48
3.8.1. Charta OSN a zákaz použití síly podle čl. 2 odst. 4	48-49

3.8.2. Čl. 2. odst. 4 a interpretační spor pojmu „ <i>ozbrojená síla</i> “	49-50
3.8.3. Čl. 2. odst. 4 a interpretační spor pojmu „ <i>proti územní celistvosti</i> “	50-51
3.9. Charta OSN a výjimky ze zásady použití síly	51
3.9.1. Charta OSN a donucovací opatření Rady bezpečnosti OSN.....	51-53
3.9.2. Donucovací opatření a pojem „ <i>ohrožení míru</i> “ a „ <i>porušení míru</i> “	54
3.9.3. Donucovací opatření a pojem „ <i>porušení míru</i> “ a „ <i>čin útočný</i> “	54-57
3.10. Charta OSN a výjimky ze zásady použití síly: sebeobrana	57
3.10.1. Charta OSN a právo na sebeobranu.....	57-58
3.10.2. Čl. 51 a začátek výkonu práva na sebeobranu.....	58-59
3.10.3. Čl. 51 a rozsah a obsah pojmu „ <i>ozbrojený útok</i> “.....	59-60
3.10.4. Čl. 51 a rozsah a obsah pojmu „ <i>těžší případ</i> “ ozbrojeného útoku.....	60-61
3.11. Charta OSN a podmínky pro výkon práva na sebeobranu	61
3.11.1. Charta OSN a její vztah k obyčejovému právu.....	61-62
3.11.2. Sebeobrana a princip nezbytnosti	62-63
3.11.3. Sebeobrana a princip bezprostřednosti	63
3.11.4. Sebeobrana a princip přiměřenosti	63-64
3.12. Preemptivní a preventivní sebeobrana	64
3.12.1. Pojem sebeobrana preemptivní a preventivní.....	64-65
3.12.2. Sebeobrana preemptivní.....	65-66
3.12.3. Sebeobrana preventivní.....	66-67
3.13. Bushovy války – válka v Afghánistánu	67
3.13.1. Al-Kajda útočí na USA	67-69
3.13.2. USA vyhláší válku Al-Kajdě a Talibánu	69-70
3.14. Právní posouzení války v Afghánistánu	70
3.14.1. USA a její právo na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN.....	70
3.14.2. Čl. 51 a teroristický útok jako „ <i>ozbrojený útok</i> “	70-73
3.14.3. Čl. 51 a přičitatelnost jednání teroristů jako jednání státu	73-77
3.15. Postoj OSN vůči operacím USA v Afghánistánu	77
3.15.1. Rada bezpečnosti OSN a právo USA na sebeobranu.....	77-78
3.15.2. Sebeobrana USA a princip nezbytnosti operace „ <i>Trvalá svoboda</i> “	78-79
3.15.3. Sebeobrana USA a princip bezprostřednosti „ <i>Trvalá svoboda</i> “.....	79
3.15.4. Sebeobrana USA a princip přiměřenosti „ <i>Trvalá svoboda</i> “	79-82
3.16. Bushovy války – válka v Iráku	82
3.16.1. Saddám Husajn jako nepřítel USA	82-83
3.16.2. USA a svržení režimu Saddáma Husajna.....	83-84
3.17. Právní posouzení války v Iráku	84
3.17.1. Postoj OSN vůči Iráku	84-89

3.17.2. Postoj stálých členů RB OSN (Francie,Ruska,Číny) vůči Iráku	89-91
3.17.3. Postoj stálých členů (USA a VB) vůči Iráku	91-92
3.18. USA a její právo na preventivní sebeobranu v Iráku.....	92
3.18.1. Preventivní sebeobrana podle čl. 51 Charty OSN.....	92-95
3.18.2. Preventivní sebeobrana bez nutnosti zmocnění RB OSN.....	95-96
3.18.3. USA má právo použít sílu na základě dřívějších rezolucí RB OSN.....	96-100
3.19. Bush jako válečný zločinec.....	100-107
3.20. Důsledky Bushova unilateralismu v mezinárodním právu.....	107
3.20.1. OSN a její nutná změna.....	107-108
3.20.2. OSN a ustanovení Vysokého panelu.....	108-110
3.20.3. Vysoký panel a reforma Rady bezpečnosti OSN.....	110-113
3.20.4. Vysoký panel a rozbor článků Charty OSN.....	113-120
4. Závěr.....	120-124
5. Seznam použité literatury.....	125-128
6. Seznam odkazů na literaturu.....	129-135

1. KLÍČOVÁ SLOVA A ZKRATKY

Neokonzervatismus (*Neoconservatism*).

Projekt pro nové americké století (*The Project for the New American Century* - PNAC).

Válka proti terorismu (*The Global War on Terrorism* – GWT).

Organizace spojených národů – OSN (*The United Nations* – UN).

Charta Organizace spojených národů – Charta OSN (*The Charter of the United Nations*).

Multilateralismus (*Multilateralism*).

Unilateralismus (*Unilateralism*).

Rada bezpečnosti OSN – RB OSN (*The United Nations Security Council* - UNSC).

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN (*A United Nations Security Council resolution*).

Donucující opatření Rady bezpečnosti OSN podle čl. 41 Charty OSN.

Donucující opatření Rady bezpečnosti OSN podle čl. 42 Charty OSN.

Zákaz použití síly podle čl. 2 odst. 4 Charty OSN.

Sebeobrana podle čl. 51 Charty OSN.

Sebeobrana preemptivní a preventivní (*preemptive and preventive self-defence*).

Panel na vysoké úrovni, pro hrozby, výzvy a změnu. (*The High Level Panel on Threats, Challenges and Change of the United Nations*).

Zpráva Bezpečnější svět: Naše společná odpovědnost. (*Report „A more secure world: our Sharp responsibility“*).

2. ÚVOD

Tato diplomová práce je prací, která se zaměřuje na zahraniční politiku Spojených států během funkčního období amerického prezidenta George W. Bushe ml. (2000-2008) a jeho administrativy a zachycuje postoj této administrativy k mezinárodnímu právu veřejnému. Pouze z názvu této práce „*Postoj Spojených států amerických k mezinárodnímu právu: Bushův unilateralismus*“ se dá vyčíst, že stěžejní část této práce je věnována celkovému právnímu zhodnocení současné úpravě použití síly v mezinárodních vztazích podle Charty OSN a novému prosazovanému unilaterálnímu, tj. jednostrannému používání síly v mezinárodních vztazích Bushovou administrativou. Tato práce se věnuje zejména současnou právní úpravou zákazu použití síly v mezinárodních vztazích podle čl. 2 odst. 4 Charty OSN v návaznosti na přirozené právo na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN a v konečné fázi posuzuje legitimitu všech vojenských ozbrojených zásahů prezidenta Bushe v souvislosti s americkou válkou v Afghánistánu (2001) a Iráku (2003). Tato diplomová práce se tedy dá v zásadě rozdělit do sedmi základních tematických celků, které jsou rozebírány jak po stránce skutkové, tak po stránce právní. *První část* se zabývá USA jakožto subjektem mezinárodního práva a jeho postavením v mezinárodním společenství. *Druhá část* se zaměřuje na prezidenta Bushe a jeho administrativu, tvůrců jeho politických rozhodnutí, vzniku a vývoji nekonzervativního hnutí v USA a jejich postupnému ovládnutí politiky USA. *Třetí část* se zabývá právním posouzením oficiálních dokumentů Bushovy administrativy, vydaných v reakci na teroristické útoky z 11. 9. 2001, a jejímu novému přístupu v boji proti terorismu a celkovému mezinárodnímu právu jako takovému. *Čtvrtá část* se zabývá problematikou mezinárodního terorismu a boje proti terorismu v pojetí celého mezinárodního společenství, reprezentovaným OSN, a nového pojetí USA, která jako nejlepší způsob v boji proti terorismu zvolila jednostranné použití síly. *Pátá část* se zabývá problematikou zákazu použití síly v mezinárodním právu a práva na sebeobranu, včetně sebeobrany preventivní a preemptivní v mezinárodních vztazích. *Šestá část* se přímo zabývá legitimitou konkrétních amerických vojenských zásahů v Afghánistánu a Iráku za současného znění článků zakazujících použít sílu podle čl. 2 odst. 4 Charty a právem na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN. *Sedmá část* se nakonec zabývá důsledky Bushova unilaterálního jednání v mezinárodních vztazích a reakcí OSN na prosazování Bushova unilateralismu, zejména potřebou nutně reformovat současný kolektivní systém mezinárodní bezpečnosti a odpovědět na všechny otázky, které byly příčinou dlouholetých interpretačních sporů týkajících se zákazu použití síly podle čl. 2 odst. 4 Charty OSN a sebeobrany podle čl. 51 Charty OSN.

3. HLAVNÍ ČÁST

3.1. USA JAKO SOUČÁST MEZINÁRODNÍHO SPOLEČENSTVÍ.

3.1.1. USA jako subjekt mezinárodního práva.

Podle současné mezinárodněprávní úpravy se za jediné subjekty mezinárodního práva s plnou právní odpovědností považují suverénní státy. Toto restriktivní vymezení subjektů mezinárodního práva mnohokrát potvrdil *Mezinárodní soudní dvůr* (dále jen „*Dvůr*“) ve svých rozsudcích *Nikaragua z roku 1986* a nedávno ve svém poradním posudku „*Právní následky výstavby zdi na okupovaném palestinském území*“ z roku 2004. (*Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory*). Dvůr se v této souvislosti vyjádřil, že čl. 51 Charty OSN uznává přirozené právo na sebeobranu *pouze v případě ozbrojeného útoku jednoho státu proti druhému státu*. (*Article 51 of the Charter thus recognizes the existence of an inherent right of self-defence in case of army attack by one State against another State*). Dvůr se tedy ve svém posudku zcela jasně přiklonil k restriktivnímu výkladu pojmu subjekt mezinárodního práva pouze na státní aktéry (*state actors*) a nikoliv na nestátní aktéry (*non-state actors*). Státy tedy zůstávají jediným subjektem mezinárodního práva za předpokladu splnění požadovaných kritérií státnosti, nebo lépe dvou projevů státnosti, *vnitrostátního projevu státnosti a mezinárodního projevu státnosti*. Vnitrostátní projev státnosti v sobě zahrnuje schopnost státu disponovat nějakým územím a obyvatelstvem a schopností státu nad tímto obyvatelstvem a územím vykonávat svou nezávislou suverénní moc za pomoci svých vnitrostátních orgánů. K mezinárodnímu projevu státnosti je nutná schopnost státu si svoji státnost v mezinárodních vztazích prosadit vůči všem subjektům mezinárodního práva. Pouze takový stát disponující oběma projevy státnosti se může považovat za právoplatný subjekt mezinárodního práva. Počet těchto států jakožto subjektů mezinárodního práva se v minulosti a současnosti vlivem historických a politických událostí měnil¹). Spojené státy americké (angl. *United States of America*, zkratka USA), vstoupily do mezinárodního společenství jako subjekt mezinárodního práva odtržením od britského království roku 1776. Toho roku byla vytvořena komise složená z Johna Adamse z Masechusetts, Benjamina Franklina z Pensylvanie, Thomase Jeffersona z Virginie, Roberta R. Livingstona z New Yorku a Rogera Shermana z Connecticutu, která měla navrhnout vhodnou Deklaraci zastřešující Leeovu rezoluci, kterou prezentoval na Kontinentálním Kongresu Richard Hery Lee z Virginie obsahující toto: „*Rozhodnuto: že tyto Spojené kolonie jsou, a podle práva by měly být,*

svobodné a nezávislé státy, které jsou osvobozeny od všech závazků Britské koruně a od politického propojení mezi nimi a států Velké Británie. A měly by být úplně odloučeny“. Návrh Deklarace byl přednesen Thomasem Jeffersonem na Kontinentálním Kongresu dne 1. července 1776 a ratifikován 4. července 1776 jako Deklarace nezávislosti, kterým Třináct kolonií²⁾ deklarovalo svou nezávislost na Velké Británii. V preambuli se píše: *„Když v průběhu lidských událostí nastane některému národu nutnost zrušit politické závazky, které jej poutají s národem jiným, a zaujmout mezi mocnostmi světa své vlastní a rovné místo, k němuž jej opravňují zákony přírody a jejího Boha, vyžaduje si náležitá úcta k mínění světa, aby takový národ vyhlásil důvody, jež jej k odtržení vedou“.* Poté následuje výčet všech křivd a bezpráví spáchaných na americkém národu a odsouzení anglického krále jakožto tyрана nevhodného býti vládcem svobodného lidu, až po samotné vyhlášení nezávislosti. *„Pročez my, představitelé Spojených států amerických, shromáždění na generálním Kongresu, dovolávajíce se nejvyššího soudce světa o správnosti svých úmyslů, ve jménu a zmocněním poctivého lidu těchto kolonií slavnostně dáváme na vědomí a prohlašujeme: že tyto spojené kolonie jsou a po právu mají i napříště tvořit SVOBODNÉ A NEZÁVISLÉ STÁTY; že jsou zproštěny jakéhokoliv poddanství vůči britské koruně a že veškeré politické spojení mezi nimi a státem Velkou Británií je a má být naprosto zrušeno; a že jakožto svobodné a nezávislé státy mají plnou moc vyhlášovat válku, uzavírat mír, vstupovat ve spolenectví, navazovat obchodní styky a vykonávat všechny jednání a všechny záležitosti, jak nezávislé státy po právu činí“³⁾.* Přijetí Deklarace nezávislosti dne 4. července 1776 je v amerických dějinách oslavováno jako „Den nezávislosti“ a tento národ vstoupil do dějin jako subjekt mezinárodního práva. Následovala „Válka za nezávislost“ probíhající v rozmezí let (1776-1783), která skončila pařížskou mírovou dohodou, podepsanou ve Versailles roku 1783. VB v ní uznala nezávislost všech svých třinácti bývalých kolonií a postoupila mu své dřívější území. *Spojené státy americké s konečnou platností vstupují do mezinárodního společenství jako subjekt mezinárodního práva.*

3.1.2. USA jako součást Organizace spojených národů.

Organizace spojených národů (*angl. United Nations Organization, UNO*) vznikla jako nástupnická organizace Společnosti národů, která byla založena na ustanovující konferenci OSN v San Francisku dne 24. 10. 1945. Dne 24. 10. 1945 totiž vstoupila v platnost zakládací listina této Organizace, známá jako Charta Spojených národů (*„dále jen Charta OSN“*). Konference byla svolána čtyřmi velmocemi – Spojenými státy, Velkou Británií, SSSR, Čínou a pozvány na ní byly všechny státy, které

se účastnily války proti mocnosti Osy. Celkem jí založilo 51 států. Chartu OSN posléze podepsala a ratifikovala většina států, včetně pěti stálých členů (Čína, Francie, Sovětský svaz, USA a VB). *Charta OSN představuje základní pramen současného mezinárodního práva.* Charta se dělí na XIX kapitol, má 111 článků a obsahuje úpravu nezbytnou pro zachování mezinárodního míru a bezpečnosti. V jednotlivých kapitolách jsou posléze upraveny cíle a zásady OSN (kapitola I.), členství OSN (kapitola II.), orgány OSN (kapitola III.) složené zejména z Valného shromáždění OSN (kapitola IV.) a Rady bezpečnosti OSN (kapitola V.), pokojného řešení sporů (kapitola VII.) a opatření důležitá pro zachování míru a bezpečnosti při ohrožení míru, porušení míru a útočných činech (kapitola VIII.). *Stejně jako dříve Spojené národy je Organizace spojených národů („dále jen OSN“) organizací kolektivní bezpečnosti, jejímž nejdůležitějším posláním je především udržování mezinárodního míru a bezpečnosti* (čl. 1 odst. 1 Charty OSN), podpora přátelských vztahů mezi národy (čl. 1 odst. 2), rozvoj spolupráce při řešení mezinárodních sporů (čl. 1 odst. 3) a podpora lidských práv a svobod pro všechny (čl. 1 odst. 3). *Pro naplňování těchto cílů čl. 2 Charty OSN obsahuje základní zásady, podle nichž jsou členové Organizace spojených národů povinni jednat.* Jedná se zejména o zásadu svrchované rovnosti všech států (čl. 2 odst. 1), zásada poctivého plnění mezinárodních závazků (čl. 2 odst. 2), zásada pokojného řešení sporů (čl. 2 odst. 3), zásadu vystříhání se ve svých mezinárodních vztazích hrozby silou nebo použití síly (čl. 2 odst. 4), zásadu poskytnout Organizaci spojených národů potřebnou součinnost při každé akci podniknuté podle Charty (čl. 2 odst. 5) a zásadu zákazu vměšování do vnitřních záležitostí kteréhokoliv státu (čl. 2 odst. 7). Charta zároveň stanovuje povinnost každého členského státu dodržovat stanovené zásady a hrozí každému členovi, že při soustavném porušování těchto zásad může být z Organizace vyloučen. (čl. 6). Členem této Organizace může být *každý* „mírumilovný stát“ (peace-loving State), který přijme závazky obsažené v Chartě OSN a je způsobilý a ochotný tyto závazky plnit. (čl. 3 odst. 1). V současnosti má Organizace Spojených národů 193 členů tj. téměř všechny státy světa z celkového počtu 196 států. *Spojené státy americké se přitom zásadní měrou podílely na založení a vybudování Organizace spojených národů.* Stalo se tak zásluhou tehdejšího amerického prezidenta Franklina D. Roosevelta a zástupců VB Winstona Churchilla a Sovětského svazu Josifa Stalina, kteří po konferenci v Jaltě (1945) deklarovali rozhodnutí vytvořit „*mezinárodní organizaci k zajištění míru*“. Návrh pojmenovat tuto organizaci Organizací spojených národů předložil americký prezident F. D. Roosevelt a poprvé ho použil na Nový rok 1. 1. 1943, když zástupci 26 států podepsali Deklaraci Spojených národů (*Declaration by United Nations*). Na její ustanovující konferenci OSN v San Francisku se její účastníci dohodli, že právě na počest památky prezidenta Roosevelta pojmenují tuto organizaci Organizací

spojených národů. USA se takto velkou měrou podílelo na jejím založení a jako jeden z jejích zakládacích členů a nadto ještě jako vítězná mocnost získal privilegované postavení v této Organizaci. Toto její privilegované postavení se odrazilo zejména *v jejích trvalých zastoupeních v nejdůležitějších orgánech Organizace*, zejména Radě bezpečnosti OSN, a ještě o speciálních právech v těchto orgánech. Dle čl. 7 Charty OSN mezi hlavní orgány Organizace náleží: a) Valné shromáždění, b) Rada bezpečnosti, c) Hospodářská a sociální rada, d) Poručenská rada, e) Mezinárodní soudní dvůr a f) Sekretariát. *Valné shromáždění a Rada bezpečnosti představují nejdůležitější orgány této Organizace*. Valné shromáždění, v níž jsou zastoupeni všichni členové a mají jeden hlas, jedná o všech otázkách patřící do rámce Charty OSN (čl.10) a přijímá potřebná doporučení. Rada bezpečnosti OSN ovšem představuje nejkřivější orgán, jemuž je svěřena základní odpovědnost za zachování mezinárodního míru a bezpečnosti (*primary responsibility*) podle čl. 24 Charty OSN. Podle čl. 39 Charty OSN pouze *„Rada bezpečnosti určí, zda došlo k ohrožení míru, porušení míru nebo útočnému činu, a doporučí nebo rozhodne, jaká opatření budou učiněna podle čl. 41 a 42“*. Pouze Rada bezpečnosti tedy nese odpovědnost za zachování mezinárodního míru a bezpečnosti a má *výlučnou pravomoc* ve jménu celého mezinárodního společenství rozhodnout a přijmout vhodná donucovací opatření potřebná pro obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti. Rada bezpečnosti se přitom podle čl. 23 odst. 1 skládá z pěti stálých členů: Čína, Francie, Rusko, VB a USA a deseti nestálých členů na dobu dvou let, volených Valným shromážděním OSN. *USA tedy představují členský stát, který má v tomto orgánu postavení trvalého člena*. Postavení stálého člena tím přináší privilegium trvale se účastnit a rozhodovat o nejdůležitějších otázkách týkajících se *„zachování mezinárodního míru a bezpečnosti“*. Nadto mají všichni stálí členové Rady bezpečnosti OSN zvláštní právo veta, z latinského názvu *„zakazují“*. Čl. 27 odst. 3 Charty OSN totiž stanoví, že *„O všech ostatních věcech rozhoduje Rada bezpečnosti kladnými hlasy devíti členů včetně hlasů všech stálých členů...“*. Pokud se tedy někdo ze stálých členů Rady bezpečnosti OSN postaví proti navrhovanému přijetí právní normy, tato právní norma nemůže být přijata. Toto právo dává svému držitel právo, jednostranné právo, definitivně zastavit projednávání příslušné právní normy (rezoluce OSN), která je projednávána v rámci rozhodovací činnosti Rady bezpečnosti OSN. Tato právní norma má přitom *normativní právní charakter*, přičemž pravidlo v ní obsažené je závazné pro každého člena mezinárodního společenství. To umožňuje USA zastavit legislativní proces, to znamená přijmout donucovací opatření proti tomu, kdo se dopustil porušení kogentního zákazu použití síly, tj. *přijmout opatření pro právní odsouzení protiprávního jednání daného státu, postihnout původce protiprávního jednání k odpovědnosti, zamezit protiprávnímu jednání a obnovit stav opětovného*

nastolení mezinárodního míru a bezpečnosti. Při použití tohoto práva tak může dost často docházet k jeho zneužívání pro účely vlastních politických cílů a vlastního protiprávního počínání. Dochází přitom k ochromení této Organizace a základních cílů, pro něž byla vytvořena – pro zachování mezinárodního míru a bezpečnosti. Právo veto tudíž představuje jedno z nejklíčovějších privilegií USA.

3.2. USA A JEJÍ VÝSADNÍ POSTAVENÍ VE SVĚTĚ.

3.2.1. USA jako hospodářská velmoc.

USA je stát s nejvýkonnější ekonomikou světa a jako takový má zásadní vliv na hospodářství celého světa. HDP zásluhou dlouhodobého ekonomického růstu činil k roku 2007 13,20 bilionu dolarů z celkového celosvětového HDP 47 biliónů dolarů, což znamená zhruba 30% celosvětového HDP. V rámci celosvětových kapitálových trhů zaujímá USA asi 50 biliónů aktiv z celkových 140 biliónů, opět tedy 30% veškerých světových aktiv. Ze 106 nadnárodních obchodních společností, jejichž roční jmění přesahuje 50 miliard dolarů ročně, sídlí 91 na obou stranách Atlantiku, z čehož celých 38 v USA⁵). Podle respektovaného časopisu *Forbes Global 2000* pro rok 2011 v žebříčku nejbohatších firem světa dominují USA s počtem 536 firem. Podle *Forbes Global 2000* z deseti nejbohatších firem zaujalo pět míst koncernů z USA, z nichž 1. Místo zaujímá JP Morgan Chase, 3. místo General Electric, 4. místo ExxonMobil, 8. místo Berkshire Hathaway a 10. místo Citigroup⁶). Podle časopisu *Fortune Global 500*, sestavující žebříček nejúspěšnějších společností podle zisku, nejvíce společností s nejvyššími tržbami pochází z USA (133), Japonska (68), Číny (61), Francie (35), Německa (34), Velké Británie (30), Švýcarska (15), Koreje (14), Nizozemí (12) a Kanady (11). Nejvíce společností s nejvyššími tržbami sídlí v Tokiu (47), Šanghaji (41), New Yorku (38), Paříži (23), Londýně (18), Soulu (12), Osace (8) a Torontu (7)⁷). Stejně podle časopisu *Forbes* v roce 2011 bylo napočítáno celkem 1226 miliardářů, z nichž na USA připadá 425 miliardářů. Obchodní komora USA je největší obchodní komorou světa: má 3.000.000 členů a její rozpočet činí 150. 000. 000 dolarů. V roce 2004 tato obchodní komora vyslal přes 200 politických lobbistů do více než 30 zemí lobbovat za americké obchodní zájmy. *Lobby amerických obchodních a finančních skupin je největší lobby světa.* Podle Střediska pro odpovědnou politiku (*Center for Responsible Politics*) vydalo pět největších ropných společností za pomoci placených lobbistů na v letech 1998-2005 téměř 200 miliónů dolarů. V roce 2004 a 2006 vydaly velké energetické podniky 20 až 25 miliónů dolarů na volební kampaň kandidátů podporující

jejich zájmy – zhruba 80 % republikánům a 20% demokratům⁸). Obchodní a finanční zájmy největších amerických společností v minulosti a v současnosti hrají zásadní roli v rozhodování o válce a míru a zásadním způsobem ovlivňují domácí a zahraniční politiku USA. USA jsou v čele nejdůležitějších a nejmocnějších hospodářských organizací: mají privilegované postavení ve Světové bance (*World Bank*) a Mezinárodním měnovém fondu (*International Monetary Fund*) a mají zastoupení v takových mezinárodních organizacích jako je G8 (Group of Eight), Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj OECD (*Organisation for Economic Co-operation and Development*) a Severoamerická dohoda o volném obchodu NAFTA (*North American Free Trade Agreement*).

3.2.2. USA jako vojenská velmoc.

*USA se hospodářskou velmocí stala zásluhou svého moderního vojenského průmyslového hospodářství, zmodernizovaného z dob amerického prezidenta Dwighta D. Eisenhowera v souvislosti se studenou válkou a závody ve zbrojení mezi USA a SSSR. Prezident Eisenhower zahájil nákladnou a rozsáhlou restrukturalizaci vojenského amerického průmyslu, racionalizoval jeho výdaje a strukturu a stal se tímto zakladatelem moderního vojenského průmyslového hospodářství USA. V průběhu jeho funkčního období přesáhl rozpočet ministerstva obrany 40 miliard dolarů, představující asi 10% HDP USA. Hrozba konfliktu se SSSR poskytla racionální zdůvodnění pro trvalou válečnou pohotovost pro celé půl století rekordních výdajů na obranu USA. Po rozpadu SSSR se kvůli tomu USA stala zemí s nejvyšší armádní technikou lidstva a jedinou skutečnou vojenskou supervelmocí. Podle respektovaného Stockholmského mezinárodního institutu pro mírový výzkum (*Stockholm International Peace Research Institute*) vydaly USA v roce 2006 na obranu 529 miliard z celkových 1,2 bilionu dolarů výdajů všech států celého světa. Na žebříčku výdajů jsou za USA pouze VB (59 miliard), Francie (53 miliard), Čína (50 miliard) a Japonsko (44 miliard)⁹). Výsledek takovýchto obrovských nákladů na armádu je následující: USA má 1,5 miliónů vojáků a 1 milión záložníků (2. největší pozemní armáda světa), vlastní přes 270 válečných lodí a 11 obřích letadlových lodí (1. největší námořnictvo světa), má asi 9000 bojových letadel (1. největší letectvo na světě) a vlastní na 10.000 jaderných zbraní (2 největší na světě)¹⁰). Námořnictvo a letectvo USA představuje nepokročilejší a nejmodernější letectvo a námořnictvo celého světa s celosvětovou působností zasáhnout kdekoliv a kdykoliv ve světě. Ve zprávě Ministerstva obrany USA (*United States Department of Defense*) bylo v roce 2005 ve více než 130 zemích rozmístěno na 702 základnách na 253. 000 vojáků. USA tedy kvůli svojí početnosti a vyspělosti*

představují nejmocnější armádu světa. Vrchním velitelem těchto ozbrojených sil je podle oddílu II čl. 2 Ústavy USA prezident Spojených států amerických, který se s takovou armádou může vskutku považovat za „*nejmocnějšího muže světa*“.

USA se tedy po rozpadu SSSR a zániku bipolárního světa stala jedinou světovou ekonomickou a vojenskou supervelmocí, která nemá ve světě konkurenci. Bohužel právě toto její výsadní postavení v mezinárodních vztazích začíná v amerických elitách vytvářet přesvědčení o americké neporazitelnosti a zejména vyvolenosti stát se vedoucí velmocí celého svobodného světa, která má povinnost šířit svobodu a demokracii v zájmu celého světa. Právě v zájmu tohoto „nejvyššího dobra“ se americká politická elita necítí být vázána žádnými normami ani pravidly mezinárodního práva a necítí se být ani vázána ohledy na zájmy a názory mezinárodního společenství. Tento přístup ovšem může a má velmi negativní dopady pro mezinárodní bezpečnost a narušení všech mezinárodních principů „světového pořádku“ obsažených v Chartě OSN. USA si totiž kvůli svému postavení supervelmoci může činit všechno, co se jí zlíbí v zájmu svých bezpečnostních a ekonomických zájmů. V současnosti neexistuje jediná země a ani žádná organizace, stejně jako OSN, schopná vynutit její mezinárodní odpovědnost za protiprávní jednání v rozporu s mezinárodními pravidly. S jejich vojenskou silou se vskutku nemusí cítit být vázáni takovými drobnostmi jako je čl. 2 odst. 4 Charty OSN zakazující použít ozbrojenou sílu v mezinárodních vztazích a mohou rozpoutat „v zájmu celého lidstva“ válku bez nutného mandátu Rady bezpečnosti OSN podle čl. 39 Charty OSN. Přitom ani ta takový „akt agrese“ nemohou být kvůli svojí moci fakticky ani právně za toto jednání pohnáni k zodpovědnosti Radou bezpečnosti OSN. Protože USA má postavení stálého člena Rady bezpečnosti OSN zodpovědného „za zachování mezinárodního míru a bezpečnosti“ podle čl. 23 Charty OSN a spolu s touto zodpovědností má právo zastavit projednání věci (právo veta) podle čl. 27 Charty OSN, není možno proti ní schválit odsuzující rezoluci za její protiprávní jednání, natož za toto protiprávní jednání schválit proti ní donucující opatření podle čl. 41 a 42 Charty OSN. Pro mezinárodní společenství představuje tento samotný skutkový stav jediné supervelmoci největší bezpečnostní hrozbu, která byla dřív naprosto nepředstavitelná pro koncentraci moci do rukou více velmocí, schopných vzájemného spolupůsobení. V této souvislosti se svět beze vší pochybnosti stal unipolárním s naprostou vojenskou a politickou převahou Spojených států, což se začíná odrážet v rostoucích obavách celého mezinárodního společenství z hrozícího svévolného chování Spojených států. Tato obava se ještě posílila poté, co se funkce prezidenta Spojených států ujal republikánský prezident George Walker Bush ml. (2000-2008), který se obklopil skupinou rádců, hlásících se ke kontroverznímu politickému proudu neokneokonzervativců (neocons), kteří posléze získali na

prezidenta a jeho rozhodnutí rozhodující vliv a skrze něj začali prosazovat svou vizi o budoucím postavení Spojených států v mezinárodních vztazích a svou vizi o „*novém světovém pořádku*“.

3.3. PREZIDENT BUSH A JEHO ADMINISTRATIVA.

3.3.1 Počátky nekonzervativního hnutí v USA.

Od 90. let 20. století patří neokonzervatismus, neboli „*demokratický globalismus*“ k vlivným politickým hnutím a jedním z nejvlivnějších proudů s celosvětovou působností. Původ neokonzervatismu je spjat se studenou válkou, rozdělením světa, vzájemného nepřátelství a boje o světovou nadvládu. Jako její „praotec“ bývá označován matematik a politický myslitel Albert Wohlstetter (1913–1997), jenž dlouhá léta pracoval na tajných vojenských výzkumech pro prezidenta Eisenhowera. Právě Eisenhower si ho dal jednoho dne k sobě povolat, stejně jako většinu nejvýznamnějších myslitelů amerického národa, a svěřil mu starost vypracování plánu na dlouhodobou strategii, která měla vést k vojenskému vítězství „*západního bloku*“ a porážkou „*východního bloku*“. Právě v rámci této iniciativy vznikl projekt „*Solarium*“ zaměřený na výrobu „*inteligentních*“ zbraní, který dával přednost kvalitě před kvantitou, kreativě bojovníka před slepou poslušností a přesnému zaměření cílů před slepým hromadným bombardováním. Vojenský výzkum, financovaný daňovými poplatníky, přinesl velký úspěch a zajistilo technologický předstih před světem¹¹). Spojené státy se staly vojenskou supervelmocí s nejmodernější vojenskou technologií, která neměla ve světě konkurenci, s chabou výjimkou SSSR. USA se podle všeobecného mínění stala téměř neporazitelnou, čehož se podle amerických elit mělo využít při *zajišťování amerických ekonomických a bezpečnostních zájmů*. Wohlstetter jakožto „zakladatel“ velkého vojenského pokroku Spojených států přejal tento názor a již jako profesor na univerzitě v Chicagu (tam působil až do roku 1980) se proslavil jako velký kritik tehdejší americké administrativy kritizující tehdejší zahraniční politiku založenou na rovnováze strachu a stal se zastáncem strategie „*rovnováhy úderu*“. Prosazoval daleko přímější postup při boji proti „nepříteli“ a byl pro stanovení si jasných hodnot a cílů pro vývoj budoucích mezinárodních vztahů. Tento vývoj mezinárodních vztahů přitom nevyklučoval použití Wohlstetterových ničivých zbraní a vyvinutých technologií. Wohlstetter dokonce nastínil konkrétní představu vedení takových bojů, spočívající v preventivních leteckých útocích se zaměřením na ničení strategických cílů (prezidentské paláce, ministerstva, kasárny) systémem „*cíleného bombardování*“

s cílem zcela ochromit nepřítele. Právě na základě mimořádné spolehlivosti zbraní s přesným naváděním se později „Wohlstetterova doktrína“ proslaví a z jejich schopnosti zasazovat neomylně klíčové cíle učiní rozhodující nástroj americké zahraniční politiky¹²). Díky tomu není potřeba při ofenzivě nepřítele ničit „plošně“ a postačí zbraně používat „selektivně“ na řídicí aparát režimu. Je tak možné vyhnout se velkým civilním ztrátám na obyvatelstvu a majetku důležitých průmyslových center, která je posléze přenechána vítězi a to jim snadněji usnadní převzít moc. Tato strategie kombinuje novým způsobem stránku vojenskou a politickou, protože umožňuje potrestat, či odstranit státní aparát státu, nad nímž byl vynesena pro jejich zvrácenost či zcestnost, a zároveň si upevnit pozici „osvoboditelů“. Tato operační doktrína se posléze má stát součástí budoucích představ o uspořádání světa z bipolárního světa na unipolární svět v představách pozdějších vlivných Wohlstetterových žáků a myšlenkových nástupců jako byli: *Zalmay Khalilzad*, *Richard Perle* (jako teenager chodil s Wohlstetterovou dcerou Joah) a *Paul Wolfowitz*, který u Wohlstettera obhajoval svoji disertační práci o šíření jaderných zbraní na Blízkém Východě. Roku 1969 Wohlstetter zajistil pro pár svých studentů, Paula Wolfowitz a Richarda Perleho členství v Komisi pro obrannou politiku, přesněji v týmu B, spadající pod Ministerstvo obrany USA, která měla analyzovat zbrojní plány SSSR. Paul Wolfowitz posléze zastával na tomto ministerstvu nejrůznější pozice v nejrůznějších komisích zabírající se národní bezpečnostní strategií USA. V dobách George Bushe staršího to dosáhl až na náměstka tehdejšího ministra obrany Dicka Cheneyho a ředitele *Rady pro obranné plánování (Defence Planning Board)*, která měla stanovit strategické priority Spojených států po skončení studené války a rozpadu SSSR. Paul Wolfowitz přitom již tenkrát ve společnosti vyvolal dost pohoršení a to když se na veřejnost dostalo znění jeho orientačního dokumentu „*Principy obranného plánování*“ (*Defence planning Paper*) z roku 1992, který napsal sám Wolfowitz a jeho sekretář Scooter Libby, kterého Wolfowitz vyučoval na univerzitě v Yale. Text, který kvůli úniku informací uveřejnily New York Times, byl charakterizován jako plán, který měl po skončení studené války zajistit světovou hegemonii USA. USA se takto měla odprostit od všech pochybných multilaterálních přístupů a uchýlit se k jednostrannému unilateralismu zaměřenému proti nebezpečným a nepřátelským státům, které mohou ohrozit postavení Spojených států jako světové supervelmoci, vládoucí celému světu. V této souvislosti se plán vyslovuje pro *politiku upevnění dominantního postavení v zemích, kde má americká společnost životní zájmy*. Tato koncepce vyvolal v dobách jejího uveřejnění doslova pozdvižení a byla zcela odmítnuta. Paul Wolfowitz musel dokonce z Ministerstva obrany odejít, přičemž se tam zase vrátil za působení George Bushe mladšího.

3.3.2. Neokonzervativci a jejich vliv na politiku USA.

Přestože Wolfowitzova zpráva Principy obranného plánování (*Defence planning Paper*) vyvolala ve společnosti pohoršení a byla na čas odmítnuta, Wolfowitzova nová představa o mezinárodních vztazích získala značnou podporu v řadách vlivných akademiků (*Robert Kagan, Elliot Cohen, Richard Pipes*), politických učenců (*William Kristol, Charles Krauthammer, Martin Peretz*), vedoucích válečných think-tanků (*Michael Rubin, Daniel Pipes*) a zejména dvou vlivných novinářů *Williama Kristola*, šéfredatora *Weekly Standart*, a šéfredaktora deníku *Washington Post Roberta Kagana*, kteří sestavovali vlastní koncepty o zahraniční politice a připravovali se na vhodnějšího prezidenta a vhodnější příležitost. V mezidobí proto za podpory významných konzervativních nadací a institutů (*American Enterprise Institute, Centre for Security Policy*) publikovali v pravicových denících a časopisech jako *Washington Post, the New Republic, the Weekly Standard, the New York Times, Foreign Affairs, The Public Interest, The National Interest, the Wall Street Journal, Commentary, World Affairs, Policy Review*, v nichž šířili své myšlenky mezi veřejnost a pokoušeli se získat více přívrženců a podporovatelů. Velkou inspirací se těmto „neococons“ stala právě *Wolfowitzova zpráva Směrnice obranného plánování (Defence Planning Guidance)* z roku 1992. Neocons v těchto člancích nastínili svou vlastní představu o budoucích mezinárodních vztazích, o roli USA a o cílech zahraniční americké politiky, o největších hrozbách pro bezpečnost USA a o prostředcích nutných pro dosažení těchto cílů vytvořit z USA světového hegemonu. Ve všech těchto člancích vyjadřují svoji nespokojenost nad současnou americkou zahraniční politikou a nařikají na svá léta jako na promarněná léta pro Spojené státy. Stěžují si zejména na neschopnost amerických vůdců, kteří si v zahraničně politických otázkách vybrali cestu nečinnosti namísto posilování amerického vlivu a volali po remoralizaci americké zahraniční politiky (*Robert Kagan a William Kristol*). USA má v této souvislosti pouze následující možnosti a to, že buď strpí pokles její síly a vlivu a tím pádem vzestup celosvětového chaosu a nepořádku, nebo návrat k používání síly a vlivu Spojených států ve světě a zavedení celosvětového pořádku. USA musí dle jejich názorů využít stávajícího stavu a po rozpadu SSSR se zaměřit na posílení svého světového vlivu a postavení v nyní již unipolárním světě a na vytvoření nového světového řádu pod nadvládou Spojených států (*Kagan, 1998; Kagan-Kristol, 1996; Kagan-Kristol, 2000; Kagan 2003*). Postavení USA jakožto hegemonního státu představovalo stěžejní práci *Williama Kristola* a *Roberta Kagana*, podle nichž musí USA využít rozpadu SSSR využít tohoto stavu zániku bipolárního světa, kterou musí využít k vybudování unipolárního světa pod nadvládou USA. (*Kagan-Kristol, 1996; Kagan, 1998; Kagan-Kristol, 2000; Kagan 2003*). Největší hrozbou v pojetí neokonzervativců je proto ztráta tohoto výsadního

postavení Spojených států a v důsledku toho vzestup *jiných tradičních velmocí*, druhou nejzávažnější hrozbou představuje šíření zbraní hromadného ničení, třetí mezinárodní terorismus a čtvrtou existence „*darebných států*“ nepřátelských vůči USA (Wolfowitz, 1997; Kagan, 1998; Kristol, 1990). Podle jejich mínění si USA musí vybudovat postavení, které ji zajistí postavení světového hegemonu, za pomoci dvou základních prostředků. *První prioritou pro USA* mělo být vybudovat si nedostižnou vojenskou kapacitu, věnovat daleko více prostředků do zbrojení a do vývoje nových vojenských technologií, která měla zemi zaručit postavení nejsilnější vojenské supervelmoci a odradit své odpůrce a nepřátele (Kagan-Kristol, 1996; Podhoretz, 1999). Dotyčná vojenská moc má sloužit v zájmu míru a války, zejména odradit nepřátele od útoku na americkou společnost a využít vojenskou sílu pro udržení nového světového řádu pod nadvládou Spojených států. *Druhou prioritou pro USA* mělo být zesílení zájmu o zahraniční politiku a zasahovat do strategických oblastí důležitých v zájmu ekonomických a hospodářských zájmů USA. (Kagan-Kristol, 1996; Rodmann, 2000). V této souvislosti se americká zahraniční politika měla zaměřit na *oblast Předního Východu* a jeho následnou přeměnou na oblast „*Nového Předního východu*“, která měla spočívat ve svržení všech protiamerických režimů a nahrazení režimů proamerických ochotných *předat veškerou kontrolu nad ropnými zdroji USA* a zajistit USA ovládnout oblast největších ropných zásob světa, toliko důležitou pro hospodářství USA (Paul Wolfowitz, Douglas Faith – 1996). Svrhávání těchto režimů mělo být zahájeno *likvidací režimu Saddáma Husajna v Iráku*, po němž mělo dojít ke svržení režimů prezidenta Ahmadínežáda v Iránu a režimu Bašára Asada v Sýrii. Právě kvůli dosažení výše popsaných cílů se měla USA *oprostit od dosavadního multilateralismu a přistoupit k unilateralismu, v případech nutnosti používat preemptivní ozbrojenou sílu*, což znamenalo opustit se zcela od respektování a dodržování mezinárodního práva a pojmání OSN jakožto hlavního zajišťovatele mezinárodního míru a bezpečnosti (Kagan, 2003; Bolton, 2002; Perle, 2003).

3.3.3. Neokonzervativci zaujímají nejdůležitější funkce USA.

Vrchol nekonzervativního hnutí představovalo založení neziskové organizace „*Projekt pro nové americké století*“ (Project for a New American Century - PNAC) založeného 3. 6. 1997. Projekt založili přímo William Kristol, šéfredaktor *Weekly Standart*, a šéfredaktor *deníku Washington Post* Robert Kagan a jako její signatáři se pod zakládací listinu podepsali budoucí nejvlivnější členové Bushova kabinetu: Elliott Abrams, Gary Bauer, William J. Bennett, Jeb Bush, Dick Cheney, Eliot A. Cohen, Midge Decter, Paula Dobriansky, Steve Forbes, Aaron Friedberg, Francis Fukuyama,

Frank Gaffney, Fred C. Ikle, Donald Kagan, Zalmay Khalilzad, I. Lewis Libby, Norman Podhoretz Dan Quayle, Peter W. Rodman, Stephen P. Rosen, Henry S. Rowen, Donald Rumsfeld, Vin Weber, George Weigel, Paul Wolfowitz. Cílem PNAC bylo sjednocení všech „roztříštěných“ neokonzervativců pod jednu organizaci a ovlivňování americké zahraniční politiky za pomoci článků v konzervativních novinách a médiích, dopisů adresovaných vlivným členům Kongresu a otevřených dopisů prezidentovi Clintonovi (ze dne 26. 1. 1998) a Bushovi ml. (ze dne 20. 9. 2001). V září 2002 publikoval PNAC velmi kontroverzní devadesátistránkovou zprávu nazvanou „*Přestavba obrany Ameriky: strategie, síly a zdroje pro nové století*“ (*Rebuilding America's Defenses: Strategies, Forces, and Resources For a New Century*), která shrnula všechny neokonzervativní představy o budoucí roli Spojených států v mezinárodních vztazích a o prostředcích nutných pro dosažení tohoto cíle vytvořit z USA světovládného hegemonu. *Významný posun v moci a vlivu na americkou zahraniční politiku představoval nástup k moci prezidenta G. W. Busle ml.,* který do nejdůležitějších funkcí státu najmenoval mnoho neocons, což vedlo k posílení jejich moci a vlivu na politiku USA. Řeč je zejména o funkcích v *Radě národní bezpečnosti (National Security Council - NSC)*, která se skládá z prezidenta, viceprezidenta, ministra zahraničí, ministra obrany, poradce prezidenta pro otázky národní bezpečnosti a šéfa CIA a představuje základ pro plánování a koordinaci zahraniční politiky USA. Důležité posty v této *Radě národní bezpečnosti* přitom zaujali následující muži: Bush do funkce *viceprezidenta* dosadil dlouholetého rodinného přítele *Dicka Cheneyho* (neocons), funkci *ministra zahraničí* zaujal *Colin Powell*, *ministrem obrany* se stal *Donald Rumsfeld* (neocons) a *poradkyní pro národní bezpečnost* opět Bushova rodinná známá *Condoleeza Riceová*. Důležitou roli v posílení moci neokonzervativců znamenalo jmenování *Dicka Cheneyho* na post viceprezidenta Spojených států. *Dick Cheney* totiž jako jedna z nejzarytějších postav neokonzervativního hnutí využil svého postavení a posléze dopomohl do důležitých míst svým přátelům a známým jakými byli: *Paul Wolfowitz, Lewis Libby, Richard Perle, Richard Amitage* a *Stephen Hadley*. Jmenování neocons brzo zaujali nejdůležitější místa na ministerstvu zahraničí a ministerstvu obrany: *Paul Wolfowitz* a *Lewis Libby* se stali *náměstky ministra obrany* *Donalda Rumsfelda*, *náměstkem ministra zahraničí* *Colina Powella* se stal *Richard Amitage* a *náměstkem poradkyně pro národní bezpečnost* *Condoleezy Riceové* se stal *Stephen Hadley*. Neocons zásluhou svého zastoupení v *Radě* získali velký vliv na rozhodnutí prezidenta a začali ovlivňovat zahraniční politiku v duchu svých představ o světovládném postavení Spojených států amerických. *Teroristické útoky na New York a Washington ze dne 11. září 2001 jim k tomu dali jedinečnou příležitost.* V reakci na

tyto útoky je vyhlášena celosvětová válka proti terorismu a je zveřejněna Národní bezpečnostní strategie Spojených států.

3.4. BUSHŮV POSTOJ K MEZINÁRODNÍMU PRÁVU.

3.4.1. Bush zveřejňuje Národní bezpečnostní strategii USA.

Postoj nekonzervativců na mezinárodní právo a mezinárodní systém kolektivní bezpečnosti se po teroristických útocích z 11. 9. 2001 na New York a Washington projevil *ve dvou přelomových klíčových dokumentech Bushovy administrativy*, které byly schváleny v letech 2000 – 2008 a jest nutno je posuzovat z *hlediska jejich přístupu k bezpečnostním hrozbám postkonfrontačního světa* a jejich souladu s platnými normami a zásadami mezinárodního práva. První z těchto dokumentů je Národní bezpečnostní strategie USA (*The National Security Strategy of The United States of America*) z roku 2002, který položil základ pro novou americkou *grand strategy* a vůbec k celému mezinárodnímu právu a systému kolektivní bezpečnostnímu systému položenému Chartou OSN. Její hlavní cíl spočívá *v záměru udržet dominantní postavení Spojených států v mezinárodních vztazích a záměru zahájit boj proti mezinárodnímu terorismu a šíření zbraní hromadného ničení, jenž představuje největší hrozbu pro zajištění tohoto dominantní postavení Spojených států*. USA se proto musí zejména zaměřit na posílení spojení se zeměmi usilujícími o porážku terorismu a snahu zabránit teroristům zaútočit na USA a spojence USA, stejně jako snahu zabránit nepřátelům USA a spojencům USA ohrožovat je zbraněmi hromadného ničení - ZHN. V rámci této Národní bezpečnostní strategie Spojených států (dále jen „NBS“) se zejména zdůrazňuje, že došlo k zásadním přeměnám v oblasti mezinárodních vztahů, v jejichž důsledku je svět nebezpečnější, než býval v dřívějších dobách. NBS přitom poukazuje na tři nejnaléhavější hrozby současného světa. První z nich je globální terorismus, druhou darebácké státy, třetí šíření zbraní hromadného ničení. NBS posléze rozpracovává způsob „*obrany*“ proti těmto hrozbám spatřujících zejména v příklonu k militarismu a unilateralismu. *Příklon k militarismu lze spatřovat zejména na velkém důrazu na významu vojenské síly a na odhodlání udržet stávající vojenskou převahu nad zbytkem zbývajících společenství*. USA by posléze neměly váhat použít tuto vojenskou sílu *k preemptivním, tedy předstihujícím úderům, zasazovaných v zájmu bezpečnosti USA a spojencům USA*. *Koncept preemptivních vojenských zásahů má představovat nový přístup k bezpečnostním hrozbám světa*. Dosavadní koncepce odstrašení (*detergence*) a zadržování (*containment*) se pro změnu hrozeb jeví

jako bezúčelná. Tyto hrozby vyžadují změnu myšlení, protože *teroristy není možné odstrašit a proliferaci zbraní hromadného ničení od darebáckých režimů do rukou teroristů není možné zadržet*. Nové bezpečnostní myšlení by mělo být založeno na aktivním boji proti všem hrozbám ještě dříve, než se stačí plně rozvinout, tj. *podniknout preemptivní (předstihující akce)*, jestliže to bude potřeno bránit americkou svobodu a životy. Tato preempce by měla být uplatňována ve dvou hlavních situacích a to: a) *když již nelze uplatnit odstrašování (detergence), cílem preemptivních úderů by měly být státní (state actors) a nestátní aktéři (non-state actors) mezinárodního společenství, kteří na odstrašování nereagují* a b) *když je bezpečnostní hrozba spojená s použitím zbraní hromadného ničení vážná a naléhavá a může způsobit škodu nedozírných rozměrů, cílem preemptivních úderů by měly být eliminace tohoto nebezpečí*. Druhý ze základních rysů NBS 2002 – *důraz na unilateralismus* – se zde projevuje zejména v předpojatosti *vůči multilateralismu* při dosahování amerických cílů v oblasti bezpečnosti. Na žádném místě se zde totiž nehovoří ani o významu mezinárodního práva a zejména úloze OSN a její Rady bezpečnosti OSN.

3.4.2. Bush zveřejňuje Národní strategii boje proti šíření ZHN.

Ve stejné době jako byla zveřejněna Národní bezpečnostní strategie USA (*The National Security Strategy of The United States of America*) z roku 2002, byla zveřejněna *Národní strategii boje proti šíření zbraní hromadného ničení 2002 (The National Security Strategy of The United States of America 2002)*, která navazuje na Národní bezpečnostní strategii a zejména snahu Spojených států zajistit si ve světě výsadní postavení „světového hegemonu“. Spojené státy zde vyjadřují obavu nad vzrůstající potřebou četných států a organizací opatřovat si zbraně hromadného ničení. Tyto zbraně, které tyto státy nechápou jako nástroj krajního řešení, nýbrž jako nástroj vyvažování konvenční převahy USA, mají sloužit zejména proti zájmům USA. USA tím totiž znemožňují zasahovat v případech svých životních zájmů a případech agrese proti jejich spojencům přátelům. Nebezpeční přitom nejsou státy jako Izrael, Indie a Pákistán, které nezažívají nepřátelský postoj vůči USA, nýbrž státy jako Irák, Irán a Severní Korea, kteří se zde považují za největší nebezpečí pro USA. Proti těmto státům jest nutno zasáhnout a to za pomoci *dvou základních prostředků* založené na a) *neproliferační politice* a b) *aktivní protiproliferační politice*. První z těchto prostředků spočívá zejména na snaze odradit dodavatelské státy od spolupráce s „*nepřátelskými státy*“ a donutit tyto nepřátelské státy upustit od svých programů na výrobu zbraní hromadného ničení. Pokud tato *neproliferační politika* nebude účinná, má nastoupit *aktivní protiproliferační politika* spočívající na obraně a nasazení vojenských

prostředků. USA si v tomto směru vymínila právo vůči každému „nepřátelskému proliferátorovi“ zasadit zdrcující vojenskou sílu, kterému se nekladou žádná omezení. Pod pojmem „žádná omezení“ ve v použití vojenské síly se míní zejména použití ZHN. Tyto ZHN mají být použity proti každému, kdo tyto zbraně ZHN použije nebo bude chtít použít proti USA, spojencům USA a přátelům USA. USA zde přímo vyjádřila své odhodlání použít zničující vojenskou sílu, kdykoliv to její zájem a zájem celého světa bude potřebovat. Přímou se zde vyslovilo paradigma, jehož podstatou je přesvědčení, že *USA je povolána k tomu, aby a) identifikovala hrozby bezpečnosti kdekoli na světě a po její identifikaci b) prosadily nejvhodnější řešení této bezpečnostní hrozby.* Pojem „nejvhodnější řešení“ má představovat nejvhodnější řešení pro USA. *Tím tento dokument zcela potvrdil pokračující sklon administrativy k militarismu, spočívající ve využití zdrcující vojenské převahy, a pokračující sklon k unilateralismu spočívající v naprostém nezájmu o mínění veškerého mezinárodního společenství.*

3.4.3. Právní posouzení Bushových dokumentů.

Bushova administrativa se takto ve svých třech základních dokumentech vyslovila zejména pro militarismus a unilateralismus. *Militarismus spočívá zejména na strategii důrazu na posilování vojenských ozbrojených sil státu, přičemž unilateralismus se projevuje zejména jako vyhraněný styl používání síly v mezinárodních vztazích.* Přímou je unilateralismus definován jako proces, při němž stát prosazuje své národní zájmy bez ohledu na zájmy jiných států tvořící mezinárodní společenství. Cílem tohoto procesu je totiž stát se v mezinárodním společenství celosvětovým hegemonem prosazujícího své národní zájmy v globálním rozměru. Toto prosazování svých vlastních zájmů se má většinou činit za pomoci ozbrojených sil státu a to za cenu zpochybňování míru a bezpečnosti ve světě. Proto k velmi zjevné charakteristice unilateralismu náleží *přezíravý až pohrdlivý vztah k mezinárodnímu právu a institucím a zažitým normám mezinárodního chování.* Tyto zažité normy mezinárodního chování se totiž zcela změnilo se vznikem OSN a podpisu Charty OSN. *Charta OSN a její jednotlivá ustanovení totiž naprosto opouští od doposud praktikovaného unilateralismu a je založená na jejím opaku v podobě politického multilateralismu.* Politický multilateralismus je v otázkách použití síly v mezinárodních vztazích naprostým opakem politického unilateralismu. Jeho vymezení spočívá na třech hlavních zásadách. První zásadou je *zásada nerozlišování (non-discrimination)*, druhou je *zásada nedělitelnosti (indivisibility)*, třetí *zásada vzájemnosti (proportionality)*. První zásada nerozlišování spočívá ve vzájemné spolupráci všech subjektů mezinárodního společenství, tj. brát v potaz zájmy a stanoviska všech aktérů

mezinárodních vztahů. S tím neodmyslitelně souvisí povinnost všech států řídit se ve všech mezinárodněprávních jednáních mezinárodním právem, jeho psanými a nepsanými principy. Druhá zásada nedělitelnosti navazuje na zásadu nerozlišování a spočívá ve vzájemné spolupráci při udržování mezinárodního míru a bezpečnosti. Podle této zásady nelze posilovat bezpečnost jednoho státu na úkor druhého státu mezinárodního společenství, zejména silných na úkor slabých. Otázka mezinárodního míru a bezpečnosti představuje „nejvyšší hodnotu“ mezinárodních vztahů a jest nutno jí společně vytvářet. *Třetí zásada vzájemnosti pouze dotvrzuje zásadu nerozlišování a nedělitelnosti* a spočívá zejména ve vzájemném dodržování těchto dvou klíčových zásad. Pro multilateralismus je tedy klíčová *a) vzájemná spolupráce se všemi subjekty mezinárodního společenství, b) dodržování mezinárodního práva a c) společnou snahou vytvářet mír a bezpečnost*. Pro unilateralismus je zase charakteristická *a) jednostranné prosazování vlastních zájmů a spolupráce s koalicí ochotných, b) přezíravost až pohrdání mezinárodním právem a c) jednostranné zajišťování mezinárodní bezpečnosti na ochranu svých zájmů*. Rozdíl mezi unilateralismem a multilateralismem je evidentní a evidentní je rovněž jejich soulad se současnými normami mezinárodního práva. *Z pohledu mezinárodního práva se multilateralismus jeví zcela v souladu s mezinárodním právem, kdežto unilateralismus zcela v jeho rozporu*. Politický multilateralismus jako politický směr totiž přímo vychází ze závazných zásad a postojů vyjádřených Chartou OSN. Ve svých projevech to častokrát potvrzoval generální tajemník OSN Kofi Annan, který v multilaterálních přístupech viděl jedinou naději na nejúčinnější řešení všech problémů, načež *takový přístup podle něj odpovídá tradicím, zásadám, Chartě a roli OSN¹³*).

3.5. BUSHŮV POSTOJ K ORGANIZACI SPOJENÝCH NÁRODŮ.

3.5.1. Bush a jeho rozkol s OSN.

Bushova administrativa nahlížela od počátku na OSN mající za cíl „*uchránit budoucí pokolení před metlou vojny*“ se značnou nedůvěrou, která souvisela s jejich představami světovládného postavení Spojených států v mezinárodních vztazích. Snad právě proto se ani v nejdůležitějších amerických politických dokumentech jako byla Národní bezpečnostní strategie z roku 2002 (*The National Security Strategy of The United States of America 2002*) a Národní strategii boje proti šíření zbraní hromadného ničení 2002 (*The National Security Strategy of The United States of America 2002*) nenajdeme jedinou řádku o mezinárodním právu a postavení OSN.

OSN neměla dle konzervativců hrát zkrátka žádnou významnější roli v záležitostech týkajících se prioritních amerických zájmů. *OSN zkrátka měla být respektována pouze v případech, kdy jednala v souladu s americkými zájmy.* Nicméně *Bushův důraz na militarismus, spočívající ve využití zdrcující vojenské převahy, a důraz na unilateralismus, spočívající v naprostém nezájmu o mínění veškerého mezinárodního společenství,* musel dřív či později vést k jednoznačnému rozkolu mezi USA a OSN. Bushovu kabinetu se nadto příliš nelíbil její generální tajemník Kofi Annan, jenž se proslavil svou snahou zreformovat OSN a zajistit jeho dominantní postavení v mezinárodních vztazích založeného Chartou OSN. *"Své volební období ve funkci generálního tajemníka jsem zahájil načrtnutím představy Spojených národů zítřka: obrozená světová organizace, nový nástroj sloužící lidstvu,"* řekl Kofi Annan na Princetonské univerzitě v listopadu 1997¹⁴⁾. Na rozdíl od dřívějšího tajemníka, Egyptana Butros-Ghándího, který nedokázal odolávat tlaku členských států, se Kofi Annan proslavil svou neohrožeností vůči nátlaku členských států a zejména USA. Stejně jako jeho předchůdce Butros-Ghándí, se zejména snažil zachovat a posílit nezávislost OSN, což Ghándího stálo místo¹⁵⁾ a Kofiho-Annana vyzdvihlo do nejvyššího postu této Organizace. Bushova administrativa na jeho snahu o posílení vlivu OSN v mezinárodních vztazích s velikou nedůvěrou, poněvadž podle slov jednoho z Bushových blízkých členů jeho kabinetu Johna Boltona to vytváří situaci, která by mohla ztížit možnost USA *„jednat nezávisle ve svém legitimním národním zájmu“*. Právě z tohoto důvodu nahlížela Bushova administrativa na OSN a Kofiho Annana s nedůvěrou a po celou dobu se pokoušela podlomit vliv této Organizace. Nejdřív se pokoušela odstranit jednoho ze svých největších kritiků, samotného tajemníka Kofiho Annana. Annanovo *„nepřátelství“* se mělo projevovat v oprávněných výtkách namířených proti Bushovým republikánům, kteří stále tvrdošijně odmítají zaplatit povinné členské příspěvky do pokladny OSN¹⁶⁾. Bushova administrativa se ho proto brzo pokusila zdiskreditovat v souvislosti s velkou korupční aférou programu *„Ropa za potraviny“*, který měl pomoci běžným Iráčanům vyrovnat se s následky sankcí uvalených na Irák po roce 1991. V rámci tohoto programu, který umožňoval iráckému režimu Saddáma Husajna vyvážet ropu a za ni nakupovat potraviny a léky, se do korupčního jednání podle nezávislé komise OSN zapletlo na 2.200 podniků z původních 4.100. Podniky totiž nabízely Saddámu Husajnovi úplatky, díky nimž si přišel na celých 1,8 miliard dolarů, výměnou za podpis dodavatelské smlouvy v rámci tohoto programu, přičemž mezi těmito firmami měla být švýcarská firma Cotecna Inspection S.A., která monitorovala zboží dovážené do Iráku, pro níž jako konzultant pracoval Annanův syn Kojo. Podle nezávislé vyšetřovací komise OSN, *Independent Inquiry Committee* (IIC), kterou vedl bývalý předseda americké centrální banky Paul

Volckerm, se přímá účast na korupci Kofiho Annana v programu Ropa za potraviny neprokázala kvůli „no evidence“¹⁷⁾. Podle Volckerovy komise bylo nanejvýš možno samotného Kofiho Annana a RB OSN nařknout z neschopnosti organizačně zvládnout nejrozsáhlejší humanitární projekt v dějinách OSN. V USA nieméně tato aféra posloužila odpůrcům OSN jako ospravedlnění svých dlouhodobých výhrad proti OSN a zejména proti Annanovi. OSN se podle republikánů projevila jako naprosto „zkorumpovaná“ a požadovali rezignaci Kofiho Annana. V Kongresu byla sepsána rezoluce „Kofi Annan musí odejít“, kterou horlivě podepisovali republikánští senátoři a Kongresmani a vytvářeli na něj velký tlak. Naneštěstí se Annana zastalo na 70 laureátů Nobelovy ceny, kteří podepsali „Prohlášení“ na jeho podporu. Podle spisovatelky Nadine Gordimerové, která pomáhala prohlášení sestavit, americké útoky na Kofiho Annana jsou prý výsledkem „politického manévrování“ vycházející z přání Bushovy administrativy, která „chce vidět selhání OSN“¹⁸⁾. Kofi Annan tedy ve svojí funkci vytrval navzdory velikému tlaku amerických konzervativců, kteří kvůli aféře volali „po nutných změnách v OSN“. Totéž prohlásil prezident Bush na summitu OSN v New Yorku ze dne 14. 9. 2005, jenž v návaznosti na korupční aférou okolo programu Ropa za potraviny vyzval k větší průhlednosti činnosti OSN a jejich nutných změnách, které by vedly ke zlepšení její činnosti a schopnosti čelit novým hrozbám současného světa. Stejnou věc předtím řekla dne 16. dubna 2005 Condoleeza Riceová, která prohlásila, že OSN nemůže přežít jako životaschopná síla v mezinárodní politice, pokud se nezreformuje. Bushova administrativa tedy ve svých vyjádřeních dost často označovala OSN jako „neefektivní a zkorumpovanou“ instituci, která není schopná čelit novým hrozbám současného světa. Svůj pohled na OSN dala vzápětí Bushova administrativa najevo volbou nového velvyslance USA při OSN Johna Boltona, jednoho z největších kritiků a odpůrců OSN, kterého na tento post jmenoval přímo prezident Bush. John Bolton totiž jako jeden z největších neocons na veřejnosti a v soukromí dával pouze to nejhlubší pohrdání OSN. V roce 1999 John Bolton coby zástupce ředitele *American Enterprise Institute* vydal článek v konzervativním časopisu *The Weekly Standard*, v němž kritizoval generálního tajemníka OSN Kofiho Annana a Chartu OSN jakožto základ mezinárodního pořádku, přičemž si zde dělal srandu z každého, kdo měl pocit, že by USA měla respektovat mezinárodní právo. Obzvlášť měl spadeno na stanovisko Kofiho Annana na intervenci NATO pod vedením USA v Kosovu v roce 1999 bez mandátu Rady bezpečnosti OSN. Kofi Annan tenkrát prohlásil, že „Nebude-li Radě bezpečnosti vrácena její výlučná pravomoc jediného zdroje legitimacy při použití síly, jsme na nebezpečné cestě k anarchii“¹⁹⁾. Bolton v článku vysvětlil důvody, proč USA odmítly předložit případ Radě bezpečnosti, protože bylo více jak evidentní, že by se dočkaly veta ze strany Číny a Ruska. Pokud by Rada bezpečnosti byla považována za

jediného arbitera spravedlivé intervence, byla by jakákoliv jiná intervence nelegitimní s tím, že by tato „Annanova doktrína“ *„výrazně omezila schopnost USA použít sílu k ochraně a podpoře svých důležitých národních zájmů“*. Bolton odmítal myšlenku, že by USA měly žádat o povolení Radu bezpečnosti OSN při řešení problémů, které považovaly za prvořadou věc svých národních zájmů. Podle Boltona USA do budoucna *„nepotřebují ke svému jednání povolení Rady bezpečnosti OSN....“*, protože by mohla být právem vetem některého z jeho stálých členů *„paralyzovaná a pro naše záměry bezcenná“*. Ve svých článcích varoval před nebezpečím *„nových mezinárodních pravidel“*, které mohou ztížit možnost USA *„jednat nezávisle ve svém legitimním národním zájmu“²⁰*. Boltonovo jmenování velvyslance při OSN při jeho neskrývaných názorech vyvolalo v diplomatických kruzích doslova pozdvižení, ledaže *skutečným motivem jeho jmenování bylo podrytí a diskreditace OSN jako celku* a pozdější ospravedlnování amerického unilateralismu, jestliže mezinárodní společenství je nefunkční a neefektivní. To se projevovalo zejména ve všech jednáních OSN, když Bolton naprosto odmítal kritiku OSN namířenou proti USA, a při nichž hájil pouze americké zájmy nad zájmy mezinárodního společenství, zejména v otázkách *její národní bezpečnosti* související s problematikou šíření ZHN. S tím souvisí zejména jeho horlivá činnost přesvědčit Radu bezpečnosti OSN o nutnosti autorizovat použití síly podle čl. 42 Charty OSN proti Iráku a Iránu kvůli jejich tajnému vývoji zbraní hromadného ničení s cílem poskytnout je teroristům, kteří s nimi budou chtít zaútočit proti USA. Bolton proto za tímto účelem doslova „krmil“ Mezinárodní agenturu pro atomovou energii (MAAE) podvrženými informacemi o jejich tajných jaderných programech a vývoje zbraní hromadného ničení, *které měly za cíl ospravedlnit právo USA na pre-emptivní sebeobranu proti těmto státům.*

3.5.2. USA a jeho neochota platit příspěvky OSN.

Náklady na chod Organizace spojených národů (dále jen „Organizace“) nesou podle čl. 17 odst. 2 Charty OSN *„členové podle rozvrhu, jak jej určí Valné shromáždění“*. Rozpočet předkládá generální tajemník OSN po posouzení Výboru pro administrativní a rozpočtové otázky Valnému shromáždění OSN, které podle čl. 17 odst. 1 Charty OSN *„projednává a schvaluje rozpočet Organizace“*. Rozpočet Organizace se tedy skládá z povinných členských příspěvků od jejich členů, jenž se stanovuje *„podle rozvrhu“* schváleným Valným shromážděním OSN na doporučení Příspěvkového výboru. Rozpočet OSN se v zásadě dělí na dvě povinné položky, z nichž je první položka určená na chod činnosti OSN a druhá je určena na mírové operace OSN. Pouze pro představu: Valné shromáždění OSN na rok 2008-2009 schválilo

rozpočet na chod OSN ve výši 4,17 miliard dolarů a na mírové operace za období 2007-2008 ve výši 6,8 miliard dolarů. Podle výše popsaného se výše členského poplatku členského států stanoví „podle rozvrhu“ – přesněji stupnice schváleného Valným shromážděním na základě platební schopnosti členských států vyplývající z počtu obyvatelstva a relativního podílu na celkovém globálním HDP. USA podle této stupnice Valného shromáždění je největším přispěvovatelem do rozpočtu OSN, protože je to země s nejvýkonnější ekonomikou a vysokým počtem obyvatelstva. Podle posledních údajů ze dne 17. 10. 2006 překročila hranici 300 miliónů obyvatel a globální HDP činil v roce 2007 13,20 bilionu dolarů z celkového celosvětového HDP 47 biliónů dolarů. Podle výměru Valného shromáždění OSN se proto USA podílí asi 1/4 na chodu OSN a asi 1/4 na mírových operacích OSN. V rámci přesnějších čísel se USA procentuálně podílí celými 22% na chod OSN a na mírových operacích 27% z celkového objemu příspěvků OSN. USA tedy na jednu stranu patří mezi největší přispěvatele OSN a na druhou stranu patří mezi její největší dlužníky. USA totiž *dlouhodobě odmítá tyto příspěvky platit řádně a včas a ve stanovené výši, a to zejména kvůli odporu republikánů v Kongresu USA, kteří zaplacení příspěvků podmiňují naprosto neoprávněnými podmínkami a požadavky.* Dluh USA vůči OSN dosti narostl a v roce 2000 činil celých 900 miliónů dolarů, jenž republikáni odmítli splatit. Republikánskému Kongresu se dokonce podařilo skrze svého velvyslance USA při OSN Richarda Holbrooka prosadit dohodu, podle níž by se Kongres USA zavázal tyto dluhy *splatit výměnou za celkové snížení příspěvků na chod OSN.* Valné shromáždění OSN posléze tuto dohodu schválilo, protože se od ní slibovalo vyřešení tíživého problému finančního zabezpečení OSN a ostrého konfliktu mezi americkým Kongresem a Sekretariátem OSN. Bushova administrativa přesto všechno tuto dohodu nedodržela a v souvislosti s iráckou krizí opět odmítla platit řádně a včas své poplatky do rozpočtu OSN, čímž dluh USA pořád narůstal, přičemž do současnosti činí tento dluh na 1,2 miliardy amerických dolarů v roce 2012. Stejnou platební neschopnost Bushova administrativa projevovala při splácení příspěvků na mírové operace OSN, které jsou rok od roku dražší a vyžadují nasazení daleko většího počtu vojenských a civilních osob. Podle dokumentů OSN bylo v roce 2002 nasazeno v mírových operacích něco okolo 18.643 vojáků a civilních osob, v lednu roku 2004 to již činilo 48.590 vojáků a civilních osob a v lednu 2008 90.883 vojáků a civilních osob. Stejně jako se zvyšuje počet mírových operací a nasazení vojáků a civilních osob, zvyšují se náklady na financování takových misí. V únoru 2004-2005 to činilo celých 3,84 miliard dolarů, v únoru 2006 na 4,9 miliard dolarů, v únoru 2007 5,28 miliard a v roce 2008 6,8 miliard dolarů. V rámci mírových operací tudíž objektivně náklady na mírové operace stoupají, přičemž jako mezi jejími největšími přispěvateli je USA 27,14 %, Japonsko 12,53 %, VB (8,15%),

Německo (8,02%) a Itálie (5%). Bushova administrativa přesto opět odmítala platit své závazky řádně a včas a to zejména kvůli roztržce Bushova kabinetu s OSN kvůli jejich odmítavému postoji proti chystanému unilaterálnímu přístupu proti Iráku v roce 2003. Bushova administrativa tedy opět na protest proti nepochopitelnému nesouhlasu OSN proti invazi do Iráku tyto platby zmrazila, čímž začal americký dluh na mírové operace narůstat. V roce 2009 to mělo činit něco okolo *2,2 miliard dolarů*, které se nahromadily z Bushových let 2005-2008, včetně roku 2009. Když se USA v roce 2009 zavázala tyto dluhy zaplatit, komentoval to šéf mírových misí OSN Alain Le Roy jako „výrazný posun“ od předchozí vlády George Bushe, kdy USA *téměř vždy dlužily OSN stamiliony dolarů*. Všechna tato neochota Bushovy administrativy podílet se přispívat do rozpočtu OSN podle daných pravidel nebyla způsobena objektivní platební neschopností, nýbrž pouze naprostou neochotou podporovat OSN. Tato neochota se ještě více posílila poté, co Rada bezpečnosti OSN odmítla autorizovat sílu proti Iráku. Na protest proti takové opovázlivosti se dokonce rozhodla *stáhnout všechny vojáky* z mírových operací OSN a *drasticky snížit počet civilních osob* zúčastněných na všech mírových operacích OSN. Pouze pro představu: v lednu 2000 poskytla USA 653 vojáků a civilních osob, v roce 2004 to činilo již 484 vojáků a civilních osob a v lednu 2008 pouze 320 vojenských a civilních osob zapojených do mírových operací OSN, což v porovnání s asi deseti zeměmi světa, které poskytli OSN na 48. 580 vojáků a personálu, *představuje číslo naprosto minimální*. Donald Rumsfeld toto značné snížení počtu amerických vojáků odůvodnil to pouze nutností „...vrátit vojáky, kteří jsou využíváni k mírovým účelům, na bitevní pole...“. (Toto prohlášení bylo učiněno těsně před americkou invazí do Iráku v roce 2003.)

3.5.2. Bush a jeho neochota reformovat OSN.

V roce 1997 nastoupil do čela OSN jakožto generální tajemník Ghaňan Kofi Annan, který si za svoji nejvyšší prioritu stanovil posílit *důvěryhodnost OSN a obnovit její dominantní postavení v mezinárodních vztazích* založeného Chartou OSN. *"Své volební období ve funkci generálního tajemníka jsem zahájil načrtnutím představy Spojených národů zítřka: obrozená světová organizace, nový nástroj sloužící lidstvu,"* řekl Kofi Annan¹⁴⁾ a pustil se do dalekosáhlých reforem celého OSN. Právě za tímto účelem nechal v roce 2003 ustanovit komisi OSN nazvanou *„Panel na vysoké úrovni, pro hrozby, výzvy a změnu“* (dále jen „Vysoký panel“), který v roce 2004 představil světu svojí zprávu *„Bezpečnější svět: Naše společná odpovědnost“ (Report of the High-level Panel on Threats, Challenges and Change „A more secure world: our Shared responsibility“*, A/59/565), v níž navrhl nejkomplexnější a nejpřijatelnější reformu

celého zastaralého systému kolektivní bezpečnosti představovanou Radou bezpečnosti OSN, která má podle čl. 24 odst. 1 Charty OSN „*hlavní zodpovědnost za zachování mezinárodního míru a bezpečnosti*“. V této souvislosti doporučil „Vysoký panel“ zaměřit se na *nutnou změnu složení Rady bezpečnosti OSN*, která podle něj neodpovídá současnému rozložení sil ve světě a tomu odpovídající míra zastoupení jednotlivých států na primární odpovědnosti za celosvětovou bezpečnost. Podle „Vysokého panelu“ je tato reforma složení tohoto orgánu klíčová, protože současný stav *může vést ke zpochybnění legitimacy rozhodování Rady bezpečnosti OSN*, které by mělo odpovídat současnému rozložení sil a postavení jednotlivých států, stejně jako zastoupení všech regionů v tomto orgánu. Složení Rady bezpečnosti OSN by se tedy podle „Vysokého panelu“ mělo v zájmu posílení její legitimacy změnit v souladu se současnou realitou, a to změnit v rámci rozšíření počtu jejich stálých a nestálých členů, v níž by bylo dobro zohlednit *zásadu geografického zastoupení*, zvláště pokud jde o Afriku a Latinskou Ameriku. V této souvislosti „Vysoký panel“ představil mezinárodnímu společenství dva návrhy na reformu tohoto orgánu, z nichž největšího zastání se dočkal návrh, v němž navrhl zvýšení počtu stálých členů o 6 křesel bez práva veta a nestálých křesel o 3 křesla, čímž by se počet stálých členů Rady bezpečnosti OSN zvýšil z původních 5 na 11 členů a nestálých členů z 10 na 13. Tento návrh „Vysokého panelu“ měl podle průzkumů velkou mezinárodní podporu členských států a samotných obyvatel členských států, kteří si podle rozhlasové stanice BBC World Service přejí *„daleko důležitější roli OSN“*. S největší snahou to rovněž podporují vážní kandidáti na post stálých členů Rady bezpečnosti OSN jako je Japonsko, Německo, Brazílie a Indie, jejichž zástupci se za tímto cílem seskupili do nátlakové skupiny G-4, která dne 12. 7. 2005 předložila návrh ke schválení této reformy Valenému shromáždění OSN. Proti schválení tohoto návrhu se naneštěstí ihned postavila Čína a její velvyslanec Wang Kuang-ja a nám známý velvyslanec při USA John Bolton, kteří prohlásili, že využijí svého práva veta, jestliže se „Skupina čtyř“ pokusí svůj návrh prosadit v Radě bezpečnosti OSN. Reforma Rady bezpečnosti OSN, která měla učinit Radu bezpečnosti daleko efektivnější, tedy *opět neprošla proti odmítavému postoji USA*. USA v této souvislosti odmítla naprosto celou zprávu „Vysokého panelu“ předkládající celkovou reformu OSN. Bushova administrativa totiž pohlížela na všechny tyto reformy, snažící se posílit *„dominantní postavení OSN“* v mezinárodních vztazích, s velkou nedůvěrou, protože dle neocons si OSN nárokuje naprosto bezprecedentní vliv a ohrožují suverenitu členských států OSN. *Stouto argumentací se proto stavěla proti jakémukoliv prospěšnému návrhu na institucionální a finanční reformu OSN, která by posílila její vliv při zajišťování mezinárodního míru a stability*. Plno republikánů

v Kongresu a konzervativních komentátorů dokonce mluví o spiknutí OSN s cílem omezit rozhodování a jednání Spojených států v mezinárodních vztazích.

V rámci výše uvedeného je naprosto jasné, že USA chtějí využít svého dominantního postavení ve světě k hájení svých vlastních zájmů. *"Samozřejmě, že se staráme hlavně o americké zájmy. Nemyslím si ale, že by zbytek světa měl mít jiné zájmy, než jsou naše. A jestli ano, rád bych slyšel, jaké to jsou,"* řekl velvyslanec USA při OSN John Bolton v rozhovoru pro BBC v roce 2002. Nicméně Bushův důraz na prosazování amerických zájmů s pomocí *militarismu a unilateralismu* postavilo americkou administrativu do naprostého rozporu s *antimilitantní a multilaterální politikou* OSN. Právě z tohoto důvodu se Bushova administrativa po celou dobu pokoušela podlomit vliv OSN v mezinárodních vztazích, která měla být přizpůsobována pouze podle *„amerických zájmů“* a nikoliv *„světových zájmů“*. Podlomit tento vliv se pokoušela zejména svou silnou kritikou OSN a častým zpochybňováním úlohy OSN coby jediného legitimního zdroje pořádku a stability v mezinárodních vztazích. Pod zpochybňovanou legitimitou se mělo na mysli zejména složení Rady bezpečnosti OSN, která se skládala z Ruska a Číny, které se podle neocons dlouhodobě staví proti americkým zájmům a můžou proti tomu využít svého práva veta. Slovy Johna Boltona v článku The Weekly Standard se jedná o situaci, která může omezit *„...schopnost USA použít sílu k ochraně a podpoře svých důležitých národních zájmů“*. Bushova administrativa kvůli tomu podrobila činnosti a systému OSN naprosto bezprecedentní kritice, kterou velmi odsuzovali čelní představitelé členských států a samotného OSN. Sám náměstek generálního tajemníka OSN Kofiho Annana, britský diplomat Mark Malloch Brown, nazval kvůli tomu členy Bushovy administrativy za pokrytce, kteří vyvolávají mezi prostými lidmi v USA (a nejen v USA) pravicovou nenávist zaměřenou proti OSN. *"Většinu veřejné diskuse ohledně OSN, která dosahuje k obyčejným americkým občanům, přenechali američtí činitelé nejhlučnějším kritikům OSN..."*, komentoval Malloch Brown v projevu, který přednesl v New Yorku. Malloch Brown v tomto projevu kritizoval Bushovu administrativu za to, že *„mnoho let útočí na OSN a vytváří ohledně Světové organizace stereotypní záporný obraz..."*, uvedl Brown, kvůli čemuž *„američtí občané nevědí, jakou významnou roli hraje OSN ve světě“*. Proti tomuto vyjádření ihned vystoupil s otevřenou zuřivostí velvyslanec USA při OSN John Bolton, který výroky britského diplomata označil za *"velmi, opravdu velmi vážnou chybu"* a požadoval, aby Kofi Annan projev britského náměstka odsoudil. Kofi Annan to však přes odpor amerického velvyslance odmítl s tím, že *„plně podporuje svého náměstka a souhlasí s obsahem jeho projevu,"*, přičemž sám Malloch Brown označil svůj projev pouze jako *"upřímnou a konstruktivní kritiku americké politiky vůči OSN..."*. Pod Brownovými slovy *„americká politika vůči OSN“* se má na mysli zejména

snaha Bushovy administrativy kritikou podlomit vliv této organizace, která se projevovala velkou kritikou činnosti a systému OSN a neochotou podílet na všech zlepšujících návrzích reformovat tuto organizaci, přičemž kvůli americkému postoji neprošly ani ty nejskromnější návrhy na reformu OSN. *OSN se dle mínění neocons ani nesměla stát silnou a svébytnou organizací, která by mohla ohrožovat zájmy USA.* Bushova administrativa zkrátka nahlížena na světovou organizaci pouze jako *podpůrnou organizaci* při zajišťování světového míru a bezpečnosti, kterou bude Bushova administrativa respektovat pouze v případech, *pokud její postoje budou v souladu s americkými zájmy.* Pokud její postoje nebudou v souladu s americkými zájmy, nepovažují za nutnost tuto organizaci respektovat. *"Spojené státy nutí OSN skákat tak, jak pískají, a tak by to také mělo být ..."*, řekl opět John Bolton. Všechno se nadto začalo přiostrňovat pro velkou kritiku generálního tajemníka Kofiho-Annana na Bushovu administrativu v souvislosti s politikou USA vůči Iráku, když se Bush v Radě bezpečnosti OSN pokusil v březnu 2003 prosadit novou rezoluci proti Iráku, která měla zmocnit USA použít proti Iráku ozbrojenou sílu podle čl. 42 Charty OSN. *Proti takovému návrhu se vzápětí postavili někteří stálí členové Rady bezpečnosti a tato rezoluce nebyla přijata.* USA to vnímala jako zradu celého mezinárodního společenství a důkaz neúčinnosti celého systému kolektivní bezpečnosti. Prezident Bush to přímo označil za *„selhání OSN coby zdroje pořádku a stability“.* Protože Rada bezpečnosti OSN dle mínění Bushe *nebyla schopná dostát svým závazkům,* začala se Bushova administrativa *dovolávat svého práva použít ozbrojenou sílu bez mandátu Rady bezpečnosti OSN.* Slovy Johna Boltona v případech řešení problémů, které vláda USA považují za prvořadou svých národních zájmů *„nepotřebují ke svému jednání povolení Rady bezpečnosti OSN...“,* protože byla *„paralyzovaná a pro naše záměry bezcenná“.* USA se tímto zcela otevřeně postavila proti stávajícímu mezinárodnímu systému kolektivní bezpečnosti představující Radu bezpečnosti OSN podle čl. 39 Charty OSN. Podle čl. 39 Charty OSN totiž pouze *„Rada bezpečnosti určí, zda došlo k ohrožení míru, porušení míru nebo útočnému činu, a doporučí nebo rozhodne, jaká opatření budou učiněna podle čl. 41 a 42“.* Charta OSN tedy ve svých člancích hovoří naprosto zřejmě: *vést donucovací akci podle čl. 41 a 42 Charty OSN je možné vést pouze se souhlasem Rady bezpečnosti OSN.* USA se takto odklonila od samotných základů systému kolektivní bezpečnosti a pošlapala nejdůležitější poslání Organizace spojených národů. Naproti tomu měla být na úkor OSN posilována role Severoatlantické smlouvy NATO, která měla být *„schopna funkce Organizace spojených národů plnit daleko efektivněji“.* NATO byla pro ně na rozdíl od OSN naprosto vyhovující: disponovala potřebnými vojenskými složkami a byla daleko povolnější tlaku Washingtonu. V představách

konzervativců mělo NATO a její Severoatlantická rada přímo nahradit systém kolektivní bezpečnosti představující OSN a Radu bezpečnosti OSN.

3.6. BUSH A JEHO POSTOJ VŮČI SEVEROATLANTICKÉ ALIANCI (NATO).

3.6.1. Bush a jeho snaha o přetvoření NATO.

Severoatlantická aliance (*North Atlantic Treaty Organization* – NATO) je euroatlantickou organizací, která si jako svůj hlavní cíl stanovil „hájit svobodu, společné dědictví a kulturu svých národů, založenou na zásadách demokracie, svobody jednotlivce a právního řádu...“ a „... podporovat stabilitu a blahobyt národů v severoatlantickém prostoru“, přičemž pro splnění tohoto cíle „...jsou (její členové) rozhodnuty spojit své úsilí o kolektivní obranu a zachování míru a bezpečnosti...“. NATO tedy od svého založení z roku 1949 funguje jako organizace kolektivní sebeobrany, jejíž členové se podle čl. 5 Severoatlantické smlouvy zavázali, že v případě ozbrojeného útoku některého nečlenského státu proti některému členskému státu „pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v součinnosti s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a zachovat bezpečnost severoatlantického prostoru“. USA v této organizaci zauímají od jejího založení důležitou, ne-li stěžejní roli vedoucí velmoci, která se měla v očích aliančních spojenců zajistit ochranu všech zúčastněných. USA má v této organizaci z objektivního pohledu značný vliv a tento vliv se dlouhodobě snaží posilovat. V pojetí konzervativců se měla tato snaha nadále posilovat, protože NATO v jejich pojetí sehrát daleko důležitější roli než OSN. NATO se naopak mělo stát důležitou protiváhou moci a vlivu OSN v otázkách mezinárodní bezpečnosti, protože NATO je dle konzervativců schopna plnit funkce Organizace spojených národů daleko efektivněji. NATO je pro tento účel převzít primární odpovědnost (*primary responsibility*) za udržování míru a bezpečnosti naprosto vyhovující, protože na rozdíl od OSN je pod naprostou kontrolou USA a disponuje armádou čítající něco okolo 3,5 miliónů vojáků, z nichž na USA připadá podle údajů NATO asi 1,36 miliónů vojáků. Po USA má druhou nejpočetnější armádu NATO Turecko (493.000), za ní je třetí Německo (254 tisíc vojáků), čtvrtá Francie (243 tisíc), pátá Itálie (197. 000) a šestá Velká Británie (197.000), osmé Španělsko (134.000), deváté Řecko (133.000) a desáté Polsko (100.000 mužů). Náklady na takovou armádu vydávají na 875 miliard dolarů, z čehož USA vydává na armádu přes 574 miliard dolarů. Po USA následují VB (59 miliard), Francie (54, 5 miliard),

Německo (47,5 miliard), Itálie (30,5 miliard). V této souvislosti je pouze zajímavostí, že většina aliančních členů dnes zdaleka nedává na obranné výdaje *dohodnutá 2% HDP*. Daří se to pouze pěti zemí: USA, Velké Británii, Francii, Řecku a Albánii. NATO je podle výše zmíněného nejsilnější mezinárodní velmocí s největší vojenským potenciálem na světě, kterou Bushova administrativa protěžovala a pokoušela se posílit její vliv za pomoci dvou prostředků, a to zejména rozsáhlým rozšiřováním strategicky důležitých členů a transformovat tuto organizaci na univerzální organizaci *s globální působností, pro níž se hlavní prioritou měl stát boj proti mezinárodnímu terorismu a šíření zbraní hromadného ničení*. NATO se tudíž mělo stát *nikoliv regionální, nýbrž globální aliancí* vojensko-politického charakteru schopnou zasáhnout mimo původní „transatlantický prostor“, která měla podle Bushova kabinetu hrát novou důležitou roli při zajišťování mezinárodní bezpečnosti pod blahodárnou „*hegemonií USA*“.

3.6.2. Bush a posilování politického vlivu NATO.

Právě za účelem naplnění tohoto *cíle spočívajícího vytvořit z NATO politickou a vojenskou alianci s globální působností*, zorganizovala Bushova administrativa za relativně krátkou dobu na pět summitů NATO v Bruselu 2001, v Praze 2002, v Istanbulu 2004, v Bukurešti 2008 a Rize 2009. Na těchto summitech se její členové domluvili na doposud bezprecedentním rozšíření členských států NATO a na nové strategické koncepci NATO, *kteřá měla reagovat na nové bezpečnostní hrozby 21. století představující mezinárodní terorismus a šíření jaderných zbraní*. Pokud se tedy přímo týká rozšiřování členských států, v této souvislosti Bushova administrativa podporovala politiku „*otevřených dveří*“ v tom nejširším slova smyslu. *"Musíme napráhnout ruce a otevřít srdce novým členům, abychom vybudovali bezpečnost pro celou Evropu,"* prohlásil prezident USA George Bush na bruselském summitu aliance v roce 2001²²). V tomto duchu posléze zanedlouho skutečně došlo k rozsáhlému rozšíření členů z původních 19 členů z roku 1999 na celkových 28 v roce 2009. Největší kolo rozšíření přitom proběhlo v roce 2004, když do NATO vstoupilo celkem 7 nových států: Estonsko, Litva, Lotyšsko, Bulharsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko, přičemž toto kolo dokončil vstup Albánie a Chorvatska do NATO v roce 2009. Vyjma těchto států nadto projevil o členství zájem země jako Bosna a Hercegovina, Srbsko či Černá Hora a enormní zájem měla Bushova administrativa na přistoupení *strategicky důležitých zemí jako je Gruzie a Ukrajina* kvůli jejich blízkosti k Rusku. Tito nově příchozí členové z východní a střední části Evropy měly pro Bushovu administrativu obzvláště důležitý význam. Tento význam spočívala jednak v symbolickém slova smyslu, protože se jednalo o státy dříve pod vlivem bývalé Varšavské smlouvy, a jednak pro

jejich až trestuhodnou povolnost a náklonnost vůči Washingtonu. Sám generální tajemník NATO Robertson toto úspěšné sbližování NATO s bývalými členy Varšavské smlouvy, které probíhalo hladčeji, než bylo všeobecně očekáváno, označil za „*jeden z nejuvýznamnějších úspěchů období po konci studené války*“²³). Tyto státy jako je Česká republika, Polsko, Bulharsko, Rumunsko, Estonsko, Lotyšsko, Litva *vyčnívají až trestuhodnou povolností vůči Washingtonu, která se projevuje ve slepém schvalování všech amerických akcí a zásahů*, které za normálních předpokladů vyvolávají v jejich starších členech nesouhlas a odpor. Projevilo se to například v dobách „*irácké krize*“ v roce 2003, kdy se EU rozdělila na odpůrce a přívržence války v Iráku, přičemž zcela bezvýhradnou podporu americkým plánům projevily tyto státy jako Estonsko, Lotyšsko, Litva, Česká republika, Rumunsko a Bulharsko v čele s Polskem, které prezident Bush označil za nejlepšího přítele USA v Evropě. Byl to přitom právě představitel tohoto největšího spojence USA v Evropě, poradce polského premiéra Leszka Millera Tadeusz Iwiński, který vztah mezi USA a těmito „*novými členy NATO*“ popsal slovy, že „*Pro americkou politiku je mnohem větší porozumění mezi novými než mezi starými členy NATO*“²⁴). Ve stejném znamení politiky pod heslem „*učiníme to, co si přeje USA*“ se zanedlouho projevilo při skandálu, který vypukl v souvislosti s tajnými věznicemi na území členů NATO a zároveň členů EU, v nichž měli být se souhlasem zdejších představitelů věznění zajatci z Afghánistánu a Iráku. Nadto všechno měli být tito vězni v těchto zařízeních mučeni, což vyvolalo naprosté zděšení mezi všemi členy EU. Podle Human Rights Watch měla být tato zařízení postavena právě v Polsku, Rumunsku a Bulharsku, tj. na územích „*nových členů NATO*“, přičemž o nich měli vědět pouze jejich nejvyšší představitelé států a špičky zpravodajských NATO a zároveň EU. Podle letových plánů vyplynulo, že zajatci byli drženi v polských Starých Kiejkutách a na letišti Mihail Kogalniceanu v rumunské Konstanci²⁵). Eurokomisař pro bezpečnost EU Franco Frattini proto zahájil vyšetřování a ustanovil zvláštní vyšetřovací komisi vedenou švýcarským senátorem Dickem Martym, který po sedmiměsíčním vyšetřování předložil v červenci 2006 Radě Evropy zprávu o aktivitách CIA v Evropě. V této zprávě označované jako „*Martyho zpráva*“ se skutečně potvrdilo, že tyta vězeňská zařízení vskutku existovala a že v nich docházelo k „*zesíleným výsledkům*“, a to všechno za vědomí zdejších politiků. Pod pojmem „*zesílené výsledky*“ se mělo rozumět mučení podle čl. 1 Úmluvy proti mučení. V Polsku prý o tajném věznění věděli a schválili je tehdejší prezident Kwaśniewski, ministr obrany a šéfové byra národní bezpečnosti a vojenské rozvědky, v Rumunsku tehdejší prezident Ion Iliescu, a jeho nástupce Traian Basescu. „Právní základ“ k věznění významných podezřelých dala CIA podle zprávy tajná dohoda uzavřená mezi USA a jejich „*největšími*“ spojenci z NATO v říjnu 2001. USA si tyto země vybraly zejména kvůli jejich ekonomické a politické závislosti na USA.

EU v reakci na tuto předběžnou zprávou požádala vládu USA o oficiální vysvětlení a EU komisař pro bezpečnost EU Franco Frattini pohrozil provinilým státům (Polsko a Rumunsko), že za jejich spolupráci s vězněním a mučením podezřelých lidí by mohla pozastavit jejich hlasovací práva v Evropském parlamentu pro hrubé porušení smlouvy o EU podle čl. 7. Nikoliv nadarmo právě kvůli této povolnosti nových členů NATO *Condoleeza Ricová prohlásila, že noví členové NATO vdechly NATO novou energii a je nutno prosazovat neustálé rozšiřování NATO na strategické spojence.* Pojem strategických spojenců jest nutno vysvětlovat si co nejdříve spojení USA. V rámci této strategie rozšiřování NATO na strategické spojence se Bushova administrativa dokonce vyslovila pro rozšiřování strategických členů mimo rámec „*transatlantického prostoru*“ ze všech kontinentů, přičemž eminentní zájem měla v důležitých oblastech Předního Východu jako je stát Izrael, který je největším spojencem USA. Vyjma Izraele by se podle *Nadace analýzy a sociální studie*, zveřejněné bývalým španělským premiérem a velkým příznivcem NATO José María Aznarem, *mělo NATO do budoucna rozšiřovat o státy, které jsou ochotny bojovat proti terorismu a sdílí demokratické principy.* V této zprávě se vyjma Izraele hovoří o Japonsku a Austrálii. Právě kvůli tomuto rozšiřování členů NATO mimo „*transatlantický prostor*“ se začalo jednat o možnosti vytvořit podobu asijského NATO, která měla zajišťovat bezpečnost a stabilitu v této strategické oblasti a omezila by vliv Ruska a Číny v Asii. Podle amerického náměstka ministra obrany Paula Wolfowitzze jako možní kandidáti přicházejí v úvahu Indie, Singapur, Jižní Korea a Japonsko, to všechno velcí spojenci USA.

3.6.3. Bush a posilování vojenského vlivu NATO.

V souvislosti s rozsáhlým rozšiřováním členských států NATO bylo pro Bushovu administrativu *stěžejní posílit vojenský vliv NATO* na oblasti *strategicky důležité pro americké zájmy a zvýšit jeho podíl na udržování mezinárodního míru a bezpečnosti.* V návaznosti na již existující „*Strategickou koncepci NATO*“ z roku 1999 se proto na summitu v Praze (2002) jednalo o nutných změnách NATO, zejména na nutnosti *zvýšit jeho podíl na zachování mezinárodní bezpečnosti při řešení největších hrozeb současnosti, kterými měl být terorismus a šíření zbraní hromadného ničení.* Proto se v rámci této koncepci mluví o daleko větší odpovědnosti členských států „*za mezinárodní bezpečnost*“ a nutnosti rozšířit svou původní regionální působnost na působnost globální v zájmu zachování míru. Právě kvůli tomuto novému pojetí NATO a její globální působnosti mělo dojít k zásadní reorganizaci armád jednotlivých členských států, *jejichž armády měly být daleko modernější a efektivnější, schopných zasáhnout na globální úrovni při řešení naléhavých bezpečnostních hrozeb.* Podle prezidenta

Bushe se přímo z NATO měla stát silná Severoatlantická aliance, která „*může zajistit naši bezpečnost, svobodu a podílet se udržování míru ve světě*“⁷). Právní podklad pro tuto přeměnu NATO z organizace „*kolektivní sebeobranu*“ na organizaci „*kolektivní bezpečnosti*“ položila již „*Strategická koncepce NATO*“ z roku 1999, která si v čl. 41 stanovila za cíl „*přispívat k prevenci konfliktů a řešit krize, jež nespádají pod článek 5*“, přičemž podle čl. 48 je možno přispívat k prevenci konfliktů tím, že budou „*učas zasahovat v potenciálních krizích*“, které by „*mohly ohrozit euroatlantickou stabilitu a bezpečnost členů aliance*“ jsoucí nad rámec čl. 5 Severoatlantické smlouvy. NATO si tudíž činí právo zasáhnout nikoliv „*v době zahájení ozbrojeného útoku*“ podle čl. 5 Severoatlantické smlouvy, nýbrž v době „*před zahájením ozbrojeného útoku*“ v případech pouhého ohrožení členského státu NATO. NATO se tímto měla daleko více podílet na zachování mezinárodní bezpečnosti, která se měla projevovat větší účastí vojenských sil NATO v nejrůznějších mírových, humanitárních a výcvikových operacích *ve strategicky důležitých oblastech*. NATO tudíž nemělo zasahovat ve všech „*krizových oblastech*“, nýbrž pouze „*strategicky důležitých krizových oblastech*“, například v oblastech Předního a Středního východu, toliko důležitých pro zájmy USA²⁶). V důsledku toho přichází v úvahu země jako Afghánistán, Pákistán, Irák, Írán, Sýrie, Libanon, Izrael a Palestina. Oblast Předního východu měla být podle vyjádření Bushových představitelů jednou z nejdůležitějších priorit NATO, protože NATO *se mělo aktivně zapojit do řešení všech nejdůležitějších bezpečnostních problémů* jako například potírání mezinárodního terorismu, předcházení vypuknutí válečných konfliktů, či vyřešení válečných konfliktů v této oblasti, zejména mezi Palestinou a Izraelem. Právě kvůli tomu dokonce NATO vyslalo poprvé ve svých dějinách delegaci do zemí Blízkého východu, která se setkala s představiteli státu Izrael a představiteli Palestinské samosprávy, která podle zpravodajského serveru The Peninsula hodnotí takovýto vývoj jako „*nový pokus o posílení vlivu aliance v oblasti Blízkého Východu*“²⁷). NATO se tedy začalo přetvářet v mezinárodní bezpečnostní organizaci, která se měla zapojovat *do řešení bezpečnostních krizí ve strategicky důležitých oblastech mimo atlantický prostor, přičemž toto zapojení mělo mít podobu nejrůznějších mírových, výcvikových a humanitárních operací*. NATO přitom má s podobnými operacemi docela dost zkušeností, protože se od roku 1992 – 2003 podílelo na 13-ti mírových operacích (nejznámější byla SFOR I, KFOR, SFOR II), při nichž bylo ještě v rámci „*atlantického prostoru NATO*“ v Bosně, Hercegovině, Srbsku, Kosovu a Albánii nasazeno přes 160.000 mužů z 35 zemí. Těchto zkušeností posléze NATO využilo při aplikaci nové „*Strategické koncepce NATO*“ z roku 1999, tj. v případech *bezpečnostního ohrožení některého z členských států zasahovat mimo „atlantický prostor“* v souvislosti s vojenskou operací USA v Afghánistánu po

terroristických útocích na New York a Washington z 11. 9. 2001. USA jakožto členský stát NATO podnikl proti Afghánistánu vojenskou operaci „Trvalá svoboda“ (*Enduring Freedom*), přičemž po dokončení této operace, *mající spadat pod výkon práva na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN*, vydala Rada bezpečnosti OSN rezoluci číslo 1386/2001 z 20. 12. 2001, která dala podnět k vytvoření mezinárodních sil ISAF vyslaných do Afghánistánu pod *vedením NATO*. Rada bezpečnosti OSN na podkladě této rezoluce rozhodla o vytvoření *mezinárodních sil ISAF* pod vedením NATO, jejímž primárním úkolem bylo *zajištění bezpečnosti v okolí Kábulu, a to s autorizací použít ozbrojenou sílu*. Mezinárodní síly ISAF byly posléze nahrazeny silami členských států NATO, které ze své vlastní vůle a na vlastní žádost Rady bezpečnosti OSN samy vedly mírovou operaci v Afghánistánu od roku 2003. *"Stabilita v Afghánistánu je křehká a NATO proto chce s nastolením míru pomoci,"* prohlásil generální tajemník NATO Robertson²⁸). NATO tedy poprvé ve svých dějinách se ujalo mírové operace mimo transatlantický prostor, která měla zajišťovat bezpečnost v okolí Kábulu výhradně s vojenskými prostředky NATO, jejíž počáteční síly činily zhruba 6.500 osob a později se s ohledem na zhoršující bezpečnostní situaci narostl na celých 130.000 mužů (prosinec 2010). Po operaci ISAF v Afghánistánu se NATO zapojilo v Iráku, v operaci NTM (NATO Training Implementation Mission), v níž bylo zapojeno pouze 60 osob a operaci NTM – I (NATO Training Implementation Mission-I), v níž opět bylo nasazeno pouze 360 osob, následovala humanitární mise v Pákistánu, při níž bylo nasazeno 1000 vojáků a poskytlo na 10.000 tun pomoci, přičemž o nasazení podobných mírových a humanitárních operací se zvažovalo nasazení v Izraeli a Palestině, stejně jako Libanonu, kde jednotky NATO měly vytvořit „*nárazníková pásma*“ mezi Izraelem a Palestinou (2005), stejně jako mezi Izraelem a Libanonem (2006).

V rámci výše popsaného tedy vyplývá, že USA se skrze NATO *pokouší rozšířit svůj globální vliv a dominanci v unipolárním světě*, protože NATO z tohoto pohledu představuje naprosto ideální „*nástroj*“ k posilování amerického vlivu a prosazování amerických zájmů. NATO by právě proto v pojetí neokonzervativců mělo zaujímat daleko důležitější roli *při zajišťování mezinárodní bezpečnosti* a stát se důležitou protiváhou moci a vlivu OSN *v otázkách mezinárodní bezpečnosti*, protože je podle jejich slov „*schopna plnit funkce Organizace spojených národů daleko efektivněji*“. V představách konzervativců mělo NATO a její Severoatlantická rada pokud možno nahradit naprosto *neúčinný systém kolektivní bezpečnosti* představovaný Radu bezpečnosti OSN podle čl. 24 Charty OSN. NATO je podle nich pro tento záměr naprosto vyhovující, protože *na rozdíl od OSN disponuje potřebnými vojenskými silami a její členové jsou na rozdíl od všech členů OSN daleko vstřícnější tlaku USA*. V pojetí neokonzervativců se proto NATO musí pořád rozšiřovat o „*vstřícné členy*“ a

posilňovat svojí „globální roli“ při zajišťování mezinárodní bezpečnosti. Slovo „globální“ tímto značí tendence NATO *vojensky zasahovat v případech nutnosti* daleko za hranicemi evropského kontinentu, přičemž slovo „zasahovat v případě nutnosti“ v tomto pojetí znamená *vojensky zasáhnout* v případech pouze *ohrožující bezpečnost a stabilitu členů Aliance*, která tímto jde naprosto nad právní rámec samotného čl. 5 Severoatlantické smlouvy. V ní se totiž pouze hovoří, že *v případě ozbrojeného útoku* některého nečlenského státu proti některému členskému státu „pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v součinnosti s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a zachovat bezpečnost severoatlantického prostoru“. Čl. 5 Severoatlantické smlouvy tedy pouze hovoří o obraně členů „severoatlantického prostoru“ v případě „ozbrojeného útoku“ ve smyslu čl. 51 Charty OSN. Neokonzervativci přesto hovoří o *globální roli* organizace vést vojenské operace mimo „severoatlantický prostor“ v dobách *absence „ozbrojeného útoku“* podle čl. 51 Charty OSN, která může být vykonána bez nutného mandátu Rady bezpečnosti OSN. Vést takovou podobnou operaci je přitom možnou pouze na základě článku 53 odst. 1 Charty OSN, který stanoví, že „Kde je to možné, použije Rada bezpečnosti takových oblastních dohod nebo orgánů pro donucovací akci pod svým jménem“, přičemž podotýká, že „žádná donucovací akce nebude podniknuta podle oblastních dohod nebo oblastními orgány bez zmocnění Rady bezpečnosti OSN“. NATO se proto touto svou koncepcí dostává do naprostého sporu se základním pilířem současného systému kolektivní bezpečnosti založeného Chartou OSN, který podle čl. 53 odst. 1 Charty OSN stanoví, že žádná donucovací akce oblastních dohod nebude podniknuta bez zmocnění Rady bezpečnosti OSN. Rada bezpečnosti OSN je totiž jediným legitimním orgánem, který podle čl. 39 Charty OSN může použít donucovací opatření podle čl. 41 a 42 Charty OSN. NATO přitom má zkušenosti s vojenskými operacemi bez mandátu Rady bezpečnosti OSN, a to v rámci vojenských operací proti Srbsku (1999), kterou toliko kritizoval generální tajemník OSN Kofi Annan. Tato tendence NATO používat ozbrojenou sílu bez zmocnění Rady bezpečnosti OSN by se podle neokonzervativců měla využívat daleko častěji, a to bez ohledu na znění čl. 39 Charty OSN, podle kterého pouze „Rada bezpečnosti určí, zda došlo k ohrožení míru, porušení míru nebo útočnému činu, a doporučí nebo rozhodne, jaká opatření budou učiněna podle čl. 41 a 42“. NATO a její Severoatlantická rada by podle neokonzervativců měla nejlépe nahradit systém kolektivní bezpečnosti představující Radu bezpečnosti OSN, protože Severoatlantická rada je pro zajišťování mezinárodní bezpečnosti daleko legitimnější než Rada bezpečnosti OSN. Tato legitimita podle jejich mínění spočívá zejména v systému demokratického politického uspořádání jejich členů, jenž podle nich Rada bezpečnosti

OSN ztrácí kvůli členství takových totalitních států jako je Čína a Rusko. Rusko a Čína se nadto dlouhodobě staví proti americkým zájmům a mohou využít svého práva veta, čímž se podle amerického velvyslance při OSN Johna Boltona může omezit „...schopnost USA použít sílu k ochraně a podpoře svých důležitých národních zájmů“, což je z tohoto pohledu nepřijatelné a Rada bezpečnosti OSN tímto postrádá legitimitu nutnou pro rozhodování o míru a bezpečnosti. Oproti tomu Severoatlantická rada složená pouze ze států zastávající pouze ty nejvyšší demokratické principy má ty nejlepší předpoklady pro zajišťování mezinárodní bezpečnosti. Právě tato legitimita je proto podle neokonzervativců daleko důležitější než pouhý konsenzus demokratických stejně jako totalitních států zastoupených v OSN k přijetí rezoluce v Radě bezpečnosti OSN, opravňující použít sílu podle čl. 42 Charty OSN.

3.7. VÁLKA PROTI TERORISMU „The Global war on terror“.

3.7.1. Pojem terorismu v mezinárodním právu.

Terorismus přesatvuje v současnosti jednu z nejzávažnějších a nejnaléhavějších bezpečnostních hrozeb 21. století. Pojetí terorismu je nejucelněji zpracováno v publikacích Harryho Henderssona „*Terorismus*“ (*Terrorism*; 2001), či „*Globální terorismus*“ (*Global Terrorism* ; 2004), přičemž touto problematikou se zabírají přední světoví odborníci na mezinárodní právo jako J.Ikenberry, L.Freedman, U. Beck, G. Evans a G. Andréany, kteří o terorismu pojednávali ve svých článcích publikovaných v letech 2000-2008 na stránkách britského čtvrtletníku *Survival*, čtvrtletníku *Foreign Affairs* a dvouměsíčníku *Foreign Policy*. Pojem terorismu se v této souvislosti snažilo definovat již nespočet autorů a vládních komisí celého světa, načemž podle významných znalců na terorismus A. Schmida a A. Jongmana, kteří publikovali rozsáhlou knihu „*Politický terorismus*“ (*Political Terrorism*, 2005), *existuje dnes na 109 definic terorismu*²⁹). Tyto definice se více či méně liší a přeci se shodují v několika základních bodech, které terorismus vymezují způsobem, že se *jedná o záměrně páchané vražedné útoky jednotlivců, či skupin proti jedné či více zemím, namířené proti nevinnému a bezbrannému civilnímu obyvatelstvu s cílem vyvolat strach a donutit vládu napadeného státu něco činit, nebo se něčeho zdržet v závislosti s požadavky teroristů*. Problematikou potírání mezinárodního terorismu se zabírala již Společnost národů, která roku 1937 navrhla přijmout *dvojici rezolucí* odsuzující terorismus a snažila se položit základ pro stíhání teroristických zločinů³⁰). Výraznějšího posunu v boji proti terorismu zaznamenala až OSN po spáchání teroristických útoků v průběhu konání

olympijských her v Mnichově ze dne 5. 9. 1972 („*Mnichovský masakr*“), kdy byla na žádost samotného generálního tajemníka OSN K. Waldheima problematika terorismu zapsána na program jednání 27. zasedání Valného shromáždění OSN. Valné shromáždění OSN celou problematiku projednalo a posléze celou věc předal do rukou jednoho ze svých výborů, „*Šestého výboru*“, zabývající se právními záležitostmi, který vytvořil *rezoluci číslo 3034 týkající se Opatření k zabránění mezinárodního terorismu* schválenou 18. 12. 1972. Výslednicí těchto opatření bylo sepsání a přijetí celého souboru mezinárodních smluv k zabránění mezinárodního terorismu³¹). V této souvislosti Rada bezpečnosti OSN začala vydávat celou řadu „*odsuzujících rezolucí*“ vztahující se ke konkrétnímu státu za podporu terorismu se závaznou povinností zřeknout se takového protiprávního počínání. Nesplnění této povinnosti označila Rada bezpečnosti OSN za *činy vytvářející hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost* a zavedla proti takovému konkrétnímu státu sankce podle čl. 41. Charty OSN. Konkrétněji Rada bezpečnosti OSN uvalila tyto sankce proti Libyii Muammara Kaddáfího (rezoluce číslo 731/1992) za jeho podíl na atentátu na letadlo americké společnosti PanAm nad skotským Lockerbie v roce 1988, Súdánu diktátora *Hasaniho at-Tubářího* (rezoluce číslo 1070/1996) a Afghánistánů *mully Muhammada Umara* (rezoluce číslo 1267/1999) za podporu a ochranu teroristů z hnutí Al-Kajdy, kteří později spáchali největší teroristický atentát v dějinách lidstva. Dne 11. 9. 2001 teroristé Al-Kajdy unesli čtyři civilní letadla typu Boeing 767 společnosti American Airlines a *ve vzduchu navedly dvě letadla do dvou věží světového obchodního centra (WTC) v New Yorku a jedno na budovu Pentagonu ve Washingtonu*. Generální tajemník OSN Kofi Annan v reakci na toto „*chladnokrevné zlo*“ vyjádřil zhnusení a vyzval všechny členské státy ke vzájemné spolupráci v dopadení odpovědných viníků těchto otřesných činů. Tyto teroristické útoky označil doslova za „*útok na celé lidstvo*“ v jeho snahách vytvořit ze světa mezinárodní společenství založeného na právním řádu a vyzval všechny členské státy vynaložit veškeré úsilí k jeho vymýcení (dne 11. 9. 2001). Dne 12. 9. 2001 Valné shromáždění OSN přijalo rezoluci vyzývající k zahájení „*okamžitých kroků k posílení mezinárodní spolupráce při prevenci a odstranění aktů terorismu*“ a nutnosti zabývat se touto novou hrozbou daleko zevrubněji. Tato snaha měla zejména spočívat na stanovení si několika základních cílů, a to zejména: a) *vymezit definici terorismu*, b) *nastítnit dlouhodobou strategii v boji proti terorismu* a c) *členskými státy podepsat a ratifikovat dvanáct důležitých úmluv pro boj proti terorismu*. V návaznosti na Valné shromáždění přijala jednomyslně Rada bezpečnosti OSN *rezoluci číslo 1368/2001*. V této rezoluci Rada bezpečnosti OSN tvrdě odsoudila teroristické útoky z 11. 9. 2001 a *označila terorismus za hrozbu mezinárodnímu míru a bezpečnosti podle čl. 39 Charty OSN*, přičemž vyzvala všechny členské státy k dopadení a potrestání viníků těchto

terroristických útoků a boji proti terorismu obecně. Rada bezpečnosti OSN tedy přímo terorismus označila za hrozbu mezinárodnímu míru a bezpečnosti podle čl. 39 Charty OSN a podřídila tímto do působnosti rozhodování podle kapitoly VII Charty OSN. Čl. 39 Charty OSN totiž stanoví, že „Rada bezpečnosti určí, zda došlo k ohrožení míru, porušení míru nebo útočnému činu, a doporučí nebo rozhodne, jaká opatření budou učiněna podle čl. 41 a 42“. Rada bezpečnosti nyní využila tohoto svého práva „volného uvážení“ pro zhodnocení všech druhů jednání, které může označit za ohrožení míru a vztáhla na něj *donucovací opatření* podle kapitoly VII Charty OSN. Rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo 1368/2001 tedy zásadním způsobem změnilo pojetí terorismu jako jedné z nejvýznamnějších „hrozeb“ současnosti. Stejně to zhodnotila komise OSN nazvaná „Panel na vysoké úrovni, pro hrozby, výzvy a změnu“ (*UN High-Level Panel on Threats, Challenges and Change*) (dál jen „Vysoký panel“) vytvořená na konci roku 2003, která ve svojí zprávě „Bezpečnější svět: Naše společná odpovědnost“ („*A more secure world: our Shared responsibility*“, A/59/565) vymezila šest největších hrozeb pro mezinárodní bezpečnost, mezi níž zařadila 1) *války mezi státy* (*war between States*), 2) *násilí uvnitř států - občanské války, potlačování lidských práv, genocida* (*violence within States, including civil wars, large-scale human rights abuses and genocide*) 3) *chudoba, infekční choroby, ničení životního prostředí* (*poverty, infectious disease, environmental degradation*), 4) *jaderné, chemické, biologické zbraně* (*nuclear, radiological, chemical and biological weapons*), 5) *terorismus* (*terrorism*) a 6) *mezinárodní organizovaný zločin* (*transnational organized crime*). „Vysoký panel“ tudíž označil pod bodem 5) mezinárodní terorismus za jednu z nejzávažnějších hrozeb současnosti, která se ve spojení s hrozbou 4) šíření zbraní hromadného ničení může stát hrozbou nejnebezpečnější. Ve vzájemném spolupůsobení hrozeb označenými pod body 4) a 5) se *jedná o hrozbu jaderného terorismu* s možností teroristů opatřit si zbraně hromadného ničení a použít je kdykoliv a proti komukoliv státu a způsobit mu nedožrnné škody a ztráty na životech. Právě z těchto důvodů „Vysoký panel“ zařadil mezinárodní terorismus za jednu z nejnaléhavějších hrozeb současnosti, proti níž *je zapotřebí podle „Vysokého panelu“ bojovat v souladu se všemi zásadami Charty OSN*.

3.7.2. Boj proti terorismu v pojetí OSN.

OSN se problematikou mezinárodního terorismu výrazněji zabývá od spáchání „*Mnichovského masakru*“ z roku 1972. Valné shromáždění OSN přijalo rezoluci číslo 3034 obsahující *Opatření k zabránění mezinárodního terorismu* schválenou 18. 12. 1972, na jejímž *podkladu bylo dosud ratifikováno na třináct mezinárodních*

„protiteroristických“ smluv mající představovat *dostačující právní základ* v boji proti terorismu. K zásadnímu zesílení boje proti mezinárodnímu terorismu posléze přispěly až přijaté rezoluce Rady bezpečnosti OSN, které následovaly po spáchání teroristických útoků na New York a Washington z 11. 9. 2001. V návaznosti na odsuzující rezoluci Rady bezpečnosti OSN číslo 1368/2001 ze dne 12. 9. 2001, v němž odsoudila tyto teroristické útoky, vydala Rada bezpečnosti OSN rezoluci číslo 1373/2001 z 28. 9. 2001, v níž označila jakýkoliv akt terorismu za hrozbu mezinárodnímu míru a bezpečnosti a vyzvala všechny státy ke vzájemné spolupráci v boji proti terorismu. Protože Rada bezpečnosti OSN přímo označila „jakýkoliv akt terorismu“ za hrozbu mezinárodnímu míru a bezpečnosti podle čl. 39 Charty OSN, podřídila tímto tuto novou hrozbu mezinárodnímu míru a bezpečnosti do působnosti svého rozhodování podle kapitoly VII Charty OSN. Čl. 39 Charty OSN totiž stanoví, že „Rada bezpečnosti určí, zda došlo k ohrožení míru, porušení míru nebo útočnému činu, a doporučí nebo rozhodne, jaká opatření budou učiněna podle čl. 41 a 42“. Rada bezpečnosti OSN tedy využila svého práva „volného uvážení“ pro zhodnocení všech druhů jednání, které může označit za ohrožení míru, a vztáhla na něj donucovací opatření podle kapitoly VII Charty OSN za porušení povinností v rezoluci obsažených. Výčet povinností v rezoluci obsažených se zakládal na povinnosti zdržet se jakékoliv formy aktivní či pasivní podpory osob nebo organizací zapojených do terorismu, postarat se o odstavení finančních účtů a jmění osob zapojených do terorismu, potlačování náborů členů teroristických organizací, znemožňování poskytování zbraní, zabránit jejich pohybu pomocí přísných pohraničních kontrol, zajištění přísných kontrol vydávání průkazů totožnosti a cestovních pasů, poskytování si vzájemných informací o pohybech teroristů a jejich potencionálních cílů až po výzvu celému mezinárodnímu společenství ratifikovat soubor všech mezinárodních smluv týkající se potlačování terorismu, včetně *Mezinárodní úmluvy o potlačování financování terorismu* z 9. 12. 1999. Rezoluce číslo 1373/2001 tedy představuje doslova přelomovou rezoluci, která se zásadně liší od předcházejících rezolucí potlačující terorismus. Na rozdíl od dřívějších rezolucí závazných pouze pro konkrétní stát a sankčními důsledky pro něj vyplývající za porušení jemu určených povinností, je současná rezoluce závazná pro všechny členské státy, za jejichž porušování mohou nést stejné sankční důsledky. Rada bezpečnosti OSN tedy na základě této rezoluce, v níž jsou závazné povinnosti pro všechny státy, může za jejich jakékoliv porušení použít sankční donucovací opatření podle čl. 41 a 42 Charty OSN. Touto rezolucí byl rovněž vytvořen zvláštní Výbor Rady bezpečnosti, nazvaný „Protiteroristický výbor OSN“ (*Counter-Terrorism Committee – CTC*) (dále jen „Výbor“) složený ze všech členů Rady bezpečnosti OSN, který měl na plnění povinností stanovených rezolucí

dohlížet. Všechny státy měly tudíž povinnost podat ve stanovených lhůtách Výboru souhrnnou zprávu o všech krocích jednotlivých států podniknutých k provedení povinností stanovených v rezoluci 1373/2001. Do dvou let o zahájení svojí činnosti (4. 10. 2001) obdržel Výbor na 412 souhrnných hlášení o naplňování rezoluce 1373/2001³²). Podle slov generálního tajemníka OSN Kofiho Annana se tato rezoluce stala „pevnou oporou“ v boji proti mezinárodnímu terorismu. „Rezoluce bezpečnosti číslo 1373 je velmi dobrým východiskem pro boj s terorismem prostřednictvím mezinárodní spolupráce...“, doslova řekl Kofi Annan³³). Kofi Annan vzápětí ve jménu všech národů vyhlásil „nulovou toleranci vůči všem formám terorismu“ a zadal „Vysokému panelu“ („Panel na vysoké úrovni, pro hrozby, výzvy a změnu“ (*UN High-Level Panel on Threats, Challenges and Change*)) za úkol *vypracovat dlouhodobou strategii v boji proti mezinárodnímu terorismu, která měla být dle slov generálního tajemníka založena na zásadách Organizace a legitimním právním základu mající pevnou oporu v Chartě OSN. V rámci těchto zásad byla posléze vypracována strategie „Vysokého panelu“ označovaná jako komplexní strategie proti terorismu (comprehensive strategy against terrorism), kterou generální tajemník představil na závěrečném zasedání Mezinárodního summitu o demokracii, terorismu a bezpečnosti v Madridu (11. 3. 2005). Tato strategie byla založena na protiteroristické prevenci, tj. na důraz na dlouhodobější působení proti základním ekonomickým a politickým příčinám současného terorismu, která měla být podle „Vysokého panelu“ založena na pěti pilířích a to: 1) odrazování lidí od využívání terorismu a od podpory terorismu, 2) zabránění teroristům v přístupu k finančním prostředkům a potřebným materiálům, 3) odstrašování a zabraňování státům v podpoře terorismu; 4) rozvíjení schopnosti států bojovat proti terorismu; a 5) obrana lidských práv v boji proti terorismu. Nutná měla být rovněž snaha států se co nejdříve domluvit na dokončení komplexní úmluvy o terorismu, která by postavila všechny druhy terorismu mimo zákon, a komplexní definici terorismu, která měla být důležitou definicí potřebnou pro jednotné chápání tohoto nebezpečí. Výsledkem tohoto procesu byla rezoluce Valného shromáždění OSN číslo 51/210, a to v podobě návrhu na uzavření „Obecné úmluvy k mezinárodnímu terorismu“ (*Comprehensive Convention on International Terrorism*).*

3.7.3. Boj proti terorismu v pojetí USA.

V odpověď na teroristické útoky z 11. 9. 2001 prezident G. W. Bush vyhlásil dlouhodobou strategii v boji proti mezinárodnímu terorismu, nazvanou jako „válka proti globálnímu terorismu“ (*Global War on Terror - GWT*), která se zcela vymykala zásadám mezinárodního práva. Výsledkem vyhodnocení hrozby mezinárodního

terorismu se stala politika „*Regime Change Policy*“, jejíž podstatou je *svrhávání nepřátelských režimů podezřelých z podporování terorismu a režimů usilujících o výrobu zbraní hromadného ničení*. Přístup k hrozbě globálního terorismu bývá označována jako „*Bushova doktrína*“ a skládá se ze *dvou základních pilířů* zmíněných již v Národní bezpečnostní strategii USA 2002 (dále jen „*NBS*“), jejíž hlavní cíl spočívá *v záměru udržet dominantní postavení Spojených států v mezinárodních vztazích*. V rámci zajištění tohoto „*dominantní postavení Spojených států*“ proto USA musí posílit spojenectví se *všemi spřátelenými režimy* usilujícími o porážku terorismu a pokusit se zabránit teroristům zaútočit na USA a jejich spojence, stejně jako *svrhnout nepřátelské režimy* a znemožnit jim ohrožovat USA a jejich spojence zbraněmi hromadného ničení. Podle NBS čelí USA *třem největším bezpečnostním hrozbám*, z nichž první je globální terorismus, druhou darebácké státy a třetí šíření zbraní hromadného ničení, proti nimž je podle NBS možno bojovat pouze s pomocí militarismu a unilateralismu. Příklon k militarismu lze spatřovat zejména *na velkém důrazu na významu vojenské síly a na odhodlání udržet stávající vojenskou převahu nad zbytkem zbývajícího společenství*, přičemž USA *nesmějí váhat použít tuto vojenskou sílu k preemptivním, tedy předstihujícím úderům*, zasazovaných v zájmu bezpečnosti USA a jejich spojenců. Koncept *preemptivních vojenských zásahů* měl představovat nejúčinnější strategii v boji proti terorismu a šíření zbraní hromadného ničení, protože *teroristy není možno odstrašit a snahu nepřátelských režimů opatřit si arzenál zbraní hromadného ničení není možno zadržet, načež zde existuje nebezpečí, že nepřátelské státy, které podporují terorismus a pokouší se opatřit si ZHN, může tyto zbraně předat do rukou teroristů, kteří je vzápětí mohou použít proti USA*. Pro USA představuje tento fakt natolik zásadní bezpečnostní hrozbu, že boj proti terorismu musí být založen na aktivním boji proti všem hrozbám ještě dříve, než se stačí plně rozvinout, tj. *podniknout preemptivní (předstihující akce)*, jestliže to bude podle subjektivního hodnocení zapotřebí. Jestliže tedy bude nějaký *protiamerický režim* podporovat terorismus a opatřovat si zbraně hromadného ničení, může být v zájmu americké bezpečnosti *svržen za pomoci preemptivní vojenské síly a nahrazen režimem proamerickým v zájmu zajištění svojí bezpečnosti a předcházení budoucích konfliktů*. Bushova doktrína byla tedy založena na *jednostranném principu použití ozbrojené síly* v mezinárodních vztazích, zejména *preemptivních vojenských útoků proti každému, kdo bude považován za hrozbu USA*. Pojem *preemptivní útok* je pojmem mezinárodního práva v rámci jeho legitimního výkonu práva na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN, nicméně Bushova administrativa již ve svých prvních projevech na toto téma zvolila *velmi širokou interpretaci preempce* a v dosti radikálním kroku zahrnula *pod preempci i preventivní použití síly, resp. preventivní válku*. Tyto dva přístupy se

ovšem v tradičním chápání mezinárodního práva dost liší. *Jde zejména o otázku legitimacy a legality, kterou musíme odvodit od celkové mezinárodněprávní úpravy použití ozbrojené síly jako celku.*

3.8. SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA POUŽITÍ SÍLY.

3.8.1. Charta OSN a zákaz použití síly podle čl. 2 odst. 4.

Dne 24. 10. 1945 byla na konferenci v San Francisku založena Organizace spojených národů (*angl. United Nations Organization, UNO*), která si jako svůj základní cíl vytyčila „*uchránit budoucí pokolení před metlou vojny*“. Stejného dne byla proto za tímto účelem přijata v platnost zakládací listina této Organizace, známá jako Charta Spojených národů („*dále jen Charta OSN*“), která *zakotvovala nová mezinárodní pravidla založená na principu jus ad pacem („právo na mír“)* zakazující princip *jus ad bellum („práva na válku“)* v budoucích mezinárodních vztazích a obsahující nezbytnou právní úpravu nezbytnou pro zachování mezinárodního míru a bezpečnosti. Charta OSN založená na principu *jus ad pacem tedy přímo zakotvila kogentní zákaz použít ozbrojenou sílu* v mezinárodních vztazích důležitých naplnění cílů OSN jako je zejména zachování mezinárodního míru a bezpečnosti na zemi (čl. 1 odst. 1 Charty OSN), podpora přátelských vztahů mezi národy (čl. 1 odst. 2), rozvoj spolupráce při řešení mezinárodních sporů mezi národy (čl. 1 odst. 3) a podpora lidských práv a svobod mezi národy (čl. 1 odst. 3). Čl. 1 Charty OSN tudíž definuje základní cíl, jímž je udržení míru a bezpečnosti a hned navazující čl. 2 Charty OSN definice prostředky, jimiž se má tohoto cíle dosáhnout a podle nichž jsou členové Organizace spojených národů povinni jednat. Jedná se zejména o zásadu rovnosti všech států (čl. 2 odst. 1), zásadu poctivého plnění mezinárodních závazků (čl. 2 odst. 2), zásadu pokojného řešení sporů (čl. 2 odst. 3), *zásadu vystříhání se ve svých mezinárodních vztazích hrozby silou nebo použití síly* (čl. 2 odst. 4), zásadu poskytnout Organizaci spojených národů potřebnou součinnost při každé akci podniknuté podle Charty (čl. 2 odst. 5) a zásadu zákazu vměšování do vnitřních záležitostí státu (čl. 2 odst. 7). Charta zároveň stanovuje povinnost každého členského státu dodržovat stanovené zásady a hrozí každému členovi, že při porušování těchto zásad může být z Organizace vyloučen podle čl. 6. *Mezinárodní odpovědnost za protiprávní počínání tím není dotčena.* V rámci naplňování cílů Organizace spojených národů, jimiž je zachování mezinárodního míru a bezpečnosti stanoveném v čl. 1, představuje čl. 2 souhrn nejdůležitějších zásad pro naplnění čl. 1. Nejklíčovější zásadou z pohledu

mezinárodního práva je zásada zákazu použití síly v tomto znění „Všichni členové se vystříhají ve svých mezinárodních stycích hrozby silou nebo použití síly jak proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoliv státu“ obsažená v čl. 2 odst. 4 Charty OSN. Charta OSN v čl. 2 odst. 4 předkládá velmi *obecnou formulaci*, v jejímž rámci jest nutno rozsah a obsah tohoto článku dovozovat právní interpretací, která se musí interpretovat v návaznosti na související čl. 51 Charty OSN, v nichž je rovněž použita řada obecných termínů, které *přispěly ke vzniku interpretačních sporů* na konkrétní rozsah a obsah čl. 2 odst. 4 Charty OSN.

3.8.2. Čl. 2. odst. 4 a interpretační spor pojmu „ozbrojená síla“.

V rámci těchto interpretačních sporů jde zejména o otázku, zdali se mají při interpretaci obecných pojmů obsažených v čl. 2 odst. 4 použít *rozšiřující (extenzivní)* nebo *zuzující (restriktivní)* výklad tohoto právního textu. První důležitou otázkou v rámci čl. 2 odst. 4 ve formulaci „Všichni členové se vystříhají ve svých mezinárodních stycích hrozby silou nebo použití síly“ se musela vyřešit otázka, co se rozumí obecnou formulací pojmu „síla“.

Ti, co výklad pojmu „síly“ v čl. 2 odst. 4 Charty OSN vykládají *extenzivně (rozšiřující výklad)* rozumí „sílu“ jakoukoliv formu nátlaku, tj. mimo ozbrojenou sílu, formu hospodářského, ekonomického a politického nátlaku. Na podporu jejich tvrzení dokládají, že 1) *tento závěr vyplývá z gramatického výkladu* a 2) *tento záměr odpovídá teleologickému výkladu*, protože silný stát může narušit politickou nezávislost slabšího státu a donutit jej přijmou určitá opatření jinými formami nátlaku (nátlaku politickému, ekonomickému, hospodářskému).

Tento názor na výklad je pokládán za menšinový.

Ti, co výklad pojmu „síly“ v čl. 2 odst. 4 Charty OSN vykládají *restriktivně (zuzující výklad)* rozumí „sílu“ pouze sílu ozbrojenou. Na podporu jejich tvrzení dokládají, že 1) *tento závěr vyplývá zejména ze systematického výkladu*, jelikož v mnoha článcích tohoto dokumentu se používá pouze „ozbrojená síla“ a hovoří-li se o síle, rozumí se tím ozbrojená síla (čl. 44 Charty OSN) a 2) *tento závěr odpovídá rovněž teleologickému výkladu*, poněvadž jistá míra hospodářského, politického, či diplomatického a politického tlaku je v mezinárodních vztazích nevyhnutelná, zejména pak v případě mezinárodněprávního chování a 3) *tento záměr vyplývá z travaux preparatoires Charty OSN*, jelikož v průběhu konference v San Francisku byl výslovně zamítnut brazilský návrh na rozšíření čl. 2 odst. 4 na sílu ekonomickou, 4) *tento závěr posiluje mj. Deklarace zásad mezinárodního práva*, která ekonomické, hospodářské a

politické formy nátlaku zařadila do zásady nevměšování. Toto rovněž potvrdil Mezinárodní soudní dvůr *ve věci Nikaragua*.

Tento názor je považován za většinový a nezpochybnitelný.

3.8.3. Čl. 2. odst. 4 a interpretační spor pojmu „proti územní celistvosti“.

Interpretační spor ve slovním spojení „*jak proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoliv státu*“ se vedou mezi těmi, kdo zákaz použití síly v čl. 2 odst. 4 Charty OSN interpretují restriktivně (*zuzující výklad*), nebo těmi, kdo zákaz použití síly interpretují extenzivně (*rozšiřující výklad*).

Ti, kdo zákaz použití síly v čl. 2 odst. 4 Charty OSN interpretují *restriktivně (zuzující výklad)* tvrdí, že zákaz použití síly stanovený v čl. 2 odst. 4 Charty OSN se vztahuje pouze na ty případy, kdy je použití síly namířeno „*proti územní celistvosti jiného státu nebo proti politické nezávislosti jiného státu*“. Nevztahuje se tudíž na ty případy, kdy použití síly není namířeno ani proti územní celistvosti jiného státu, ani proti politické nezávislosti jiného státu. *Rozlišují se tak tzv. těžší případy použití síly, které jsou podle čl. 2 odst. 4 Charty OSN zakázané, a lehčí případy použití síly, které nejsou podle čl. 2 odst. 4 Charty OSN zakázané.* Touto *restriktivní interpretací je rozšiřován výčet legálních případů použití síly o další případy použití síly*, jenž jsou v mezinárodním právu obecně sporné (*humanitární intervence*).

Ti, kdo zákaz použití síly v čl. 2 odst. 4 Charty OSN interpretují *restriktivně (zuzující výklad)* na podporu svých tvrzení dokládají, že 1) použití síly není namířeno ani proti územní celistvosti jiného státu, ani proti politické nezávislosti jiného státu, tj. nejedná se o záměr porušit „*územní celistvosti jiného státu, ani politickou nezávislosti jiného státu*“ a důvodem použití síly je naopak plnění cílů OSN (humanitární intervence, ochrana občanů v zahraničí) a 2) výraz „*územní celistvost*“ je třeba vykládat restriktivně, z čehož vyplývá, že použitím síly proti územní celistvosti jiného státu se rozumí pouze použití síly za účelem získávání státního území jiného státu, nebo jeho části³⁴), 3) cíl udržení mezinárodního míru a bezpečnosti není nadřazen ostatním cílům OSN, všechny cíle OSN mají stejnou hodnotu a důležitost, tj. v zájmu jiných cílů může být použito síly na ochranu jiných cílů.

Tento názor na výklad je pokládán za menšinový.

Ti, kdo zákaz použití síly v čl. 2 odst. 4 Charty OSN interpretují *extenzivně (rozšiřující výklad)*, tvrdí, že čl. 2 odst. 4 Charty OSN je třeba přikládat co nejširší rozsah a že čl. 2 odst. 4 Charty OSN tudíž obecně *zakazuje jakékoliv použití síly*. Podle tohoto názoru se na zákaz použití síly v čl. 2 odst. 4 Charty OSN vztahuje na všechny možné případy bez ohledu, jestli se jedná, či nejedná o záměr porušit „*územní*

celistvosti jiného státu, ani politickou nezávislosti jiného státu“ ve snaze zbavit stát jeho státního území, nebo jeho části.

Ti, kdo zákaz použití síly v čl. 2 odst. 4 Charty OSN interpretují *extenzivně (rozšiřující výklad)* na podporu svých tvrzení dokládají, že 1) slovní spojení „*jak proti územní celistvosti jiného státu nebo proti politické nezávislosti jiného státu nebo je neslučitelné s cíli OSN*“ bylo zařazeno za účelem posílení zákazu použití síly a spojení „*tak jakýmkoliv jiným způsobem neslučitelnými s cíli OSN*“ za účelem vyplnění případných mezer právní úpravy zákazu použití síly a tento názor vyplývá z *travaux preparatoires*, jelikož slovní spojení „*jak proti územní celistvosti jiného státu nebo proti politické nezávislosti*“ bylo zařazeno na návrh malých států ve snaze posílit jejich bezpečnost a se záměrem „*za pomoci nejobecnějších termínů zahrnout všezahrnující zákaz použití síly*“, přičemž věta „*tak jakýmkoliv jiným způsobem neslučitelnými s cíli OSN*“ má zajistit vyplňování mezer v tomto zákazu a 2) výraz „*územní celistvost*“ je třeba vykládat extenzivně, z čehož vyplývá, že použitím síly proti územní celistvosti jiného státu se rozumí jakékoli použití síly tj. rovněž příhraničního použití síly (*trans-frontier use of force, forcible trespassing*) a nikoliv pouze použití síly státem za účelem získání státního území jiného státu, nebo jeho části, 3) tento *závěr vyplývá z teleologického výkladu*, protože prvním a základním cílem OSN je udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, jelikož dosažení ostatních cílů OSN je závislé na udržení míru a bezpečnosti, musí tento cíl převážit nad všemi ostatními cíli OSN, 4) tuto koncepci potvrdil Mezinárodní soudní dvůr¹⁴) ve věci „*Některé výdaje OSN*“, 5) tento *závěr vyplývá ze systematického výkladu* zákazu použití síly v kontextu celé Charty OSN (zejména čl. 51), 6) tento závěr potvrzuje *Deklarace zásad mezinárodního práva*, která v rámci zásady nepoužití síly stanoví princip neporušitelnosti státních hranic a 7) při restriktivním výkladu čl. 2 odst. 4 Charty OSN by bylo možno označit ze legální širokou škálu případů použití síly, které by šly daleko nad rámec tzv. tvrdého jádra výjimek ze zákazu použití síly, *ospravedlňovat tak případná zneužití síly a podmokat tím celý zákaz použití síly.*

Tento názor je považován za většinový.

3.9. CHARTA OSN A VÝJIMKY ZE ZÁKAZU POUŽITÍ SÍLY.

3.9.1. Charta OSN a donucovací opatření Rady bezpečnosti OSN.

Charta OSN *přes veškerou svou povahu kogentního zákazu použití síly* nemohla zákaz použití síly použít absolutně, a to právě v zájmu mezinárodního míru a

bezpečnosti. Cílem Organizace spojených národů je totiž ještě jednou „*uchránit budoucí pokolení před metlou vojny*“ a za tímto účelem „*sjednotit svoje síly pro zachování mezinárodního míru a bezpečnosti*“ a „*přijmout zásady a zavést metody zaručující, že ozbrojená síla se bude používat jen ve společném zájmu*“. Čl. 1 odst. 1 Charty OSN přímo stanoví, že cílem Organizace spojených národů je „*udržovat mezinárodní mír a bezpečnost a za tímto účelem konat účinná kolektivní opatření*“, aby se „*předešlo a odstranilo ohrožení míru a byly potlačeny útočné činy*“, a aby se pokojnými prostředky vyřešily mezinárodní spory ohrožující mír a bezpečnost. Aby teda byla budoucí pokolení ochráněna před „*metlou vojny*“ zamýšlelo se v Chartě OSN „*sjednotit naše síly pro zachování mezinárodního míru a bezpečnosti*“ a „*přijmout zásady a zavést metody zaručující, že ozbrojené síly se bude používat jen ve společném zájmu*“ tj. *vytvořit systém kolektivní bezpečnosti, v jehož rámci měla být hlavní zodpovědnost za udržení světového míru a bezpečnosti. Tato odpovědnost, primární odpovědnost (primary responsibility), měla být svěřena Radě bezpečnosti OSN.* Podle čl. 1 odst. 1 Charty OSN mělo být hlavním cílem předpokládaného systému kolektivní bezpečnosti „*udržování mezinárodního míru a bezpečnosti*“. Prostředkem, který měl udržení mezinárodního míru a bezpečnosti zajišťovat, měla být podle čl. 1 odst. 1 „*účinná kolektivní opatření*“ na „*potlačení každého útočného činu nebo jiného porušení míru*“ a na „*předejití či odstranění ohrožení míru*“. Aby byla „*zabezpečená rychlá a účinná akce OSN*“ (čl. 24 odst. 1 Charty OSN), byla „*hlavní zodpovědnost za zachování mezinárodního míru a bezpečnosti*“ (čl. 24 odst. 1 Charty OSN) svěřena Radě bezpečnosti a k plnění úkolů z této zodpovědnosti vyplývajících jí byly dány „*zvláštní pravomoci*“ (čl. 24 odst. 2 Charty OSN) stanovených v kapitolách VI, VII, VIII a IX. Mezi tyto pravomoci v rámci zachování mezinárodního míru byla zařazena mj. donucovací opatření Rady bezpečnosti podle kapitoly VII Charty OSN.

Donucovací opatření Rady bezpečnosti OSN podle kapitoly VII Charty OSN měla jako výše zmíněná „*účinná kolektivní opatření*“ zajišťovat v případě ohrožení nebo porušení mezinárodního míru a bezpečnosti, a zvláště *pak v případě porušení zákazu použití síly, tzv. institucionální reakci.* Členské státy OSN tak v Chartě OSN přenesly hlavní zodpovědnost za udržení mezinárodního míru a bezpečnosti na Radu bezpečnosti OSN, a to s cílem zajistit rychlou a účinnou akci v případě ohrožení nebo porušení mezinárodního míru a bezpečnosti. Čl. 24 Charty OSN stanovil, že Rada bezpečnosti OSN při plnění povinností z této zodpovědnosti vyplývajících jedná jménem členských států OSN a má jednat v souladu s cíli a zásadami Charty OSN. V čl. 25 Charty OSN se členové OSN zavázali, že přijmou a vykonávají rozhodnutí Rady v souladu s Chartou OSN. Tímto článkem byla Radě bezpečnosti OSN svěřena *výlučná pravomoc přijímat závazná rozhodnutí o donucovacích opatřeních podle kapitoly VII*

Charty OSN. Rada tedy může k donucovacím opatřením podle kapitoly VII Charty OSN přistoupit v případech ohrožení míru, nebo porušení míru, anebo činu útočného. Donucovací opatření Rady jsou upravena v kapitole VII Charty OSN nazvané „*Akce v případě ohrožení míru a činů útočných*“ a podle postup Rady bezpečnosti OSN při ohrožení míru, nebo porušení míru, anebo činu útočného následující:

Podle čl. 39 Charty OSN Rada nejprve určí, zda se v konkrétním případě jedná o ohrožení míru, porušení míru nebo čin útočný. Dojde-li Rada bezpečnosti OSN *k závěru, že se v daném případě o ohrožení míru, porušení míru nebo útočný čin jedná*, potom může doporučit následující: 1) *doporučit nebo rozhodnout o konkrétních opatřeních podle čl. 41 Charty OSN (donucovací opatření bez použití ozbrojené síly)*, nebo doporučit nebo *rozhodnout o konkrétních opatřeních podle čl. 42 Charty OSN (donucovací opatření s použitím ozbrojené síly)*, nebo též 3) *dál nejednat a zůstat u tzv. deklarace ohrožení míru, porušení míru nebo činu útočného*. Podle čl. 40 Charty OSN může Rada bezpečnosti OSN přijmout, *aniž by nejprve určila, zda se v daném případě jedná o ohrožení míru, porušení míru nebo čin útočný, tzv. prozatímní opatření*, jenž nemají povahu donucovací akce a pro členské státy nejsou závazné a jejichž cíle mají předejít zhoršení situace. Výše zmíněná rozhodnutí přijímá Rada bezpečnosti OSN v souladu s čl. 27 odst. 3 Charty OSN, tj. většinou 9 hlasů zahrnující hlasy všech stálých členů Rady (zásada jednomyslnosti, resp. nikdo nesmí použít právo veta). Donucovací opatření podle čl. 41 Charty OSN (donucovací opatření *bez použití ozbrojené síly*) mohou „*zahrnovat úplné nebo částečně přerušování hospodářských styků, spojů železničních, námořních, leteckých, poštovních, telegrafních, radiových, diplomatických*“. Donucovací akce podle čl. 42 Charty OSN (donucovací opatření s použitím ozbrojené síly) čl. 42 Charty OSN vymezena jako „*akce leteckými, námořními nebo pozemními silami*“, jenž Rada bezpečnosti OSN považuje za nutné k udržení nebo obnovení mezinárodního míru. Vztah mezi oběma donucovacími opatřeními je následující: podle čl. 42 Charty OSN mohou být donucovací opatření s použitím ozbrojené síly použita tehdy, usoudí-li Rada bezpečnosti OSN, že donucovací opatření bez použití ozbrojené síly podle čl. 41 Charty OSN by nedostačovala, anebo se ukázala nedostatečnými. Tento vztah nevylučuje současné použití obou druhů donucovacích opatření. Donucovací opatření Rady bezpečnosti OSN podle kapitoly VII Charty OSN tedy měla v případě ohrožení nebo porušení mezinárodního míru a bezpečnosti, zvláště v případě porušení zákazu použití síly zabezpečovat, že bude realizována mezinárodní odpovědnost, tj. *zejména, že stav vzniklý z mezinárodněprávního chování (protiprávního) bude odstraněn a mezinárodní mír a bezpečnost obnoven pomocí donucovacích prostředků v kapitole VII.*

3.9.2. Donucovací opatření a pojem „ohrožení míru“ a „porušení míru“.

Pojem „ohrožení míru“, nebo „porušení míru“ je z pohledu donucovacích opatření velmi důležitý. Čl. 39 totiž stanoví, že „Rada bezpečnosti určí, zda došlo k ohrožení míru, porušení míru nebo útočnému činu, a doporučí nebo rozhodne, jaká opatření budou učiněna podle čl. 41 a 42, aby byl udržen nebo obnoven mezinárodní mír a bezpečnost“. Čl. 39 je v rámci těchto pojmů formulován velmi obecně a ponechává tak široký prostor pro volné uvážení Rady bezpečnosti OSN (diskreci) pro zhodnocení všech druhů jednání, které může označit za „ohrožení míru“ a vztáhnout na ně tudíž donucovací opatření podle kapitoly VII, tj. opatření *bez použití síly nebo s použitím síly*. Účelem zařazení tohoto pojmu do čl. 39 Charty OSN bylo zajistit, aby se opatření Rady bezpečnosti OSN podle kapitoly VII Charty OSN mohla vztahovat na všechny možné situace ohrožující udržení mezinárodního míru a bezpečnosti a zaručit tak širokou možnost volného uvážení Rady. V praxi Rady bezpečnosti OSN tak koncept „ohrožení míru“ sloužil mj. k rozšiřování působnosti kapitoly VII Charty OSN nad rámec čl. 2 odst. 4 Charty OSN. Vedle tzv. klasických případů ohrožení míru tak byly za ohrožení míru označeny v konkrétních případech následující situace jako 1) tzv. vnitrostátní situace, kdy podle čl. 2 odst. 7 Charty OSN jsou z principu nevměšování do vnitřních záležitostí státu vyňata donucovací opatření Rady bezpečnosti OSN podle kapitoly VII Charty OSN. Rada bezpečnosti OSN za ohrožení míru ve své praxi označila zejména hrubého, masového a systematického porušování lidských práv uvnitř určitého státu, („občanské války“). V praxi byly jako „ohrožení míru“ kvalifikovány následující případy: Jižní Rhodesie (1966), Jugoslávie (1991), Somálsko (1992), Libérie (1992), Haiti (1993), Súdán (2007) a 2) nedávno byla interpretace pojmu „ohrožení míru“ rozšířena na případy mezinárodního terorismu. V této souvislosti byly označeny za „ohrožení míru“ konkrétní situace: konání Libye týkající se teroristických útoků nad Nigerem (1989) a Lockerbie (1991 a 1992) a teroristických útoků na New York a Washington z 11. 9. 2001.

3.9.3. Donucující opatření a pojem „porušení míru“ a „čin útočný“.

Pojem porušení míru se částečně překrývá s pojmem „útočný čin“. Pojem „útočný čin“ je ve vztahu k pojmu „porušení míru“ pojmem užším, jelikož „útočný čin“ je vždy zároveň „porušení míru“. Smyslem samostatného pojmu „útočný čin“ do čl. 39 Charty OSN bylo zdůraznit skutečnost, že *útočný čin (act of aggression)*, představuje nejzávažnější případ porušení míru. Zákaz agrese je obecně považován za *ius agens* mezinárodního práva. Konkrétní obsah pojmu „agrese“ byl *od počátku předmětem*

*značných sporů. Tyto spory se vedly mezi příznivci vypracování definice agrese a odpůrci vypracování definice agrese. Příznivci definice agrese argumentovali tím, že 1) třeba stanovit právní kritéria, která by sloužila jako základ identifikace agresora, 2) omezila by se možnost případného zneužití pravomoci Radou a 3) zvýšila by se ochrana práv a zákonných zájmů oběti agrese, usnadnilo by se použití účinných kolektivních opatření k potlačení agrese. Odpůrci vypracování definice agrese argumentovali tím, že 1) definice agrese by byla „užitečným vodítkem pro viníka a pastí pro nevinného“ a 2) „při současném stavu mezinárodních vztahů není agrese konceptem, který by bylo možno uzavřít do právní definice, pro své politické a vojenské aspekty a pro subjektivitu svého hodnocení musí být určení agrese v konkrétném případě přísně individuální, 3) případná definice agrese by mohla určité situace opomenout a zároveň určité situace v ní zahrnuté by mohly být v konkrétní situaci legitimní sebeobranou. Nicméně i přes vzájemné rozpory státy od 50. let 20. století jednaly o vypracování definice agrese. Roku 1974 byla nakonec přijata rezoluce Valného shromáždění OSN číslo 3314/XXIX, o *Definici agrese, která byla k výše zmíněným sporům kompromisním řešením.**

Preambule Definice agrese mj. stanovila, že „*upozorňuje Radou bezpečnosti na definici agrese a doporučuje jí, aby ji vzala v úvahu jako vodítko při rozhodování, v souladu s Chartou, o existenci útočného činu*“. Dále preambule konstatovala, že agrese je „*nejzávažnější formou protiprávního použití síly*“. Podle preambule má být otázka, zda došlo k útočnému činu, posouzena ve světle všech okolností každého jednotlivého případu, nicméně „*je žádoucí formulovat základní zásady jako vodítko pro takové rozhodování*“.

Obecná definice agrese je obsažena v čl. 1 v Definici agrese, která za agresí (*aggression*) považuje „*použití ozbrojené síly jedním státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti druhého státu nebo jakýmkoli jiným neslučitelným způsobem neslučitelným s Chartou OSN, jak je to stanoveno v této definici*“, přičemž zřejmý důraz toho, že došlo k útočnému činu (*act of aggression*) zakládá první použití ozbrojené síly státem v rozporu s Chartou OSN. Rada bezpečnosti OSN ovšem může v souladu s Chartou dojít k opačnému závěru „*ve světle jiných závažných okolností, čítajíc v to skutečnost, že takový čin nebo jeho následky nebyly dostatečně vážné*“ (čl.2). Obecná definice agrese v čl. 1 je následně ve čl. 3 doplněna příkladným (*demonstrativním*) výčtem činů, která se považují za útočný čin. Podle čl. 3 mezi takové činy patří: *a) invaze nebo útok ozbrojených sil jednoho státu na území druhého státu nebo vojenská okupace, byť dočasná, jež je výsledkem takové invaze nebo útoku, nebo jakékoliv připojení území druhého státu nebo připojení jeho části, při nichž by bylo použito síly, b) bombardování ozbrojenými silami jednoho státu území druhého státu, nebo použití jakýchkoli zbraní jednoho státu proti území*

druhému státu c) blokáda přístavu nebo pobřeží jednoho státu ozbrojenými silami druhého státu d) útok ozbrojených sil jednoho státu na pozemní, námořní nebo letecké síly druhého státu anebo jeho námořní a letecké flotily, e) použití ozbrojených sil jednoho státu, které se nacházejí na území druhého státu na základě dohody s přijímajícím státem, v rozporu s podmínkami stanovenými v dohodě nebo prodloužení jejich přítomnosti na takovém území po skončení platnosti dohody f) jednání státu, který dovolil, aby jeho území, jež dal k dispozici druhému státu, bylo tímto státem použito ke spáchání útočného činu proti třetímu státu g) vyslání státem nebo jménem ozbrojených band, skupin, nepravidelných sil nebo žoldáků, kteří plní úkoly ozbrojených sil proti druhému státu v takové závažné míře, že se to rovná činům vypočteným výše, nebo podstatná účast státu na takových činech. Čl. 4 posléze stanoví, že výčet těchto agresivních není taxativní, nýbrž demonstrativní a že Rada bezpečnosti OSN může určit jiné činy, které zakládají agresi podle ustanovení Charty OSN. Agresi nelze podle čl. 5 ospravedlnit žádnou úvahou jakékoliv povahy, ať politické, hospodářské, vojenské a jako útočná válka (*war of aggression*) je zločinem proti mezinárodnímu míru a bezpečnosti a zakládá mezinárodní odpovědnost. Čl. 3 písm. a- f představuje tedy demonstrativní výčet přímé agrese, kdežto čl. 3 písm. g hovoří o nepřímé agresi, které stanovilo, že státy mají povinnost vystříhat se „organizování nebo povzbuzování nepravidelných sil nebo ozbrojených band, čítajíc v to žoldnéře, ke vtržení na území jiného státu, organizování, podněcování, napomáhání nebo účasti v občanské válce nebo teroristických činech v jiném státě, trpění organizované činnosti na svém území směřující ke spáchání takových činů, jestliže tyto činy zahrnují hrozbu silou, nebo použití síly“. Přijaté znění čl. 3 písm. g) bylo výsledkem kompromisu, který se však více blížil požadavkům západních států a SSSR. Nicméně přijatý čl. 3 písm. g) se stal předmětem interpretačních sporů, která nakonec vedla ke dvěma rozdílným interpretacím čl. 3 písm. g) a to: k jedné interpretaci, podle níž z čl. 3 písm. g) vyplývá, že za agresi nelze považovat pouhé organizování nebo výcvik nepravidelných ozbrojených skupin, jestliže tyto ozbrojené skupiny nejsou vyslány na území jiného státu k provedení ozbrojených akcí, a na druhé straně k interpretaci, podle níž z čl. 3 písm. g) vyplývá, že za agresi lze považovat všechny možné formy nepřímé agrese, včetně organizování nebo výcviku nepravidelných ozbrojených skupin, i když nedojde k jejich vyslání na území jiného státu k provedení ozbrojených akcí. K problematice nepřímé agrese se ve věci Nikaragua z roku 1986 vyjádřil Mezinárodní soudní dvůr (dále jen „Dvůr“). Ve svém rozsudku uvedl, že „...Spojené státy se dopustily prima facie porušení této zásady (nepoužití síly) svojí asistencí *contras* v Nikaraguy, organizováním nebo podporováním organizování nepravidelných sil nebo ozbrojených band... k

proniknutí na území jiného státu a účasti na civilním boji v jiném státě, podle rezoluce Valného shromáždění číslo 2625 (XXV) ...“, nicméně „...Podle názoru Dvora ..., zatímco o vyzbrojování a výcviku kontras může být s určitostí řečeno, že zahrnuje hrozbu nebo použití síly proti Nikaraguy, neplatí to nutně o asistenci poskytované vládou Spojených států. Zejména je Dvůr toho názoru, že pouhé poskytování prostředků kontras, které je bezpochyby aktem intervence do vnitřních záležitostí Nikaraguy, „... nedosahuje měřítek použití síly“, z čehož vyplývá obecný názor Dvora, že ne každá forma podpora nepravdělným ozbrojeným skupinám je porušením zákazu použití síly, tj. je možno považovat ho za ozbrojený útok ve smyslu čl. 51 Charty OSN. Dvůr v této souvislosti v odstavci 195 konstatoval „... zdá se, že zde panuje obecná shoda o charakteru činů, které můžeme považovat za činy zakládající ozbrojený útok. Zejména lze považovat za dohodnuté, že ozbrojený útok musí být chápán nejen jako akce pravidelných ozbrojených sil přes mezinárodní hranici, ale také jako vyslání ozbrojených band, skupin, nepravdělných ozbrojených sil nebo žoldáků státem nebo v zájmu státu, kteří používají ozbrojené síly proti jinému státu v takové míře, že to odpovídá skutečnému ozbrojenému útoku podniknutému pravidelnými silami nebo jejich podstatnému zapojení do této věci. Tento popis ... lze chápat jako odraz mezinárodního práva obyčejového. Soud nemůže popřít, že v obyčejovém právu lze zákaz ozbrojených útoků aplikovat na vyslání ozbrojených band státem na území jiného státu, jestliže by taková operace z důvodů své míry a účinků byla klasifikována jako ozbrojený útok spíše než pouhý pohraniční incident, pokud by byla pravidelnými ozbrojenými jednotkami“). Podle názoru Dvora tedy musí jednání podle čl. 3 písm. g) spočívající ve „vyslání státem nebo jeho jménem ozbrojených band, skupin, nepravdělných vojenských jednotek nebo žoldnéřů“ probíhat v závažné míře dosahující rozsahu ozbrojeného útoku. Posouzení takové závažnosti je samozřejmě ponecháno na státu, který musí zhodnotit, zda a) aktivita ozbrojených band a skupin je dostatečně závažná a b) činnost těchto band a skupin je možné přičíst státu, resp. zda je odpovědný za jejich akty. Teprve po zhodnocení těchto aspektů je může stát použít ozbrojenou sílu v sebeobraně podle čl. 51 Charty OSN.

3.10.CHARTA OSN A VÝJIMKY ZE ZÁKAZU POUŽITÍ SÍLY: SEBEOBRAHA.

3.10.1. Charta OSN a právo na sebeobranu.

S přijetím Charty OSN, která v čl. 2 odst. 4 použití síly *kogentně zakázala*, si nicméně státy byly vědomy možnosti, že systém kolektivní bezpečnosti (Rada

bezpečnosti OSN) v konkrétním případě nezareaguje, popř. ani nebude moci zareagovat dostatečně rychle a účinně, a proto připustily v Chartě OSN *jedinou výjimku ze zákazu jednostranného použití síly, a to výkon práva sebeobranu*. Skutečnost, že ani Charta OSN nemohla státům výkon práva sebeobranu zakázat, vyjádřil ve svém rozsudku Mezinárodní válečný tribunál pro Dálný Východ (1947), když uvedl: „*jakékoli právo, mezinárodní či lokální, které zakazuje přistoupení k síle, je nutně omezeno právem sebeobranu*“. Výkon práva sebeobranu byl Chartou OSN upraven v čl. 51. Čl, který stanoví, že: „*Žádné ustanovení této Charty neomezuje v případě ozbrojeného útoku na některého člena Organizace spojených národů přirozené právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu, dokud Rada bezpečnosti neučiní opatření potřebná k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti. Opatření učiněná členy OSN při výkonu tohoto práva sebeobranu se ihned oznámí Radě bezpečnosti a nijak se nedotýkají pravomoci a zodpovědnosti Rady bezpečnosti pokud jde o to, aby kdykoli podle této Charty podnikla takovou akci, jakou považuje za potřebnou k udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti*“. Čl. 51 Charty OSN se však z důvodů uvedených (nefunkčnost systému kolektivní bezpečnosti, vágní právní termíny, nové formy právní síly) *brzy stal předmětem značných interpretačních sporů*, které trvají dodnes. Obecně lze říci, že tyto spory se vedou *mezi těmi, kdo právo sebeobranu interpretují restriktivně, a těmi, kdo právo sebeobranu interpretují extenzivně*.

3.10.2. Čl. 51 Charty OSN a začátek výkonu práva na sebeobranu.

Předmětem interpretačních sporů je otázka, *zda výkon práva na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN je přípustný pouze v případě již započatého ozbrojeného útoku, či zda je výkon práva sebeobranu vedle tohoto případu přípustný v případech ještě nezapočatého útoku*.

Ti, kdo čl. 51 Charty OSN, resp. právo sebeobranu vykládají *restriktivně (zuzující výklad)* tvrdí, že výkon práva sebeobranu *přípustný pouze v případě již započatého ozbrojeného útoku* a není-li tato podmínka splněna, výkon práva sebeobranu přípustný není. Na podporu svých tvrzení prohlašují, že 1) Čl. 51 Charty OSN obsahuje taxativní výčet případů, kdy je dovoleno přistoupit k výkonu práva sebeobranu (*pouze již započatý ozbrojený útok*), jelikož: a) čl. 51 Charty nenaznačuje, že by se mělo jednat o pouhý demonstrativní výčet a tudíž 2) pojem ozbrojený útok je nutno vykládat restriktivně, 3) mezinárodní právo obyčejové připouští výkon práva sebeobranu pouze v případě *již započatého ozbrojeného útoku*.

Tento názor je považován za většinový.

Ti, kdo čl. 51 Charty OSN, resp. právo sebeobranu *vykládají extenzivně (rozšiřující výklad)* tvrdí, že výkon práva sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN je vedle případu již započatého ozbrojeného útoku *přípustný v případech ještě nezapočatého útoku*. Na podporu svých tvrzení prohlašují, že 1) čl. 51 Charty OSN obsahuje pouze demonstrativní výčet případů, kdy je dovoleno přistoupit k výkonu práva sebeobranu (není to pouze započatý ozbrojený útok), jelikož čl. 51 Charty nenaznačuje, že by se mělo jednat o taxativní výčet, třeba větou „*jen v případě ozbrojeného útoku*“, 2) pojem ozbrojený útok je třeba vykládat extenzivně a 3) mezinárodní právo obyčejové připouští výkon práva sebeobranu nikoliv pouze v případech již započatého ozbrojeného útoku.

Tento názor je považován za menšinový.

3.10.3. Čl. 51 a rozsah a obsah pojmu „ozbrojený útok“.

Předmětem interpretačních sporů je otázka, *které konkrétní případy použití síly lze podřadit pod pojem „ozbrojený útok“.*

Ti, kdo čl. 51 Charty OSN, resp. právo sebeobranu vykládají *restriktivně (zuzující výklad)*, vykládají pojem „ozbrojený útok“ restriktivně. *Podle tohoto názoru ozbrojeným útokem není každý případ porušení zákazu použití síly stanoveného v čl. 2 odst. 4 Charty OSN, nýbrž pouze tzv. těžší případy použití síly, kdežto tzv. lehčí použití síly ozbrojeným útokem nejsou.* Ve vztahu k pojmu „agrese“ definováno v Definicí agrese je *podle tohoto názoru pojem ozbrojený útok užší.*

Tento názor je považován za většinový.

Ti, kdo čl. 51 Charty OSN, resp. právo sebeobranu *vykládají extenzivně (rozšiřující výklad)* vykládají pojem „ozbrojený útok“ extenzivně. *Podle tohoto názoru ozbrojeným útokem je každý případ porušení zákazu použití síly stanoveného v čl. 2 odst. 4 Charty OSN, tj. těžší a lehčí případy použití síly jsou ozbrojeným útokem.* Ve vztahu k pojmu „agrese“ definováno v Definicí agrese je *podle tohoto názoru pojem ozbrojený útok širší.*

Tento názor je považován za menšinový.

K této otázce se ve svém rozsudku z roku 1986 vyjádřil Mezinárodní soudní dvůr (dále jen „Dvůr“). Podle názvu Dvora je nezbytné: *„odlišit nejvýznamnější formy použití síly (ty zakládající ozbrojený útok) od jiných méně závažných“.* Dvůr se poté pokusil o částečné upřesnění pojmu „ozbrojený útok“ a mj. konstatoval *„...zejména je možno považovat za dohodnuté, že ozbrojenému útoku je třeba rozumět tak, že nezahrnuje pouze akce pravidelných ozbrojených sil vedené přes mezinárodní hranice, ale též vyslání státem nebo jeho jménem ozbrojených band, skupin, nepravidelných*

ozbrojených sil nebo žoldáků, kteří plní úkoly ozbrojených sil proti druhému státu v takové závažné míře, že se to rovná aktuálnímu ozbrojenému útoku vedenému pravidelnými ozbrojenými silami, nebo podstatná účast státu na takových činech. Tento popis, obsažený v čl. 3 písm. (g) definice agrese..., může být považován za reflektující obyčejové mezinárodní právo...“, přičemž „Dvůr nevidí důvod popírat, že v obyčejovém právu zákaz ozbrojených útoků může být aplikován případ vyslání státem ozbrojených band na území jiného státu, pokud tato operace, z důvodů svého rozsahu a svých dopadů, by byla kvalifikována jako ozbrojený útok spíše než pouhý pohraniční incident, pokud by byla provedena pravidelnými ozbrojenými silami...“, nicméně „...Dvůr není přesvědčen, že ozbrojený útok zahrnuje nejen akty ozbrojených band, pokud jsou realizovány ve významném rozsahu, ale i asistenci rebelům formou poskytování zbraní nebo logistické či jiné podpory. Taková hrozba může být považována za hrozbu silou nebo představovat intervenci do vnitřních nebo vnějších záležitostí jiného státu...“. Dvůr rovněž konstatoval, že „... o vyzbrojování a výcviku contras se s určitostí dá říci, že zahrnuje hrozbu použití síly... . Dvůr není schopen usuzovat, že v obyčejovém mezinárodním právu poskytování zbraní opozici v jiném státě zakládá ozbrojený útok na tento stát...“.

3.10.4. Čl. 51 a rozsah a obsah pojmu „těžší případ“ ozbrojeného útoku.

Předmětem interpretačních sporů je otázka, zda lze na každý případ porušení zákazu použití síly stanoveného v čl. 2 odst. 4 Charty OSN odpovědět výkonem práva sebeobrany podle čl. 51 Charty OSN, resp. použitím ozbrojené síly.

Ti, kdo čl. 51 Charty OSN, resp. právo sebeobrany vykládají restriktivně (zuzující výklad) tvrdí, že 1) v těch případech porušení zákazu použití síly stanoveného v čl. 2 odst. 4 Charty OSN, které jsou ozbrojeným útokem (tzv. těžší případy použití síly), lze odpovědět výkonem práva sebeobrany podle čl. 51 Charty OSN, tj. použitím ozbrojené síly, a 2) v těchto případech porušení zákazu použití síly stanoveného v čl. 2 odst. 4 Charty OSN, které nejsou ozbrojeným útokem (tzv. lehčí případy použití síly), nelze odpovědět výkonem práva sebeobrany podle čl. 51 Charty OSN, resp. použitím ozbrojené síly. V takových případech lze odpovědět pouze přiměřenými protipatřeními nezahrnujícími použití ozbrojené síly, popř. předložením dané záležitosti Radě bezpečnosti OSN, která případně může rozhodnout o použití ozbrojené síly podle čl. 42 Charty OSN (donucující opatření s použitím síly).

Tento názor je považován za většinový.

Ti, kdo čl. 51 Charty OSN, resp. právo sebeobranu *vykládají extenzivně (rozšiřující výklad)* tvrdí, že 1) ve všech případech, tj. *těžších a lehčích případech zákazu použití síly* stanoveného v čl. 2 odst. 4 Charty OSN, lze odpovědět výkonem práva sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN, tj. použitím ozbrojené síly na základě obyčejového práva, protože 2) toto právo vychází z přesvědčení, že státu proti němuž dojde k porušení zákazu použití síly stanoveného v čl. 2 odst. 4 Charty OSN, a které nepředstavuje ozbrojený útok podle čl. 51 Charty OSN, má jen velmi málo účinné prostředky k obraně, a to zvláště při nefunkčnosti systému kolektivní bezpečnosti.

Tento názor je považován za menšinový.

K této otázce se ve svém rozsudku z roku 1986 vyjádřil Mezinárodní soudní dvůr (dále jen „Dvůr“). Dvůr obecně rozlišoval případy porušení zákazu použití síly na tzv. těžší případy porušení zákazu použití síly a tzv. lehčí případy porušení zákazu použití síly („...to distinguish the most grave forms of the use of force from other less grave...“). V této souvislosti Dvůr obecně potvrdil právo na individuální a kolektivní sebeobranu v případě ozbrojeného útoku, nicméně otázku, zda v případě porušení zákazu použití síly, které není ozbrojeným útokem, může stát odpovědět jednostrannými protipatřeními zahrnujícími použití ozbrojené síly, nechal Dvůr otevřenou a nevyjádřil se k ní. Dvůr v takovém případě pouze vyloučil kolektivní sebeobranu („...Státy nemají právo kolektivní ozbrojené akce na akty, které nepředstavují ozbrojený útok“, ...*použití síly státem proti jinému, na základě toho, že tento stát se dopustil protiprávního aktu síly proti třetímu státu, je považováno za legální, jakožto výjimka, pouze pokud protiprávní akt, který vyprovokoval reakci, byl ozbrojeným útokem...*“).

3.11. CHARTA OSN A PODMÍNKY PRO VÝKON PRÁVA NA SEBEOBANU.

3.11.1. Charta OSN a její vztah k obyčejovému právu.

Právo na individuální, či kolektivní sebeobranu byl jakožto výjimka z kogentního zákazu použití síly v čl. 2 odst. 4 Charty OSN stanoven v čl. 51 Charty OSN. Přestože čl. 51 Charty OSN zde uvádí, že *„žádné ustanovení této Charty neomezuje v případě ozbrojeného útoku na některého člena Organizace spojených národů přirozené právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu, dokud Rada bezpečnosti neučiní opatření potřebná k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti“* a nestanovuje zde žádná kritéria pro výkon práva na sebeobranu, je ve skutečnosti

výkon tohoto práva vázán striktními podmínkami. Tyto podmínky jsou označovány jako „principy“ při výkonu práva na sebeobranu a nejsou stanoveny v čl. 51 Charty, nýbrž jsou zakotveny v normách práva obyčejového. Dodržením těchto principů má přitom samotný vliv na samotnou legitimitu obsahu výkonu práva na sebeobranu a v případě jejich nedodržení se může jednat o protiprávní jednání, které naplňuje skutkovou podstatu agrese, tj. že se z obránce stane agresor odpovědný podle mezinárodního práva. V rámci mezinárodního obyčejového práva se tedy posléze vyvinuly čtyři základní principy pro legitimní výkon práva na sebeobranu a těmi jsou: 1) princip nezbytnosti, 2) princip bezprostřednosti, 3) princip proporcionality a 4) princip dočasnosti a subsidiarity, přičemž všechny tyto principy potvrdil a rozpracoval ve svém rozsudku z roku 1986 Mezinárodní soudní dvůr.

3.11.2. Sebeobrana a princip nezbytnosti.

Princip nezbytnosti je náležitostí výkonu práva sebeobrany, která není stanovena v čl. 51 Charty OSN, nýbrž je uznávána v mezinárodním právu obyčejovém a jako náležitost výkonu práva sebeobrany byl potvrzen Mezinárodním soudním dvorem. Nicméně předmětem sporů je otázka, kdy konkrétně, tj. v jakém okamžiku, lze výkon práva sebeobrany považovat za nezbytný.

Ti, kdo čl. 51 Charty OSN, resp. právo sebeobrany vykládají *restriktivně (omezenější výklad)* tvrdí, že *pro výkon práva sebeobrany je nezbytný teprve v okamžiku, kdy ozbrojený útok již započal*, a princip nezbytnosti vnímají jako požadavek, aby výkon práva sebeobrany použitím ozbrojené síly byl jediným možným prostředkem, který zbývá pro odrazení ozbrojeného útoku. Na podporu svých tvrzení prohlašují, že 1) *extenzivní přístup hodnocení „ohrožení“ nelze vzhledem k možnosti zneužití práva sebeobrany nechat na jednostranném posouzení států a 2) pravidla pro výkon sebeobrany proto být striktně omezeny.*

Tento názor je považován za většinový.

Ti, kdo čl. 51 Charty OSN, resp. právo sebeobrany vykládají *extenzivně (rozšířený výklad)* tvrdí, že *pro výkon práva sebeobrany není nezbytný teprve v okamžiku, kdy ozbrojený útok již započal, nýbrž postačí, jestliže stát zcela zřejmě hodlá ozbrojený útok podniknout (tzv. anticipační sebeobrana), nebo je-li hrozba ozbrojeného útoku pocíťována jako naléhavá (tzv. preemptivní sebeobrana).* Na podporu svých tvrzení prohlašují, že 1) *restriktivní přístup chrání nanejvýš útočnickovo právo na první úder a 2) vzhledem k časté nefunkčnosti systému kolektivní*

bezpečnosti a technologickému pokroku, týkajícího se konvenčních zbraní a zbraní hromadného ničení, není restriktivní přístup přípustný.

Tento názor je považován za menšinový.

3.11.3. Sebeobrana a princip bezprostřednosti.

Princip bezprostřednosti je náležitostí výkonu práva sebeobranu, která není stanovena v čl. 51 Charty OSN, nýbrž je uznávána v mezinárodním právu obyčejovém. V souladu s principem bezprostřednosti je třeba, aby výkon práva sebeobranu následoval okamžitě po napadení ozbrojeným útokem. Není-li splněna tato podmínka, může být tvrzený výkon práva sebeobranu označen za ozbrojené represálie. Nicméně obecně se uznává, že napadenému státu je třeba ponechat čas k přípravě sebeobranu z důvodu pozemní vzdálenosti, či ozbrojené okupace. Předmětem sporu přesto zůstává otázka, zdali lze výkon práva sebeobranu, který nesplňuje požadavek bezprostřednosti, případně považovat za vojenskou agresí.

3.11.4. Sebeobrana a princip přiměřenosti.

Princip přiměřenosti (proportionality) je náležitostí výkonu práva sebeobranu, která není stanovena v čl. 51 Charty OSN, nýbrž je opět uznávána v mezinárodním právu obyčejovém a jako náležitost výkonu práva sebeobranu byl opět potvrzen Mezinárodním soudním dvorem. Není-li v konkrétním případě výkon práva sebeobranu v reakci na ozbrojený útok přiměřený, může být označen za ozbrojené represálie. Předmětem interpretačních sporů je nicméně otázka, zda lze excesivní výkon práva sebeobranu případně považovat za agresí.

V rámci požadavku *dodržet všechny zmíněné principy stanovené normami obyčejového práva*, od jejichž dodržování se odvíjí legitimita práva výkonu na sebeobranu, Charta OSN v čl. 51 stanoví *povinnost napadaného státu 1) oznámit tuto skutečnost ihned Radě bezpečnosti OSN a vykonávat sebeobranu pouze po dobu 2) dokud „Rada bezpečnosti OSN neučiní opatření k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti“*. Pokud by Rada bezpečnosti OSN svá opatření neučinila pro uplatnění práva veta některého z jeho stálých členů, *pak výkon práva na sebeobranu musí skončit až zastavením agrese, tedy ukončením daného ozbrojeného protiprávního chování*. Opatření na ochranu svých práv musí být defenzivní (*reactive self-defence*) a pokračovat ve výkonu práva na sebeobranu po zastavení agrese, by představovala

nedovolená ozbrojená protipatření, *ozbrojené represálie*, jenž jsou pro jednotlivé členy mezinárodního společenství nepřijatelné, též z důvodu neúměrnosti svých účinků.

3.12. PREEMTIVNÍ A PREVENTIVNÍ SEBEOBRAŇA.

3.12.1. Pojem sebeobrana preemptivní a sebeobrana preventivní.

Právo na sebeobranu podle čl. 51 Charty má každý stát v případech aktuálního, již započatého ozbrojeného útoku (*actual armád attack*), a není-li tato podmínka splněna, výkon práva sebeobrany přípustný není (*převážil restriktivní výklad*). O něco spornější je z pohledu čl. 51 Charty OSN dovolání se tohoto práva v případě bezprostředně hrozícího ozbrojeného útoku. *V této souvislosti je předmětem interpretačních sporů otázka, zda výkon práva sebeobrany je přípustný pouze v případě již započatého ozbrojeného útoku, či ještě nezapočatého ozbrojeného útoku, je-li hrozba bezprostřední anebo je-li hrozba ozbrojeného útoku pociťována jako naléhavá. V takových případech proto nehovoříme o sebeobraně podle čl. 51 Charty OSN, nýbrž o sebeobraně preventivní a sebeobraně preemptivní. V této souvislosti je nutno podotknout, že toto pojmosloví není při bližším studování mezi českými ani zahraničními autory shodné. Například profesoři Šturma a Čepelka ve svojí učebnici *Mezinárodní právo veřejné. 1 vydání. Praha: C: H: Beck, 2008* označují sebeobranu, kterou jiní autoři označují jako *preemptivní sebeobranu* jako *sebeobranu anticipovanou*, a sebeobranu, kterou jiní autoři nazývají jako *preventivní*, jako sebeobranu *preemptivní neboli preventivní*. Autoři zde tudíž nečiní rozdíl mezi preemptivní a preventivní sebeobranou, považují ho za jednu a tu samou sebeobranu, kterou autoř jako je doc. Ondřej v publikaci *Odzbrojení, prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti. 2 vydání, 2008* striktně odlišuje na sebeobranu preventivní a oproti tomu sebeobranu preemptivní. Někteří autoři dokonce naprosto odmítají uznávat toto rozlišení na preventivní či preemptivní sebeobranu, která podle jejich názoru nemá oporu v čl. 51 Charty OSN, přičemž poukazují pouze na právo státu vykonávat sebeobranu v dobách již započatého ozbrojeného útoku a nikoliv na právo vykonávat sebeobranu v době ještě nezapočatého útoku, to znamená ani při odvrácení bezprostředně hrozícího nebezpečí. Podle názoru těchto autorů se v případech, kdy stát zakročí proti bezprostředně hrozícímu nebezpečí, nejedná o sebeobranu, nýbrž o stav nouze (*necessity*), která je svou povahou okolností vylučující protiprávnost a tudíž bez mezinárodní odpovědnosti. Pokud se tedy přímo týká rozdílného výkladu pojmů jako je preemptivní nebo preventivní sebeobrana, v tomto rozdílném pojmání a zaměňování*

těchto pojmů učinila jasno až expertní zpráva, kterou na žádost generálního tajemníka OSN Kofihho Annana vypracoval expertní tým OSN nazvaný „Panel na vysoké úrovni, pro hrozby, výzvy a změnu“ (*UN High-Level Panel on Threats, Challenges and Change*) vytvořený na konci roku 2003, v jehož zprávě nazvané „Bezpečnější svět: Naše společná odpovědnost“ („*A more secure world: our Shared responsibility*“, A/59/565) striktně rozlišuje *sebeobranu preemptivní (pre-emptive self defence)* a *sebeobranu preventivní (preventive self-defence)*. Do budoucna je tedy lepší sebeobranu, vyjma sebeobrany popsané v čl. 51 Charty OSN, rozdělovat na *sebeobranu preemptivní a sebeobranu preventivní*.

3.12.2. Pojem sebeobrana preemptivní.

Sebeobrana *preemptivní (pre-emptive self-defence)* je použití síly směřující k odvrácení bezprostřední hrozby (*yet directly threatening*) s cílem předejít přímo hrozícímu a bezprostřednímu nebezpečí ozbrojeného útoku, který vzhledem k okolnostem v přítomnosti nastane. Tato koncepce je tedy založena na existenci protivníkových rozvinutých schopností (armáda stojí na hranicích) a na faktoru jasného a bezprostředního ohrožení (armáda je připravená zaútočit). Touto sebeobranou se stát snaží zabránit protivníkovi bezprostředně podniknout ozbrojený útok, který bezprostředně hrozí a zabránit takto protivníkovi na jeho území napáchat škodlivé důsledky. Klasickým příkladem této sebeobrany je šestidenní válka, kterou v roce 1967 rozpoutal proti Egyptu, Sýrii a Jordánsku. Egypt tenkrát za podpory arabských zemí při hranicích s Izraelem shromáždil na 1000 tanků a 100.000 bojeschopných mužů a učinil blokaci Tiranského průlivu. Izrael toto jednání prohlásil za válečný akt a zahájil válku preemptivní válku, která skončila jeho velkolepým vítězstvím. Na půdě Rady bezpečnosti OSN argumentoval Izrael, že jednal „v rámci anticipace bezprostředně hrozícího arabského útoku“. (Arend 2003: 95). *Takové preemptivní použití síly lze dle některých názorů považovat za příklad legitimního výkonu práva státu na zajištění vlastního přežití* (Kačerauskis 2005: 95).

Pokud jde přímo o otázku *preemptivní sebeobrany (pre-emptive self-defence)*, ta je z pohledu mezinárodního práva *považována za legitimní*. Její legitimita se odvozuje od většinového konsenzu států a od jejího zakotvení v normách *práva obyčejového vycházející z tradičního příkladu Caroline, který je považován za locus classicus práva na preemptivní sebeobranu*³⁶). V rámci tohoto případu byly posléze stanoveny základní podmínky pro výkon preemptivní sebeobrany, které dokonale formuloval americký ministr zahraničí Daniel Webster (dál „Websterova kritéria“) britskému velvyslanci Henrymu Foxovi a to 1) *princip nezbytnosti, je-li tato*

sebeobrana bezprostředně naléhavá („*necessity of self-defence*“), 2) princip bezprostřednosti, neoponechávající žádnou možnost volby prostředku („*leaving no choice of means*“) a 3) princip proporcionality, je-li takový útok přiměřený hrozbě. Princip nezbytnosti měla být v tomto konceptu vykládána tím způsobem, že je možné přistoupit k aktu sebeobrany státu za použití síly až v případech, kdy možnost dosažení stejného výsledku za použití mírového řešení není možná. Princip bezprostřednosti měla být v tomto konceptu vykládána tím způsobem, že je možné přistoupit k aktu sebeobrany státu za použití síly až v případech, kdy je hrozba naléhavá a bezprostřední. Princip proporcionality měla být v tomto konceptu vykládána tím způsobem, že je možné přistoupit k aktu sebeobrany státu pouze v mezích pouhého snížení a odvrácení hrozby. Lord Ashburton ve své odpovědi souhlasil s navrženými kritérii a vyjádřil nad akcí politování. Webster omluvu přijal a celá záležitost byla vyřízena.

Po přijetí Charty OSN by se do tohoto obyčejového práva měla přidat jako nová podmínka ještě „*soulad použití preemptivního zásahu s náležitostmi a cíli Charty OSN*“, což znamená především respektování zásady zákazu použití síly podle čl. 2 odst. 4 Charty OSN a respektovaných výjimek ze zákazu použití síly podle kapitoly VII. V celkovém shrnutí obyčejového práva a Charty OSN, jest tedy nutno *v rámci každého jednotlivého případu použití síly v preemptivní sebeobraně posuzovat jeho konkrétní okolnosti a soulad těchto okolností s následujícími kritérii, při jejichž splnění je naplněna podmínka nutnosti: 1) povaha a závažnost hrozby; 2) vysoká pravděpodobnost, že tato hrozba bude realizována, nebude-li použita síla; 3) dostupnost a případné vyčerpání všech prostředků nežli je použita síla; a 4) soulad preemptivní akce s ustanoveními a cíli Charty OSN a aplikovatelných mezinárodních smluv* (Sofaer 2003: 220). Důkazní břemeno potom samozřejmě leží na státu jednajícím v sebeobraně, který musí poskytnout přesvědčivé důkazy o splnění všech kritérií. Nemohou v žádném případě stačit pouhé domněnky založené na nepřímých důkazech, byť třeba hodnověrných (Murswiek 2003: 7).

3.12.3. Pojem sebeobrana preventivní.

Sebeobrana preventivní (*preventive self-defence*) je použití síly směřující k odvrácení vzdálené hrozby (*not yet directly threatening*) s cílem předejít pouze *potencionálnímu a pouze očekávanému ozbrojenému útoku, který by s největší pravděpodobností v budoucnu nastal*. Tato koncepce je tedy založena na existenci protivníkových teprve rozvíjejících se schopnostech (nepřítel si pouze buduje armádu) bez faktoru jasného a bezprostředního ohrožení (budoucí armáda se nenachází na

hranicích ani se nechystá zaútočit). Touto sebeobranou se stát snaží zabránit protivníkovi již ve vývoji prostředků, zejména zbraněmi hromadného ničení, kterými by mohl být v budoucnu nikoliv bezprostředně, nýbrž potencionálně ohrožen. Klasickým příkladem této sebeobrany je izraelské bombardování jaderného reaktoru v Osiraku. v roce 1981 z důvodu, že „by tam vyhořelé palivo mohlo být využito k výrobě atomových bomb“ a tyto bomby později použity proti Izraeli³⁵).

Pokud se jedná o otázku *preventivní sebeobrany* (*pre-emptive self-defence*), ta je z pohledu mezinárodního práva považována za *nelegitimní a nemá žádnou oporu v normách obyčejového práva*. Obzvláště v této souvislosti od přijetí Charty OSN a jejího čl. 2 odst. 4 Charty mnohé státy vícekrát přistoupily k použití ozbrojené síly proti území jiného státu a dovolávaly se přitom výkonu práva této preventivní sebeobrany. V praxi se konkrétně jednalo o následující případy: použití ozbrojené síly VB proti policejní stanici v Jemenu (1964), použití ozbrojené síly USA proti Dominikánské republice (1965), použití ozbrojené síly Izraelem proti jadernému reaktoru v Osmiaku na území Iráku (1981), použití ozbrojené síly Izraelem proti palestinským ozbrojeným skupinám na území Libanonu (1975, 1985), použití ozbrojené síly USA proti teroristickým výcvikovým táborem na území Libye (1986), použití ozbrojené síly USA proti Iráku (2003). Rada bezpečnosti OSN většinou v takovém případě rezoluci odsuzující dané použití síly jako protiprávní nepřijala, často kvůli použití práva veta jednoho ze stálých členů. *Přesto většina států, zastoupená v Radě bezpečnosti, tak ve Valném shromáždění OSN, vyjádřila svůj krajní nesouhlas s touto nebezpečnou extenzivní interpretací čl. 51 Charty OSN, která by byla takto zcela derogovala zákaz použití síly v čl. 2 odst. 4 Charty OSN a označily dané použití síly za protiprávní, případnou argesi*. Toto pojetí by vedlo k legitimaci jednostranného zákazu použití síly a podlomení základních pilířů Organizace spojených národů, zvýšil by nestabilitu mezinárodního systému kolektivní bezpečnosti a pravděpodobnost válečných konfliktů. Použití síly proti potenciálním hrozbám, jejichž hodnocení by bylo ponechané na uvážení jednotlivých států, je z tohoto pohledu *nepřijatelné*. Proto byla preventivní sebeobrana (*pre-emptive self-defence*) jako nelegitimní odsouzena.

3.13. BUSHOVY VÁLKY – VÁLKA V AFGHNÁNISTÁNU.

3.13.1. Al-Kajda útočí na USA.

Organizace Al-Kajda (angl.al-Qaeda) je mezinárodní islámskou teroristickou organizací, vytvořenou z podmětů dvou duchovních vůdců, saudského miliardáře

Usámy bin Ládina a egyptského *Ajmana az-Zawáhirího* v důsledku jejich hlubokého rozhořčení s dlouhodobou zahraniční politikou USA v oblasti Předního Východu. Přesněji se mělo jednat o americkou podporu všech diktátorských režimů v Alžírsku, Tunisku, Egyptě, Saudské Arábii a všech válečných zločinů páchaných Izraelci na Palestincích. Tito posléze vytvořili z této organizace mezinárodní teroristickou síť, schopnou zasáhnout kdekoliv a kdykoliv, která zaměřila svůj ozbrojený *džihád* (svatou válku) proti původci všeho toho ponižování a pokořování islámské *ummy* v oblasti Předního Východu, proti USA, všem jejich přátelům a přísluhovačům USA. Svůj boj proti USA organizovali od roku 1992 až 1996 s podporou *diktátora Hasaniho at-Tubárího* z Chartúmu (Súdánu) a od roku 1996 do roku 2001 z Kábulu (Afghánistánu) s podporou *vůdce Talibánu mully Muhammada Umara*. S jejich podporou si v afghánských horách postavili celou řadu vojenských a výcvikových táborů Al-Kajdy, plných mladých *mudžahadínů*, vycvičovaných pro zničující ozbrojené útoky proti USA. Vůdce Al-Kajdy Usáma bin Ládín za to talibánskému vůdci Umarovi poskytl důležitou finanční a vojenskou podporu, rozhodnou v dlouhotrvajících občanských bojích o vládu v Afghánistánu. Hnutí Talibánu se díky tomu podařilo brzo získat kontrolu nad asi 90% Afghánistánu a dne 26. 9. 1996 dobýt hlavní město Kábul. Oficiální vláda označovaná jako *Severní aliance* a její prezident Burhánuddín Rabbání se museli stáhnout, přičemž se jim podařilo zajistit si kontrolu na pouhých 10 % Afghánistánu. *Hnutí Talibánu* tímto vstoupilo na mezinárodní scénu jakožto *subjekt mezinárodního práva* s plnou právní subjektivitou odpovědnou celému mezinárodnímu společenství. Přesněji hnutí Talibánu získalo status *de-facto* vlády bez uznání mezinárodního společenství³⁷). *Vláda Talibánu tedy nebyla považována za mezinárodně uznávanou legitimní afghánskou vládu*, tuto legitimnost si podržela Severní aliance prezidenta Rabbáního. *Vláda Talibánu si ovšem jako vláda fakticky ovládající téměř celé území a vykonávající moc nad obyvateli, vysloužila postavení subjektu mezinárodního práva, odpovědnou za chování svých orgánů a podřízených subjektů. Hnutí Talibánu přitom po celou dobu svého faktického ovládní afghánského území dovolilo působit organizaci Al-Kajdy na jejich území za účelem spáchat teroristické útoky na území jiných států. Právě za toto protiprávní počínání byla talibánská vláda veřejně odsouzena Radou bezpečnosti OSN číslo 1267/1999. Tyto rezoluce vydala Rada bezpečnosti OSN po spáchání teroristických útoků, organizovaných Al-Kajdou, proti americkému velvyslanectví v Keni a Tanzánii ze dne 7.8.1997³⁸), v níž zakázala Talibánu nadále poskytovat ochranu Al-Kajdě a vydala jejího vůdce Usámu bin Ládina k potrestání. Vláda Talibánu tyto požadavky odmítla a musela za to nést mezinárodní odpovědnost v podobě ekonomických sankcí podle rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo 1333/2000. Al-Kajda tedy nadále zůstávala pod ochranou hnutí Talibánu a pod touto ochranou později spáchala největší teroristické*

útoky v dějinách celého lidstva. Dne 11. 9. 2001 teroristé Al-Kajdy unesli čtyři civilní letadla typu Boeing 767 společnosti American Airlines a *ve vzduchu navedly dvě letadla do dvou věží světového obchodního centra (WTC) v New Yorku a jedno na budovu Pentagonu ve Washingtonu*. Při těchto teroristických útocích bylo zabito na 3000 lidí a způsobilo to škody za 105 miliard dolarů!³⁹⁾.

3.13.2. USA vyhlašuje válku Al-Kajdě a Talibánu.

Dne 7. 10. 2001 USA zahájila vojenskou operaci nazvanou „*Trvalá svoboda*“ (*Enduring freedom*) v Afghánistánu *v reakci na teroristické útoky z 11. 9. 2001 podniknutými na New York a Washington*. Tato válka byla prezentována jako tažení „*proti celosvětovému terorismu*“ představující globální síť teroristů Al-Kajdy a jejímu vůdci Usámu bin Ládinovi. Prezident Bush ve svém projevu o zahájení vojenských operací řekl: *"Na základě mých rozkazů zahájila armáda Spojených států útoky proti výcvikovým táborům teroristů organizace Al-Káida a vojenským zařízením režimu Talibanu v Afghánistánu. Tyto pečlivě zacílené akce mají zabránit využívání Afghánistánu jako teroristické operační základny a zaútočit na vojenské kapacity režimu hnutí Taliban..."*⁴⁰⁾. Operace „*Trvalá svoboda*“ byla zahájena nejdříve masivními leteckými útoky (od 7. 10. – 19. 10. 2001) a následně byla doprovázena pozemními operacemi (od 19. 10. 2001). Cílem spojeneckých útoků byly zejména výcvikové tábory sítě Al-Kajdy a výcvikové zařízení hnutí Talibánu v provinciích a městech pod kontrolou vládního hnutí Talibánu, podporujících teroristickou síť Al-Kajdu, jako bylo zejména hlavní město Kábul, Kandahár, Kundúr, Dželálábád a rozsáhlé jeskynní komplexy Tora Bora v Afghánistánu. V nich se podle vyjádření americké administrativy měli nacházet nejvýznamnější představitelé *Al-Kajdy a Talibanu jako byl Usáma bin Ládín, Ajman Zawáhrí a vůdce Talibanu mulla Muhammad Umar*. S pomocí masivního bombardování na cíle a s pomocí pozemního vojska se ve spolupráci s protitalibánskou opozicí, *nazývanou jako Severní aliance*, s drtivou převahou *podářilo všechny provincie očistit od vládního hnutí Talibanu* a dne 13. 11. 2001 vstoupila vojska Severní aliance do Kábulu. Dne 26. 11. 2001 se přes všechny pokračující boje sešli nejvyšší představitelé Severní aliance v Bonnu v Německu, kde jednali o budoucím politickém uspořádání Afghánistánu. V Bonnu se sešlo na 1000 kmenových vůdců složených z tamních politických sil a jednalo se o *vytvoření nové přechodné legitimní vlády*, která měla v zemi vládnout do zvolení řádné vlády v nových a svobodných volbách. Tato nová přechodná vláda byla ustanovena dne 22. 12. 2001. *Hnutí Talibanu bylo svrženo a zajato bylo na 3000 příslušníků Al-Kajdy a Talibanu. 15.000 vojáků Talibanu padlo, zemřelo 3500 až 5000*

civilistů. Ve vojenských operacích bylo nasazeno asi 7000-8000 Američanů, 4200 Britů, 3900 Němců a asi 15 000 vojáků Severní aliance⁴¹).

3.14. PRÁVNÍ POSOUZENÍ VÁLKY V AFGHÁNISTÁNU.

3.14.1. USA a její právo na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN.

Podle výše popsaného tedy Bushova administrativa podnikla svou vojenskou operaci „*Trvalá svoboda*“ (*Enduring freedom*) v reakci na teroristické útoky na New York a Washington ze dne 11. 9. 2001. USA vyhodnotila tyto útoky jako „*ozbrojené útoky*“ a v reakci na tyto útoky vykonala své právo na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN. Podle tohoto článku mají přeci členské státy „*v případě ozbrojeného útoku na některého člena Organizace spojených národů přirozené právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu, dokud Rada bezpečnosti neučiní opatření potřebná k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti...*“. USA se tedy dovolávala svého přirozeného práva na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN *s cílem zabránit a odstrašit teroristy od páchání dalších teroristických útoků na USA*, přičemž otázkou pouze zůstává, zdali se takto vykonaná sebeobrana USA podle čl. 51 Charty OSN, dá skutečně považovat za legitimní podle současného mezinárodního práva. To se týká zejména předpokladů nutných pro legitimní výkon práva na sebeobranu. V následujícím rozboru se tedy musíme zaobírat otázkou,

1) *z dali se dá teroristický útok považovat za ozbrojený útok nutný pro vykonání sebeobrany podle čl. 51 Charty OSN,*

2) *z dali může stát vést sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN proti státu za jednání nestátního subjektu, a*

3) *z dali naplnila sebeobrana podle čl. 51 Charty OSN požadavky nutné pro její legitimitu.*

3.14.2. Čl. 51 a teroristický útok jako „ozbrojený útok“.

K otázce označené pod bodem 1) *z dali se dá teroristický útok považovat za ozbrojený útok nutný pro vykonání sebeobrany podle čl. 51 Charty OSN*, souvisí s pojmem ozbrojený útok v mezinárodním právu. Pojem ozbrojený útok

v mezinárodním právu je neodmyslitelně spjat s individuální a kolektivní sebeobranou podle čl. 51 Charty OSN. Sebeobrana jakožto jediná výjimka ze zákazu použití síly může být legitimně použita za existence, resp. výskytu ozbrojeného útoku (*accurrence of an armed attack*). V pojetí současného mezinárodního práva se „ozbrojeným útokem“ rozumí protiprávní použití síly, ozbrojené síly za pomoci vojenských prostředků, jednoho státu proti druhému státu, jehož důsledkem budou buď oběti na lidských životech anebo poškození či zničení majetku. Demonstrativní výčet takových „ozbrojených útoků“ byl nedávno stanoven v Definicí agrese rezolucí Valného shromáždění OSN číslo 3314/ XXIX. Podle převažujícího *restriktivního výkladu* (zuzujícího výkladu) není *každý případ zákazu použití síly ozbrojeným útokem* podle v čl. 2 odst. 4 Charty OSN. Ozbrojeným útokem se podle tohoto pojetí považují tzv. *těžší případy použití síly*, kdežto *tzv. lehčí použití síly ozbrojeným útokem nejsou*. Ve vztahu k pojmu „agrese“ definováno v Definicí agrese je podle tohoto názoru pojem ozbrojený útok užší. Totéž potvrdil Mezinárodní soudní dvůr ve svém posudku ve věci Nikaragua. Podle názvu Dvora je nezbytné: „*odlišit nejvážnější formy použití síly (ty zakládající ozbrojený útok) od méně závažných*“. V téže souvislosti Dvůr obecně potvrdil právo napadeného státu na individuální a kolektivní sebeobranu v případě ozbrojeného útoku. Dvůr v takovém *případě ponechal zcela na posouzení každého státu, zdali označí jednání druhého státu za „ozbrojený útok“ a přistoupí ke svému oprávnění využít ozbrojené síly v rámci svého práva na sebeobranu*, tedy alespoň dokud Rada bezpečnosti OSN neučiní všechna potřebná opatření pro zajištění mezinárodního míru a bezpečnosti. Z výše uvedeného vyplývá, že pokud je *stát napaden zvenčí, musí posoudit, zda může jednání protistrany považovat za ozbrojený útok, a tudíž zda může odpovědět vojenskou silou* v sebeobraně podle čl. 51 Charty OSN. Posouzení musí být provedeno velmi citlivě zvláště s ohledem na skutečnost, že ne všechna nelegální použití síly je možné považovat za ozbrojený útok. Pokud by proto stát reagoval vojensky pouze na domnělý ozbrojený útok, mohl by být sám označen za agresora a nést všechny následky vyplývající z mezinárodního práva. Proto použití ozbrojené síly, aby mohlo být považováno za ozbrojený útok, musí být dostatečně závažné (*to be sufficient gravity*) a musí ohrožovat právem chráněné hodnoty a zájem, který napadený stát považuje za zásadní a nepostradatelné pro zachování své vlastní existence a bezpečnosti. Slovy Meyrese Mc-Dougala by se jednalo o takové zájmy a hodnoty, jejichž *„zničení či odstranění by podstatně narušilo fungování územně organizované komunity nebo znemožnilo její existenci jako svébytné politické elity*“. McDougalova definice nepřímě odkazuje na čl. 2 (4) Charty OSN a zcela nepochybně tak indikuje, že zmíněná práva budou spjatá s územní celistvostí a politickou nezávislostí napadeného státu. *Ozbrojený útok přitom nemusí nutně provést pouze státní subjekt, nýbrž*

nestátní subjekt v podobě teroristických skupin jako byla Al-Kajda. Al-Kajda v této souvislosti naplnila všechny požadované podmínky pro označení jejích činnosti za „ozbrojený útok“. První podmínka: *ozbrojený útok musí být dostatečně závažný (to be sufficient gravity)* byla splněna nesmírnými škodami na majetku a zejména životech lidí. Al-Kajda při teroristických útocích v New Yorku a Washingtonu zabila okolo 2.996 lidí včetně 19 únosců, většinou civilistů z 90 zemí⁴²). Druhá podmínka: *ozbrojený útok musí ohrožovat právem chráněný zájem a hodnoty* byla rovněž splněna. Al-Kajda totiž zaútočila na nejdůležitější chráněné zájmy a hodnoty státu, tj. na životy a majetek lidí a to ve velkém rozsahu. Podle slov generálního tajemníka Kofiho-Annana ze dne 24. 9. 2001 byly teroristické útoky Al-Kajdy: „*teroristickými útoky na celé lidstvo...*“⁴³) a zasáhl všechno „*co Organizace spojených národů zastává: mír, svobodu, toleranci, lidská práva a ideál jedné společné lidské rodiny. Byl to útok na veškeré naše úsilí vytvořit skutečně mezinárodní společnost založenou na právním řádu*“⁴⁴). Rozsah škod na majetku a životech lidí zcela naplnil požadavek tzv. „*těžšího případu použití síly*“, jenž zakládá „*ozbrojený útok*“ a jednu z podmínek pro výkon práva sebeobrany podle čl. 51 Charty OSN. Problematickou zůstává pouze otázka, zdali ozbrojený útok může založit nestátní organizace jako Al-Kajda. Podle dosavadního platného restriktivního výkladu může ozbrojený útok založit pouze stát jako subjekt mezinárodního práva. Al-Kajda přitom není subjekt a nesplňuje tudíž podmínku stanovenou v čl. 51 Charty OSN, že stát má v případě „*ozbrojeného útoku jednoho státu proti druhému státu*“ má právo na sebeobranu. USA možná ve veřejných prohlášeních Al-Kajdu uznala jako subjekt mezinárodního práva, což je v rámci mezinárodního práva irelevantní. Přesto všechno bylo pro mezinárodní společenství naprosto nemyslitelné, aby děsivé teroristické útoky z 11. 9. 2001, nebyly pouze z tohoto důvodu považovány za ozbrojené útoky podle čl. 51 Charty OSN. O to spíš je to nemyslitelné, jestliže takový teroristický útok podniknutý dobře ozbrojenou a organizovanou teroristickou organizací, která je schopna působit na mezinárodní úrovni a může členskému státu způsobit daleko větší škodu a následky, než útok provedený vojenskými jednotkami sousedního státu. Státy by totiž mohly vnímat jako velmi nespravedlivé a jako selhání systému mezinárodní bezpečnosti, že by v případě teroristických útoků, jenž mohou mít pro některé z nich katastrofální důsledky, nemohly použít vojenskou sílu sebeobraně podle čl. 51 Charty OSN. V rámci celosvětového konsenzu se proto většina subjektů mezinárodního práva rozhodla poněkud „*rozšířit*“ chápání „*ozbrojeného útoku*“ rovněž na teroristické útoky, přestože nenaplnují požadavky podle čl. 51 Charty OSN. Antonio Cassese, jeden z nejvýznamnějších autorů mezinárodního práva dokonce naznačil, že by teroristické útoky na Spojené státy mohly do budoucna posloužit jako základ pro extenzivní výklad (rozšířený výklad) pojmu ozbrojený útok. *Teroristické útoky se tedy*

rovněž dají v jednotlivých, konkrétních případech považovat za „ozbrojený útok“ a je na posouzení daného státu, jakým způsobem stát proti danému nebezpečí zasáhne. Tento zásah musí být ovšem v souladu se všemi ustanoveními Charty OSN a s vědomím a souhlasem všech aktérů mezinárodního společenství, tj. jednotlivých států. V případě teroristických útoků podniknutých Al-Kajdou na New York a Washington 11. 9. 2001 byla USA poskytnuta téměř veškerá podpora a součinnost při jejich úsilí při pronásledování teroristů a posléze svržení režimu Talibánu v Afghánistánu.

3.14.3. Čl. 51 a přičitatelnost jednání teroristů jako jednání státu.

K otázce označené pod bodem 2) *zda-li může stát vést sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN proti státu za jednání nestátního subjektu*, souvisí s otázkou, zdali je kvůli zvýšené aktivitě teroristických organizací a jejich schopnosti způsobovat značné škody na lidských životech a na majetku členských států, nezbytné pro účely čl. 51 Charty OSN, aby byl ozbrojený útok proveden členským státem a nestačí-li, aby byl ozbrojený útok proveden nestátním aktérem. *Nestátní aktér totiž není podle platného mezinárodního práva subjektem mezinárodního práva* a podle čl. 51 Charty OSN může podniknout výkon práva na sebeobranu pouze stát *jakožto subjekt mezinárodního práva, pokud je napaden od druhého státu jakožto subjektu mezinárodního práva*. V současnosti tedy pořád převládá ryze *restriktivní výkladu* pojmu „subjekt mezinárodního práva“ omezující se pouze na státy. Toto restriktivní vymezení subjektů mezinárodního práva již mnohokrát potvrdil Mezinárodní soudní dvůr („dále jen Dvůr“) ve svých rozsudku Nikaragua z roku 1986 a poradním posudku ve věci „*Právní následky výstavby zdi na okupovaném palestinském území*“ z roku 2004. Dvůr se v této souvislosti vyjádřil, že čl. 51 Charty OSN uznává přirozené právo na sebeobranu v případě ozbrojeného útoku jednoho státu proti druhému státu. (*Article 51 of the Charter thus recognizes the existence of an inherent right of self-defence in case of armád attack by one State against another State*). Dvůr se takto ve svém posudku zcela jasně přiklonil k *restriktivnímu výkladu pojmu subjekt mezinárodního práva* pouze na státní aktéry (*state actors*) a nikoliv na nestátní aktéry (*non-state actors*). Teroristické skupiny tedy byly jakožto nestátní aktéři (*non-state actors*) vyňaty z norem mezinárodního práva týkající se práva sebeobrany a nelze tudíž proti tomuto subjektu využít svého přirozeného práva na sebeobranu.

Předmětem interpretačních sporů je tedy otázka, *zdali státy mohou v případech spáchání teroristických útoků, reagovat na tyto útoky použitím ozbrojené síly na území jiného státu, či nikoliv*.

Touto problematikou se rovněž zabývala Komise OSN pro mezinárodní právo („dále jen Komise“), která zpracovává návrh článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní jednání z roku 2001. Podle Komise *se jednání teroristů*, představující jednání soukromých osob jakožto nestátních aktérů (*non-state actors*), *může za jistých okolností považovat za jednání samotného státu*, pokud taková osoba jedná na základě příkazu státu (*on the instruction of State*) nebo pod jeho kontrolou, či vedením (*under the direction or kontrol of State*), nebo pokud stát jednání této osoby nebo skupiny osob schvaluje (*acknowledges*) a přijímá za vlastní (*adopts as its own*). V souvislosti s problematikou terorismu totiž mezinárodní právo stanoví důležitou povinnost států, vystříkat se jednak organizování (*organizing*) a jednak podněcování (*instigating*) teroristických aktů na území jiného státu, jakožto vystříhat se napomáhání (*assisting*) a podílnictví (*participating*) na organizování teroristických aktů, a stejně tak schvalování (*acquiescing*) teroristických aktů na svém území zaměřených ke spáchání teroristických aktů na území jiného státu. *Poruší-li stát tuto povinnost, dopouští se porušení mezinárodního práva, jehož důsledkem je vznik mezinárodněprávní odpovědnosti. Tato odpovědnost spočívá zejména v přičitatelnosti jednání teroristů na vrub státu*, tj. jedná-li tato teroristická skupina ve shodě se státní mocí, jedná jako de facto orgán státu. Státu se přičítá chování všech jeho orgánů. Tento pojem se v mezinárodním právu pro účely odpovědnosti států vykládá extenzivně tj. bez ohledu na horizontální, či vertikální soustavu státní moci, bez ohledu, jedná-li se o moc zákonodárnou, výkonnou, soudní nebo bez ohledu na ústřední orgány, či orgány samosprávných celků, a bez ohledu na jejich postavení v systému státní moci. Státním orgánem v tomto extenzivním pojetí je osoba, jejíž status vyplývá z norem vnitrostátního, orgánů de-jure (čl. 4) stejně jako orgány, jejíž status nevyplývá z norem vnitrostátního práva, orgány de-facto (čl. 5). Státu se rovněž za chování orgánů, které překročily své pravomoci, nebo jednaly v rozporu svých pravomocí (čl. 7). Státu se takto přičte odpovědnost za teroristické činy, které provedou či zorganizují jeho orgány *de-facto* (teroristi podporovaní vládou) či jeho orgány *de-jure* (agenti tajných služeb⁴⁵). *Samo sebou by takové porušení mezinárodněprávní povinnosti státem podporující terorismus mělo být jednoznačně prokázáno*. Musela by tedy být prokázána přímá souvislost (*komplcity*) s činností teroristů a podporou státní moci, tj. příčinná souvislost „*kauzální nexus*“ činností vlády a teroristů v jejich protiprávním jednání páchaných proti území cizího státu. Stát, jenž není politicky a ani vojensky schopen, ač by chtěl zasáhnout proti teroristům operujících na svém území, dle převažujících názorů nepostačuje k přičitatelnosti jednání teroristů takovému státu. Chybí zde totiž souvislost (*komplcity*) mezi teroristickou skupinou a státní mocí takového státu. Pasivní (*omisivní*) jednání přičitatelnost státu nezakládá a zakládá ho až jednání

(omisivní) aktivní. Tato aktivní podpora se přitom může vyskytovat ve dvojí základní podobě a to a) aktivní podporu přímou od počátku (*ex-tunc*), nebo b) aktivní podporu následnou (*ex-nunc*). Ada) podporou od počátku se míní podpora ve všech formách spolupachatelství spočívající v podporování a podněcování takových teroristických aktů proti druhému státu v úmyslu způsobit mu újmu od počátku. Adb) podporou následnou se míní podpora teroristů spočívající v dodatečném schválení teroristických aktů, na nichž se státní moc nepodílela od počátku, nýbrž až následně⁴⁶). Proto tedy a) *Není-li podpora státu teroristům prokázána*, jednání teroristů je považováno za jednání nestátních aktérů (*non-state actors*) a nikoliv jiného státu. Proto má tedy stát právo použít sílu proti teroristům na svém vlastním území, kdežto na území jiného státu použít sílu nesmí. V takových případech se tedy postih teroristů musí provést na úrovni multilaterální spolupráce se všemi státy a se řídit příslušnými právními normami, tzv. protiteroristickými smlouvami a b) *Je-li ovšem podpora státu teroristům prokázána*, jednání teroristů je považováno za jednání de-jure státního orgánu státu a na „ozbrojený útok“ není pohlíženo jako útok nikoli nestátních aktérů (*non-state actors*), nýbrž jako ozbrojený útok provedený státem. V takových případech má stát právo zasáhnout silou proti teroristům na svém území, stejně jako právo jednat silou v sebeobraně na území jiného státu. V takových případech, dosáhl-li útoku teroristů rozsahu „ozbrojeného útoku“ má napadený stát právo využít svého práva na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN. V rámci operace „Trvalá svoboda“ podniknutou USA proti teroristické síti Al-Kajdě v sebeobraně podle čl. 51 Charty OSN, je tedy nutno zkoumat, zda byl takový postup ospravedlnitelný. I když je zřejmé, že dnes může takováto teroristická skupina spáchat útok srovnatelný s útokem státu, přesto ještě není možné jen proto považovat organizaci Al-Kajda za subjekt mezinárodního práva. Pro chybějící území nelze takovou organizaci asimilovat ke státu. Al-Kajda jako taková tedy není považována za subjekt mezinárodního práva. Proto proti ní nelze použít práva sebeobrany, neboť sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN lze použít jen proti státu jakožto subjektu. Do hry však vstupuje již zmíněná přičitatelnost chování bývalému tzv. vládnímu hnutí Talibán v Afghánistánu, které poskytovalo na svém území úkryt a ochranu vůdci a členům teroristické organizace Al-Kajda. V této době toto hnutí Talibánu kontrolovalo většinu územní Afghánistánu a přestože většinou států mezinárodního společenství nebylo uznáno za legální vládu této země, podle mezinárodního práva mělo přinejmenším postavení povstaleckého hnutí, které efektivně kontrolovalo určité území, popř. de facto vlády státu. I když nelze naprosto přesně – vzhledem k nedostatku informací – Talibanu přičíst odpovědnost za přípravu a provedení teroristických útoků, je možné, aby se mu přičetla odpovědnost za podporu teroristům. Hnutí Talibán se takto již tímto jednáním dopustil porušení mezinárodního

práva, jenž stanoví důležitou povinnost vystříkat se jednak: a) *organizování (organizing)*, jednak b) *podněcování (instigating)* teroristický aktů na území jiného státu, jakož jejich c) *napomáhání (assisting)* a d) *podílnictví (participating)* na organizování teroristických aktů, stejně tak *schvalování (acquiescing)* teroristických činů a umožnění jeho spáchání na území jiného státu. *Hnutí Talibán se v této souvislosti dopustilo přinejmenším porušení povinnosti podle písmena d), tj. schvalování (acquiescing) teroristických aktivit na svém území státu za účelem spáchání teroristických aktů na území jiného státu.* Toto jednání tudíž naplnilo skutkovou podstatu aktivního jednání (omisivního jednání) spočívající v podporování teroristů, které zakládá mezinárodní odpovědnost. Tato odpovědnost spočívá zejména v přičitatelnosti jednání teroristů na vrub státu, tj. jedná-li tato teroristická skupina ve shodě se státní mocí, jedná jako de facto orgán státu. *Al-Kajda tudíž vystupovala jako de-facto orgán státu a jednání Al-Kajdy se stalo přičitatelné hnutí Talibánu v Afghánistánu.* Hnutí Talibánu přitom poskytlo tuto aktivní podporu teroristům síť A-Kajdy hned dvakrát a to a) podporu od počátku (*ex-tunc*), a zároveň b) podporu následnou (*ex-nunc*). Poprvé, když poskytlo úkryt a útočiště síti Al-Kajdě na svém území s úmyslem spáchat teroristické akty na území jiného státu (aktivní podpora *ex-tunc*), čímž poskytla naplánovat a provést útoky Al-Kajdy z 11. 9. 2001, a podruhé, když po útocích z 11. 9. 2001 odmítlo zakročit proti Al-Kajdě a vydat Usámu Bin-Ládina (aktivní podpora *ex-tunc*). *Pokud by tuto odpovědnost nešlo dovodit již podle obecného mezinárodního práva, je zde zřejmá odpovědnost za porušení závazků vyplývající z několika rezolucí Rady bezpečnosti OSN. Platí to přinejmenším od rezolucí 1267 (1999) a 1333 (2000), kdy Rada bezpečnosti OSN po dřívějších teroristických útocích proti americkým cílům (před 11. 9. 2001) vyzvala Taliban, aby přestal poskytovat útočiště teroristům a vydal Usámu bin Ládina k trestnímu stíhání. Talibán podle stanoviska Rady bezpečnosti OSN tuto povinnost nesplnil.* Někteří znalci mezinárodního práva jako A. Zimmermann či G. Capaldo dokonce spatřují v takovém konstatování „o nesplnění povinnosti“ Rady bezpečnosti OSN jedinou možnost, jak překonat, kdy není možné z objektivních důvodů prokázat zjevnou souvislost mezi státem a teroristickou skupinou a kdy je třeba tuto absenci překonat. Zimmermann označuje tento přístup výrazem *special norm of attribution*. Považuje tedy text rezoluce, resp. povinnost v ní stanovené za *lex specialis*, na základě kterého je možné přičíst jednání nestátních akterů z důvodů porušení povinnosti, kterou mu již dříve uložila Rada bezpečnosti OSN. Nejedná se v tomto případě o „standartní“ nečinnost či neochotu státu zasáhnout proti teroristům. V těchto případech, kdy byl nečinný stát výslovně vyzván Radou bezpečnosti OSN k podniknutí účinných opatření vůči operujícím teroristickým skupinám na svém území, se jedná o formu jakési

„kvalifikované nečinnosti“ (*qualified inaction*). Ta opravňuje bezprostředně napadené či ohrožené státy k použití síly v sebeobraně podle čl. 51 Charty OSN.

3.15. POSTOJ OSN VŮČI OPERACÍM V AFGHÁNISTÁNU.

3.15.1. Rada bezpečnosti OSN a právo USA na sebeobranu.

V bezprostřední reakci na teroristické útoky na USA ze dne 11. 9. 2001 Rada bezpečnosti OSN přijala rezoluci číslo 1368/ 2001 ze dne 12. 9. 2001, v jejíž preambuli obecně konstatovala, že *uznává přirozené právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu v souladu s Chartou OSN*, a v operativní části označila teroristické útoky ze dne 11. 9. 2001, stejně jako jakýkoliv akt mezinárodního terorismu, za hrozbu mezinárodnímu míru a bezpečnosti, v rámci čehož vyjádřila svoje odhodlání a připravenost proti této hrozbě bojovat všemi prostředky v souladu s Chartou OSN. V této rezoluci rovněž ostře odsoudila vládu Talibánu, že *dovolil, aby Afghánistán byl využíván jako základna pro vývoz mezinárodního terorismu zejména sítí Al-Kajda a za to, že poskytl útočiště Usamu bin Ladinovi, Al-Kajdě a jiným s nimi spojeným, přičemž pro nebezpečnost tohoto režimu podpořila úsilí afghánského lidu o nahrazení režimu Tálibánu*. V této souvislosti Rada bezpečnosti OSN vyzvala všechny členy OSN k podpoře úsilí o zajištění bezpečnosti oblastí Afghánistánu, které doposud nejsou pod kontrolou Talibánu, a zvláště k ochraně civilního obyvatelstva. Rada bezpečnosti OSN tedy tím, že *označila terorismus za hrozbu mezinárodního míru a bezpečnosti*, podřadila tuto hrozbu do působnosti svého rozhodování, přičemž využila čl. 39 Charty OSN, který stanoví, že *„Rada bezpečnosti určí, zda došlo k ohrožení míru, porušení míru nebo útočnému činu, a doporučí nebo rozhodne, jaká opatření budou učiněna podle čl. 41 a 42, aby byl udržen nebo obnoven mezinárodní mír a bezpečnosti“*. Rada bezpečnosti OSN tudíž využila svého práva *„volného uvážení“* pro zhodnocení všech druhů jednání, které může označit za *„ohrožení míru“* a vztáhla na ně donucovací opatření podle kapitoly VII, tj. opatření *bez použití síly nebo s použitím síly*. Přestože Rada bezpečnosti OSN v rezoluci *výslovně nezmocnila koaliční státy k použití ozbrojené síly proti Talibánu*, uznala její právo na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN, k jejímuž výkonu podle mezinárodního práva není zapotřebí zmocnění Rady bezpečnosti OSN. *Tím se otevřela cesta k legitimaci vojenské operace „Trvalá svoboda“ ze strany USA proti Talibánu a organizaci Al-Kajda na území Afghánistánu*. Rada bezpečnosti OSN tedy uznala právo USA na sebeobranu, nicméně v souladu se všemi podmínkami nutnými při výkonu práva sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN a

normami obyčejového práva. V rámci tohoto souladu měla Rada bezpečnosti OSN na mysli zejména dodržení oněch principů obyčejového práva jako je: 1) *princip nezbytnosti*, 2) *princip bezprostřednosti*, 3) *princip proporcionality* a 4) *princip dočasnosti a subsidiarity*.

3.15.2. Sebeobrana USA a princip nezbytnosti operace „Trvalá svoboda“.

Princip nezbytnosti měla být v tomto konceptu vykládána tím způsobem, že je možné přistoupit k aktu sebeobrany státu za použití síly až v případech, kdy možnost dosažení stejného výsledku za použití mírového řešení není možná. V případě Afghánistánu se tato podmínka zdá být naplněna z toho pohledu, že po zveřejnění viníků, odpovědných za spáchání teroristických útoků na New York a Washington z 11. 9. 2001, odmítlo hnutí Talibánu zakročit proti organizaci Al-Kajdě a vydat Usamu bin Ládina. Pár dní po teroristických útocích přitom americká diplomacie začala vyvíjet tlak na talibánskou vládu s požadavkem o vydání Usámu bin-Ládin jakožto hlavního podezřelého teroristických útoků“. *"S každou hodinou, s každým dnem je stále jasnější, že hlavním podezřelým je síť Al-Káida a že všechny cesty vedou k vůdci této organizace Usámu bin Ládinovi,"* řekl Powell⁴⁷). USA dalo Talibánu ultimátum, že pokud ho do tří dnů od vznesení výzvy nevydá, bude muset nést následky. Stejně stanovisko zaujala drtivá většina mezinárodního společenství a sama Rada bezpečnosti OSN, která vyzvala Taliban o jeho bezpodmínečné vydání a varovala hnutí Talibánu, že mu hrozí vážné nebezpečí, nevydá-li Usámu bin Ládina. *"Je to pro Taliban velmi důležitý okamžik a myslím, že si musí být jasně vědomi nebezpečí, jemuž budou čelit, když nesplní požadavky mezinárodního společenství,"* řekl vyslanec OSN pro Afghánistán Francesc Vendrell⁴⁸). Talibán nicméně na tyto požadavky nereagoval a všechna obvinění vznesená proti bin Ládinovi odmítl jakožto „nepravděpodobná“. *"Avšak USA a všichni imperialisté ve světě, židé a křesťané a jejich stoupenci hodlají pod touto záminkou zničit islámský řád, který byl nastolen za cenu naší krve,"* řekl místopředseda rady ministrů Talibánu Muhammad Achund⁴⁹). Talibán tedy rezolutně odmítl vydat Usámu bin Ládina a zakročit proti aktivitám teroristů z Al-Kajdy. Na ultimátum dokonce ještě pohrozil vyhlášením džihádu proti USA, pokud zaútočí na Afghánistán. Talibán vzápětí uzavřel svůj vzdušný prostor a rozmístil 25. 000 vojáků podél hranic, včetně těžké vojenské techniky a raket ruské výroby SCUD, které mohou nést konvenční, chemické a biologické zbraně. Talibán tímto počínáním dal zcela jasně najevo svou neochotu vydat Usámu bin Ládina a přes výzvy a hrozby celého mezinárodního společenství odmítl spolupracovat, přičemž nadále aktivně podporoval teroristy, kteří mohli dál ohrožovat mezinárodní mír a bezpečnost. *Řešení mírovou*

cestou pro postoj Talibánu nebylo možné a proti jejich protiprávnímu počínání bylo tedy potřeba zasáhnout ozbrojenou silou.

3.15.3. Sebeobrana USA a princip bezprostřednosti operace „Trvalá svoboda“.

Princip bezprostřednosti měla být v tomto konceptu vykládána tím způsobem, že je možné přistoupit k aktu sebeobrany státu za použití síly až v případech, kdy je hrozba naléhavá a bezprostřední. Princip bezprostřednosti je náležitostí výkonu práva sebeobrany, která není stanovena v čl. 51 Charty OSN, nýbrž je uznávána v mezinárodním právu obyčejovém. V souladu s principem bezprostřednosti je třeba, aby výkon práva sebeobrany následoval okamžitě po napadení ozbrojeným útokem. Není-li splněna tato podmínka, může být tvrzený výkon práva sebeobrany označen za ozbrojené represálie. Totéž svým způsobem platí pro operaci „Trvalá svoboda“ v Afghánistánu. K útokům na New York a Washington došlo 11. 9. 2001 a USA zaútočila na území Afghánistánu a Al-Kajdu až 7. 11. 2001. Toto časové rozpětí se tedy nedá podle obyčejového práva označit za „bezprostřední“. Nicméně obecně se uznává, že napadenému státu je třeba ponechat čas k přípravě sebeobrany jako například v případech pozemní vzdálenosti. V případě Afghánistánu to platí o to spíš a o to spíš vzhledem k jeho naprosté výjimečnosti nové bezpečnostní hrozby, kterou představovala globální síť Al-Kajdy.

3.15.4. Sebeobrana USA a princip přiměřenosti operace „Trvalá svoboda“.

Princip proporcionality měla být v tomto konceptu vykládána tím způsobem, že je možné přistoupit k aktu sebeobrany státu pouze v mezích pouhého snížení a odvrácení hrozby. V případě Afghánistánu se tato podmínka nezdá být naplněna z toho pohledu, že sebeobrana podle čl. 51 Charty OSN měla být vedena pouze proti cílům Al-Kajdy a nikoliv proti celému hnutí Talibánu. Totéž dříve potvrzovala rovněž vláda USA, která ještě 21. 9. 2001 zdůrazňovala skrz mluvčího Bílého domu Ariho Fleischera, že „tažení proti terorismu nejde Spojeným státům o svržení talibánské vlády v Afghánistánu“⁵⁰). Sebeobrana by měla podle současného mezinárodního práva být zaměřena na vojenské cíle hnutí Al-Kajdy, tj. na výcvikové tábory a skrýše teroristů jako tomu bylo již v roce 1998. V roce 1998 totiž Al-Kajda zosnovala proti USA sérii sebevražedných atentátů, zejména proti velvyslanectvím Spojených států v keňském Nairobi a tanzanském Dáresalámu, při nichž zahynulo přes 220 lidí včetně 12 Američanů. USA na to reagovala s odkazem na právo sebeobrany podle čl. 51 tak, že

začala bombardovat za pomoci raket typu Tomahawk „podezřelé cíle“ Al-Kajdy v Súdánu a Afghánistánu, kde měli příslušníci teroristické skupiny vyrábět chemické zbraně a kde se nacházely výcvikové tábory teroristů Al-Kajdy⁵¹). Podle současného mezinárodního práva by tedy USA měla v rámci své operace „Trvalá svoboda“ měla být opět vedena přiměřenými prostředky *na „pouhé“* cíle teroristů, tj. na výcvikové tábory teroristů a za pomoci speciálních pozemních vojenských jednotek se pokusit v úkrytech vyhledat a zajmout nebezpečné teroristy zajmout a nejlépe odvést před soud za všechny spáchané zločiny. Tato akce by teda v rámci „*přiměřenosti*“ měla být vedena spíš-li pozemními jednotkami s podporou letectva, a nikoliv být zaměřena na plošné a rozsáhlé bombardování celého Afghánistánu. Stejně se k této problematice vyjádřilo 1000 vůdců afghánských kmenů, kteří se ještě před operací „*Trvalá svoboda*“ v říjnu 2001 sešli v Pákistánu. Všichni byli pod ochranou Spojených států. Neshodli se na celé řadě věcí, ale v odporu proti bombardování byli zajedno⁵²). Nejenže byli všichni všeobecně proti, ale prohlásili dokonce, že bombardování by poškodilo jejich snahy svrhnout Talibán zevnitř. Na místo toho byla zahájena masivní vojenská operace, kdy na území Afghánistánu ovládla vzdušný prostor vojenská letadla, země byla zahrnuta bombami, pozemní americké jednotky zaplnili celou zemi a všechno skončilo svržením talibánského režimu a nastolení nové vlády v čele s prozatímním předsedou vlády Hamíde Karzáím. (Nastoupil do funkce 22. 12. 2001). Princip proporcionality tedy podle současného mezinárodního práva měla spočívat především v eliminaci nebezpečí činnosti Al-Kajdy proti možným útokům proti celému mezinárodnímu společenství a nikoliv přímo svržení talibánského režimu, toto mělo být ponecháno v rukách afghánského lidu a afghánské opozice, která chtěla využít spojení Talibánu s Al-Kajdou na jejich definitivní svržení a zničení. Totéž potvrdil velmi uznávaný afghánský disident Abdulláh Haqa, žijící v Pákistánu, který prohlásil, že takový masivní vojenský zásah USA v Afghánistánu poškodí jejich snahy o svržení Talibánu, které by mohli úspěšně provést sami. A pak ještě dodal, že Američané to všechno dělají jenom proto, aby mohli demonstrovat sílu. Vůbec se nestarají o to, co se stane s Afghánci nebo Afghánistánem⁵³). S tím rovněž souvisí princip dočasnosti výkonu práva na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN, která musí být vykonávána *pouze* po nezbytně nutnou dobu, dokud Rada bezpečnosti OSN neučiní všechna potřebná opatření potřebná pro zachování mezinárodního míru a bezpečnosti tj. v případech nutnosti při dalších porušeních použít donucovací opatření s použitím a bez použití ozbrojené síly podle kapitoly VII. Charty OSN. Tato sebeobrana by tedy měla být vykonávána po dobu nezbytně nutnou a měla by mít pouze defenzivní charakter, tj. měla by být vedena k odražení a *pouhé* eliminaci agresora. *V případě Afghánistánu tato podmínka nebyla*

splněna, protože vojenská akce trvala příliš dlouho. Byla zahájena 7. 10. 2001 a ukončena byla až 1. 5. 2003.

Konečný závěr: V rámci výše popsaného je tedy více než zřejmé, že *sebeobrana vykonaná USA na území Afghánistánu* podle čl. 51 Charty OSN, jednoznačně *nesplňuje kritéria požadovaná pro výkon tohoto práva*. Proto zásah USA v Afghánistánu vyvolává celou řadu pochybností, zdali se jedná o legitimní zásah s ohledem na to, jestli se vskutku v rámci čl. 51 Charty OSN dá a) *považovat útok teroristů za „ozbrojený útok“* podle čl. 51 Charty OSN, b) *zdali se opravdu dá jednání teroristů přičítat státu* a c) *zdali byla opravdu všechna opatření podniknutá USA proti Afghánistánu nezbytná a přiměřená* podle obyčejového práva. *Minimálně nezbytnost a přiměřenost výkonu práva na sebeobranu podle písmena c) nebyla dodržena*. Proto všechno, zejména pro nedodržení platných pravidel nutných pro výkon práva sebeobrany podle čl. 51 Charty OSN, *se zásah USA v Afghánistánu nedá považovat za legitimní z pohledu mezinárodního práva*. Na druhou stranu *lze její legitimitu vyvodit z pohledu všeobecného schválení aktérů mezinárodního společenství*, tj. států jakožto subjektů a tvůrců mezinárodního práva a *samotné Rady bezpečnosti OSN*. V rámci tohoto pohledu lze legitimitu amerického zásahu Afghánistánu spatřovat v následujících bodech a to, že 1) Rada bezpečnosti OSN uznala ve své rezoluci číslo 1368/2001 ze dne 12. 9. 2001 právo USA na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN, 2) Rada bezpečnosti OSN *ani v jednom jediném případě neprojevila nesouhlas, či odpor proti akcím USA v Afghánistánu* a 3) *naprostá většina mezinárodního společenství jednání USA proti Afghánistánu schválila a podpořila*⁵⁴). Aktivita Al-Kajdy a hnutí Talibánu *byly totiž dlouhodobě namířeny proti mnoha členům mezinárodního společenství*, a proto kvůli nebezpečí, které představovala teroristická síť Al-Kajda, *se mezinárodní společenství shodlo v tom, že je zapotřebí svrhnout tento režim a zničit tuto síť teroristů*, právě z důvodů zajištění mezinárodního míru a bezpečnosti, *bez ohledu na to, zdali výkon práva sebeobrany USA byl v souladu nebo rozporu s mezinárodním právem*. Mnoho odborných teoretiků a akademiků současného mezinárodního práva dokonce vyjádřili názor, že hrozba mezinárodního terorismu *poukázala na naprosto nedostačující normy mezinárodního práva* a nutnost tyto normy přehodnotit podle současných potřeb. Snad právě proto vnímají zásah USA v Afghánistánu, lépe řečeno nelegitimní výkon práva na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN, jehož nedostatky mezinárodní společenství *„zhojilo“* aktem svého souhlasu, jako potvrzení svých tvrzení. V téže souvislosti ovšem nelze vykládat nedodržení všech povinných kritérií pro výkon práva sebeobrany podle čl. 51 Charty OSN a všeobecného schválení jejich nedodržení za *„prolomení“* chápání platných pravidel současného mezinárodního práva. Tyto platné

mezinárodní normy musejí být zachována a dodržována a měněna by měla být pouze v souladu se zásadami Charty OSN v rámci dlouhodobějšího vývoje a naléhavých potřeb celého mezinárodního společenství. V případě zásahu USA v Afghánistánu jest tedy nutno nahlížet na jejich výkon práva na sebeobranu podle čl. 51 Charty jako na legitimní s tím, že tento zásah byl schválen a potvrzen celým mezinárodním společenstvím a zejména Radou bezpečnosti OSN. Tím, že Rada bezpečnosti OSN nejprve uznala právo USA na sebeobranu a posléze schválila výsledky vzešlé z leteckých útoků a pozemních akcí Severního společenství, *jest nutno za stávajícího faktického a právního stavu vycházet pouze z presumpce legality postojů Rady bezpečnosti OSN a považovat zásah USA v Afghánistánu za legitimní výkon sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN pouze a pouze v tomto případě.*

3.16. BUSHOVY VÁLKY – VÁLKA V IRÁKU.

3.16.1. Saddám Husajn jako nepřítel USA.

Dne 20. 9. 2002 zveřejnila Bushova administrativa *Národní bezpečnostní strategii (The National Security Strategy 2002)*, v níž představila novou vizi boje proti mezinárodnímu terorismu, která spočívala ve *svrhávání režimů podporující mezinárodní terorismus a pokoušející se o vývoj zbraní hromadného ničení*. USA si podle NBS v dobách možného šíření nukleárních zbraní zkrátka nemohou dovolit čekat, až teroristi podporovaní darebáckými vládami zaútočí, nýbrž je třeba jejich možnému útoku předejít preventivní akcí. Vláda USA si proto vymínjuje *právo na preventivní akci proti zemi, která je označena za zemi nebezpečnou a ohrožuje bezpečnost celého mezinárodního společenství*. Do seznamu takto nebezpečných zemí byla posléze zařazena trojice zemí, označovaná jako „*Osa zla*“ (*Axis of evil*), představovaná vládami Iráku, Iránu a Severní Koreou. Přesto všechno *největší hrozbou pro bezpečnost USA měl dle Bushových vyjádření představovat irácký prezident Saddám Husajn, který měl přímo spolupracovat s teroristickou sítí Al-Kajdou a podílet se na teroristických útocích v New Yorku a Washingtonu ze dne 11. 9. 2001*. Vláda Saddáma Husajna se nadto podle Bushova kabinetu měla pokoušet o vývoj zakázaných zbraní hromadného ničení a jaderných zbraní, přičemž se dovolávali svědectví „*osvědčených*„ mužů dřív spojených s režimem Saddáma Husajna. V Kongresu USA to měl dosvědčit přímo Dr. Chadira Hamza označující se za „*Saddámova výrobce bomb*“, v němž Husajnovu vládu obvinil z rozsáhlého zatajování *tajných jaderných programů* a poskytl celou řadu informací o dodavatelích, výrobcích, úřadech a chronologických podrobnostech

týkajících se údajných prací ve zmíněných zařízeních⁵⁵). Podle pozdějšího shrnutí ministra zahraničí USA Colina Powella před Radou bezpečnosti OSN v New Yorku dne 5. 2. 2003, měla vláda Saddáma Husajna disponovat *10-ti tunami obohaceného uranu U-235* na výrobu jaderných zbraní, stejně jako měl vlastnit na 500 tun bojových látek na výrobu chemických zbraní a 8.500 litrů látek na výrobu biologických zbraní, na jejichž vývoji se mělo podílet na 7.000 lidí a zpracovávat se mělo pracovat ve zhruba 20 podezřelých objektech a 18 mobilních zařízeních po celém Iráku. Právě proto viceprezident Dick Cheney v pořadu *NBC Meet the press* označil vládu Saddáma Husajna za „největší bezpečnostní hrozbu“ pro lid Spojených států, protože „...propojení mezi teroristy a státy, které vyvíjejí zbraně hromadného ničení, nesmí již nadále být opomíjeno,“ prohlásil Colin Powell⁵⁶). Dle vyjádření nejvyšších amerických představitelů totiž existuje nebezpečí, že režim Saddáma Husajna, spolupracujícího s teroristickou sítí *Al-Kajdou*, předá tyto zbraně hromadného ničení do rukou teroristů, kteří je vzápětí použijí proti USA. Ve zprávě o stavu Unie to vyslovil přímo prezident Bush, který se takto pokoušel ospravedlnit vojenský zásah proti Iráku. *"Představte si oněch devatenáct únosců (z 11. září 2001), tentokrát vyzbrojených Saddámem Husajnem. Stačila by jediná ampule, kanistr či bedna svržená na naši zem a zažili bychom hrůzu, jakou jsme ještě nepoznali,"* řekl Bush⁵⁷). Posléze tato slova ještě doplnil, že *„tváří v tvář evidentní hrozbě nemůžeme čekat na konečný důkaz, kouřící zbraň, protože by to mohlo mít podobu jaderného hříbu.“* Bushova administrativa se proto v souladu s *Národní bezpečnostní strategií 2002* dovolávala vůči režimu Saddáma Husajna práva na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN, která podle jejich výkladu může být *vykonána preemptivně*, tj. jako *sebeobrana preemptivní proti hrozícímu nebezpečí*, a to naprosto v souladu s Chartou OSN.

3.16.2. USA a svržení režimu Saddáma Husajna.

Dne 20. 3. 2003 zahájila USA vojenskou operaci *„Irácká svoboda“ (Iraqi Freedom)* proti Iráku v reakci na naléhavou bezpečnostní hrozbu pro USA, kterou měl představovat režim Saddáma Husajna. Tato válka byla prezentována jako součást tažení proti celosvětovému terorismu založenou *Národní bezpečnostní strategií 2002* na strategii svrhávání *„darebáckých režimů“* podporující terorismus a vyvíjející zbraně hromadného ničení, které měly být v budoucnu použity proti USA. Právě proto prezident G. W. Bush ve svém projevu z 19. 3. 2003 o zahájení vojenských operací řekl: *"Mí drazí spoluobčané, v této chvíli, americké a koaliční jednotky začínají vojenskou operaci, jejímž cílem je odzbrojení Iráku, osvobození jejich obyvatel a ochránění světa před velikým nebezpečím. Na můj rozkaz, koaliční síly začaly útočit na vojenské cíle,*

aby omezily schopnost Saddáma Husajna vést válku...⁵⁸). Operace „Irácká svoboda“ byla zahájena dne 20. 3. 2003 a započala masivními leteckými útoky z území Kuvajtu a Kurdistánu (od 20. 3. - 1. 5. 2003), která byla doprovázena rozsáhlými pozemními operacemi (od 19. 3. - 1. 5. 2003), v níž vojska „Koalice ochotných“ postupně dobyla všechna důležitá irácká města jižního Iráku jako Basra, Džálíba, Násiríja, Nadžaf, Díváníja a Numaníja, přičemž sever země se podařilo dobýt takřka bez bojů s pomocí proti-Saddámovských Kurdů. Dne 9. 4. 2003 vstoupila americká vojska do Bagdádu, v němž byla svržena Saddáмова socha, která symbolizovala pád režimu Saddáma Husajna a jeho vládnoucí strany Baas. Dne 1. 5. 2003 prohlásil prezident G. W. Bush hlavní vojenskou operaci „Irácká svoboda“ za skončenou. *"Odstranili jsme spojence Al-Kajdy, odstříhli zdroje financování terorismu a co je jisté, žádná teroristická síť už nezíská zbraně hromadného ničení od iráckého režimu, protože ten už neexistuje,"⁵⁹*, prohlásil prezident Bush. Vláda v zemi byla svěřena přímo do rukou Pentagonu, jenž řídil zemi jakožto *okupační mocnost* za pomoci *Prozatímní spojenecké správy* – CPA, do jejíhož čela se postavil Paul Bremer, a jehož prvořadou povinností bylo vytvoření nového politického systému v Iráku *bez sebemenšího zapojení OSN*. Přímou v bojích mělo zahynout na 11. 000 iráckých vojáků a na 9.000 jich mělo být zajato a zemřít mělo na 4.000 - 7.500 iráckých civilistů. *Do bojových operací se zapojilo na 148.000 vojáků USA, 45. 000 britských vojáků na 2.000 australských vojáků⁶⁰*).

3.17. PRÁVNÍ POSOUZENÍ VÁLKY V IRÁKU.

3.17.1. Postoj OSN vůči Iráku.

Ještě před samotnou válkou, než USA vpadla do Iráku, se mezinárodní společenství ze všech sil pokoušelo dopátrat *skutečného stavu věci* týkajícího se údajného vývoje zbraní hromadného ničení režimem Saddáma Husajna, protože jeho vývoj by představoval vážnou hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost, a rovněž by představoval zásadní porušení *dřívějších rezolucí Rady bezpečnosti OSN z roku 1991*, které měly návaznost na potrestání Saddáma Husajna za *jeho agresi proti Kuvajtu*. Přesněji se jednalo o rezoluci Rady bezpečnosti OSN číslo 687/1991 o *podmínkách příměří v Iráku*, která požaduje po Iráku jako podmínku nutnou pro zastavení bojů zbavit se všech „...chemických a biologických zbraní, všech chemických a biologických zásob a všech příbuzných podsystémů a komponentů a veškerých výzkumných, vývojových a výrobních zařízení na výrobu a opravu balistických střel s doletem přesahujících 150 kilometrů“, přičemž stanovila podrobná pravidla pro provádění

kontrol a způsobu odzbrojení Iráku. Odzbrojení Iráku mělo proběhnout přímo pod záštitou OSN, lépe řečeno *Mezinárodní agenturou pro atomovou energii* (MAAE), v jejímž rámci vznikla zvláštní odzbrojovací komise OSN nazvaná UNSCOM, která toto odzbrojení prováděla od roku 1991–1998. Roku 1998 byla totiž jejich činnost přerušena a to z důvodů *neoprávněného bombardování Iráku* vzdušnými silami USA a VB.

Když proto roku 2002 přišla Bushova administrativa se *svými obviněními o obnovení rozsáhlých programů zbraní hromadného ničení* (dále jen „ZHN“) v Iráku, vyvolalo to ve světě doslova pozdvižení a vyžádalo si prošetření *skutkového stavu věci*. Vláda Saddáma Husajna byla kvůli tomu vystavena neobyčejnému tlaku, kterému šlo jen těžko odolat. Dne 16. září 2002 proto začala ve Vídni jednání se zástupci Iráku, OSN a Mezinárodní agenturou pro jadernou energii (MAAE) o *znovuobnovení inspekcí*. Hans Blix, vedoucí inspekční komise OSN UNSCOM, ředitel MAAE Mohammad el Baradej, generální tajemník OSN Kofi Annan a poradce iráckého prezidenta Amir al-Saadi se 1. října 2002 dohodli na obnovení zbrojních inspekcí *na bázi již existujících rezolucí Rady bezpečnosti OSN číslo 687/1991, která zakazovala Iráku vývoj ZHN*. USA a VB se přeci s tímto nespokojili a požadovali vydání *nové rezoluce Rady bezpečnosti OSN o návratu inspektorů OSN*, která měla daleko důrazněji pohrozit Iráku. „*Je třeba, aby rezoluce nedávala žádný prostor neposlušnosti ze strany Iráku,*“ řekl ministr zahraničí USA Colin Powell. Výsledkem jednání v Radě bezpečnosti OSN bylo vydání nové rezoluce OSN číslo 1441 o „*odzbrojení Iráku*“ schválená 8. 11. 2002. Tato rezoluce byla přijata jednomyslně a vyvolala v řadách zemí údiv pro její přísnost a nekompromisnost, *zejména v otázkách provádění rozsáhlých inspekcí v Iráku*. V rezoluci Rady bezpečnosti číslo 1441 se mimo jiné Iráku přikazuje, že 1) *do 15. 11. 2002 musí potvrdit, že rezoluci přijímá* a bude jí naplňovat, b) *vláda poskytne naprostou volnost inspektorům OSN při vedení inspekcí o zbraních hromadného ničení*, c) *do 30 dnů od přijetí rezoluce poskytne úplné prohlášení o všech svých chemických a biologických zbraních, zbraních balistických a zbraních jaderných*, d) *do 45 dnů umožní inspektorům OSN zahájit inspekce po Iráku* a poskytnou jim veškerou součinnost, přičemž tito inspektoři posléze e) *do 60 dnů od zahájení své činnosti podají zprávu Radě bezpečnosti OSN o probíhajících inspekcích a zjištění skutkového stavu o ZHN v Iráku*. V této rozeluci se tudíž kladl největší důraz na povinnost Iráku *poskytnout veškeré informace o svých zbrojních programech* a na nutnost *poskytnout inspektorům OSN veškerou součinnost při provádění inspekcí*. Naprostá součinnost měla představovat *přístup inspektorů kamkoliv a kdykoliv a hovořit a zpovídat s kamkoliv a kdykoliv bez přítomnosti iráckých představitelů*. V případě „*závažného porušení*“ stanovených povinností, hrozila rezoluce „*vážnými důsledky*“ za jejich porušování. Toto „*zjevné porušení*“ měla samo sebou posoudit Rada bezpečnosti OSN,

kteřá by mohla na základě svěřených pravomocí *podle kapitoly VII čl. 42 Charty OSN zmocnit členské státy k použití ozbrojené síly proti Iráku*. Snad právě proto přijal Irák novou rezoluci Rady bezpečnosti OSN číslo 1441 bez výhrad, a to již 13. 11. 2002, celých 17 dní před lhůtou stanovenou v rezoluci. "*Má země schválila rezoluci, aby se vyhnula útoku vedenému USA,*" potvrdil Muhammad Dúrí⁶¹), irácký velvyslanec při OSN, který rozhodnutí doručil do kanceláře generálního tajemníka Kofi Annana.

Plnění povinností vyplývajících z rezoluce RB OSN.

V rámci rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo 1441/2002 se tedy Iráku ukládala celá řada důležitých povinností, které se dají shrnout do čtyř základních bodů a to, že: 1) *irácká vláda poskytne naprostou volnost inspektorům OSN při vedení inspekci o zbraních hromadného ničení; 2) do 30 dnů od přijetí rezoluce poskytne úplné prohlášení o všech svých chemických a biologických zbraních, zbraních balistických a zbraní jaderných; a 3) do 45 dnů umožní inspektorům OSN zahájit inspekce po Iráku a poskytnou jim veškerou součinnost, přičemž tito inspektoři posléze d) do 60 dnů od zahájení své činnosti podají zprávu Radě bezpečnosti OSN o probíhajících inspekcích a zjištění skutkového stavu o ZHN v Iráku.*

Ad1) Irácká vláda do 30 dnů od přijetí rezoluce poskytne úplné prohlášení o všech svých chemických a biologických zbraních, zbraní balistických a zbraní jaderných.

Tato povinnost dána rezolucí číslo 1441/2002 měla za cíl zejména *zjistit skutkový stav týkající se údajného znovuobnovení programů na vývoj chemických a biologických zbraní, balistických raket a jejich nosičů, přičemž tyto poskytnuté informace měly být posléze prověřeny inspektory OSN v průběhu jejich inspekci v Iráku*. Pro inspektory OSN bylo zkrátka poskytnutí těchto informací stěženi, načemž Irák tyto dokumenty opravdu předal inspektorům ve stanovené lhůtě a to dne 7. 12. 2002, tedy den před vypršením lhůty, která byla stanovena na 8. 12. 2002. Obsah dokumentu čítal asi 11.807 stran, 45 svazků, 6 pořadačů a 12 CD-ROMů. Kopie těchto dokumentů byly posléze z rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN předloženy pěti stálým členům Rady bezpečnosti k prozkoumání. Šéf zbrojních inspektorů OSN Hans Blix a Muhammad Baradej posléze dne 19. 12. 2002 podali Radě bezpečnosti *předběžnou zprávu o dokumentaci, kterou Hans Blix označil za zcela neúplnou a neobsahují žádnou podstatnou informaci, kterou by již inspektoři nevěděli z předcházejících inspekci*. Dokumentace totiž neobsahovala celou řadu důležitých informací, jako co se stalo s

programem vývoje chemických a biologických zbraní po odchodu inspektorů z Bagdádu. „Ve zprávě chybějí důkazy, že Irák skutečně zničil zbraně, především chemické, které byly vedeny v jeho držení, když inspektoři museli opustit Irák v prosinci roku 1998,“ řekl Blix před svým vystoupením v OSN. Podle USA se mělo jednat až o 100 až 150 tun chemických látek a 1,5 tuny jedovatého plynu XV (140 litrů může zabít 1,500. 000 lidí), 20.000 litrů biologických látek, spolu s 30.000 nosiči, schopných tyto látky dopravit na velkou vzdálenost. *Irák tedy obdržel povinnost doplnit a doložit tyto „neúplné informace“ v co nejkratší době.* Irák tyto kompletní dokumenty o svých biochemických zbraních doplnil až po nátlaku celého mezinárodního společenství a předal Blixovi a Baradejovi dne 9. 2. 2002. Blix a Baradej si tyto materiály opět prostudovaly a o sporných otázkách jednal s vládními činiteli Iráku. Jednalo se zejména o možnosti přeletů průzkumných letadel U-2 nad Irákem, o rozhovorech s iráckými vědci a nevyjasněných problémech týkajících se chemických a biologických zbraní a raket. „*Iráčané poskytli OSN dokumenty o jaderných a biochemických zbraních,*“ potvrdili Blix a Baradej. *Irák opět po nátlaku ustoupil a učinil požadované ústupky dle mínění inspektorů uspokojivě.*

Adb) Irácká vláda do 45 dnů umožní inspektorům OSN zahájit inspekce po Iráku a poskytnou jim veškerou součinnost

Na základě této povinnosti, vyplývající z rezoluce číslo 1441/2002, se režim *musel podřídit bezpodmínečnému obnovení inspekcí OSN v Iráku předčasně skončených v roce 1998.* Pro provádění kontrol spojených s odzbrojením země byla rezolucí zřízena zvláštní *Monitorovací, ověřovací a inspekční komise OSN (UNMOVIC) pod vedením Hanse Blix, spadající pod přímou kontrolu Mezinárodní agentury pro atomovou energii (MAAE) sídlící ve Vídni a jejího ředitele Muhammada Baradeje.* Irák měl v této souvislosti poskytnout inspektorům OSN *veškerou potřebnou součinnost při všech inspekcích.* Naprostá součinnost měla představovat *přístup inspektorů kamkoliv a kdykoliv a zpovídat kohokoliv a kdykoliv bez přítomnosti iráckých představitelů.* Na základě informací, poskytnutých od vojenských a zpravodajských služeb, zejména USA a VB, *OSN vypracovala seznam objektů, které měli inspektoři prověřit.* Hledat měli zejména výroby či sklady zbraní hromadného ničení – chemických, biologických, či jaderných. Podle seznamů měli inspektoři prohledat na 1000 podezřelých míst v Iráku a na inspekcích se mělo podílet na 70 specialistů, přičemž do konce roku 2002 se počet inspektorů měl zvýšit na 100 inspektorů z celkového počtu 270 -ti inspektorů OSN. *Cíle inspekcí nebyly veřejnosti známy.* Inspekce posléze započaly dne 27. 11. 2002. V rámci prvního dne inspekcí byli inspektoři se součinností iráckých úřadů spokojeni. *„Inspekce začaly dobře. Iráčani musejí plně a vytrvale spolupracovat, aby se předešlo*

*vojenskému konfliktu," řekl generální tajemník OSN Kofi Annan⁶²). Netrvalo dlouho a v průběhu pár týdnů provedli inspektoři na 550 inspekci a zkontrolovali na 350 podezřelých míst v Iráku. V rámci své činnosti dokonce obdrželi od irácké vlády list obsahující jména 500 -ti vědců, kteří se podíleli na dřívějších tajných programech výroby zbraní hromadného ničení z 80 let, a podrobili je podrobnému výslechu. Bez ohledu na drobnější protesty a výtky iráckých představitelů a jejich neochotu zcela spolupracovat s inspektory, si šéf UNMOVIC Hans Blix a ředitel MAAE Muhammad Baradej pochvalovali dobrou spolupráci iráckých úřadů s inspektory OSN. Sami inspektoři se přitom po celou dobu svých inspekci zaměřili na „podezřelá místa“, kde se měla podle amerických a britských tajných služeb nacházet „doutnající rozbuška“ čekající na odhalení. Tyto informace si totiž vedoucí inspekčních týmů od amerických a britských tajných služeb přímo vyžádali. Ministr zahraničí USA Colin Powell v této souvislosti řekl listu *The Washington Post*, že "v posledních několika dnech" skutečně začali dodávat inspektorům "významné zpravodajské údaje", které jim umožní dělat jejich práci "agresivněji a důkladněji"⁶³). Po poskytnutí všech těchto informací posléze provedli inspektoři kontrolu ve všech možných průmyslových objektech, zemědělských zařízeních, výzkumných centrech, vysokých školách, prezidentských palácích, soukromých domech, vojenských táborech a muničních skladech, a to bez jejich předchozího oznámení iráckým úřadům. V této souvislosti inspektoři v průběhu zhruba dvou a půl měsíců prohledali na 2000 kilometrů Iráku, provedli 550 inspekci na 350 místech, zkontrolovali na 300 objektů, odebrali na 200 chemických vzorců a 100 biologických vzorků, které analyzovaly v laboratořích UNMOVIC v Bagdádu. Inspektoři zkrátka prohledali celou zemi skrz na skrz, a přesto v rámci této monitorovací činnosti zbraně hromadného ničení neobjevili, stejně jako nepotvrdili ani jedinou podezřelou aktivitu směřující k jejich vývoji.*

Adc) Inspektoři OSN do 60 dnů od zahájení činnosti podají zprávu Radě bezpečnosti OSN o výsledcích svých inspekci.

V rámci veškeré činnosti inspektorů OSN Hanse Blix a Muhammada Baradeje byly Radě bezpečnosti OSN pravidelně předkládány průběžné zprávy o inspekci v Iráku, které byly pro Radu bezpečnosti stěžejní, protože na jejich podkladu měla později rozhodnout, zdali Irák plní povinnosti vyplývající z rezoluce 1441/2002. Každá z těchto průběžných zpráv zachycovala aktuální vývoj probíhajících inspekci, zejména míru spolupráce iráckých úřadů s inspektory, zhodnocení průběhu a rozsahu inspekci a výsledků dosažených v rámci jednotlivých dílčích jednání o sporných problémech. Přestože si inspektoři v četných případech stěžovali na to, že irácká vláda nespolupracuje s inspektory tak, jak by mohl a měl, byli s průběhem inspekci a

součinnosti iráckých úřadů docela spokojeni. Co bylo ovšem daleko důležitější bylo to, že se podle slov samotných inspektorů „...nepodařilo nalézt žádný přímý důkaz o zakázaných zbraních,“ jak to podotkl mnohokrát Hans Blix a Muhammad Baradej⁶⁵). V rámci inspekci prováděných v „podezřelých lokalitách“ nenarazili inspektoři na jedinou podezřelou aktivitu spojenou se zakázanou výrobou zbraní hromadného ničení a jediný důkaz budování chemických a biologických zbraní v podzemních či mobilních laboratořích posetých po celém Iráku. Podle slov samotného Hanse Blix a Muhammada Baradeje si inspektoři ověřovali všechna americká a britská tvrzení o existenci mobilních laboratoří pro výzkum biologických a chemických zbraní a ani u jednoho z těchto tvrzení nemohl jeho oprávněnost potvrdit. Potvrdit mohla nanejvýš pochybení Iráku za to, že měl ve svém držení několik zakázaných raket Al-Samoud 2 (Samúd-2), pokročilejší verzi ruské střely Scud, která sama představovala zlepšenou verzi německé rakety V-2 z roku 1945. Střela as-Samúd-2 totiž překračovala zakázanou délku doletu 150 kilometrů, což bylo v rozporu s dřívější rezolucí Rady bezpečnosti OSN číslo 687/1991, která požadovala po Iráku zbavit se všech „...chemických a biologických zbraní, všech chemických a biologických zásob a všech příbuzných podsystémů a komponentů a veškerých výzkumných, vývojových a výrobních zařízení na výrobu a opravu balistických střel s doletem přesahujících 150 kilometrů“. Inspektoři těchto raket zabavili celkem na 160. Shromáždili je na jedno místo a za součinnosti iráckých úřadů zneškodnili již 40 raket as-Samúd-2. V této souvislosti bylo ve zprávách konstatováno, že ochota iráckého režimu na odzbrojení se zvyšuje a pro dokončení celých inspekci je zapotřebí daleko více času pro objektivní zjištění skutkového stavu. Rada bezpečnosti OSN proto projevila souhlas s nutností prohloužit délku mandátu inspekčních týmů nutný pro zevrubnější prošetření skutkového stavu ohledně údajného vývoje zbraní hromadného ničení v Iráku. Pro nutnost prodloužit mandát inspektorů se vyslovilo 11 z 15 členů Rady bezpečnosti OSN. El- Baradej v této souvislosti prohlásil, že by potřebovali asi 6 měsíců na zjištění, zdali Irák zlikvidoval svůj zbrojní program. "Jsme stále na půli cesty. Ale postupujeme kupředu a nevidím důvod inspekční proces nyní zastavovat," dokončil Baradej před Radou bezpečnosti OSN dne 14. 2. 2003⁶⁶).

3.17.2. Postoj stálých členů RB OSN (Francie, Ruska, Číny) vůči Iráku.

V rámci výše předložených zpráv šéfa inspektorů MAAE El-Baradeje a výkonného ředitele *Monitorovací, ověřovací a inspekční komise OSN (UNMOVIC)* Hanse Blix se nyní měla sejít Rada bezpečnosti OSN a rozhodnout o postupu proti Iráku. Přestože každá ze zpráv inspektorů o průběhu inspekci se zdála být pro iráckou vládu příznivější než předcházející, členové *Rady bezpečnosti OSN zaujali k tomuto problému zcela protichůdná stanoviska*. Většina stálých členů Rady bezpečnosti

přestavující Čínu, Rusko a Francii se přesto zcela jednoznačně vyslovila pro mírové řešení krize, tj. pro pokračování inspekcí na dobu nutnou pro zajištění činnosti inspektorů v souvislosti s pokračujícím odzbrojením Iráku a demontací ještě zbývajících 120 raket as-Samúd-2 s doletem 150 kilometrů. V této souvislosti tito stálí členové navrhovali posílení týmů inspektorů a prodloužení inspekcí na dobu nutnou podle přání inspektorů, včetně zlepšení jejich výstroje včetně francouzských letadel Mirage. V tomto duchu byli zástupci těchto zemí ochotni rozhodnout o nezávazném memorandu, které mělo tyto zpřísněné inspekce prodloužit na dobu čtyř měsíců a zajistit ve spolupráci s inspektory dokončení mírového odzbrojení Iráku. "Vojenská akce je až poslední možností řešení krize," psalo se v memorandu, které odmítalo přistoupit na vydání nové rezoluce opravňující mezinárodní společenství použít ozbrojenou sílu⁶⁷). K mírovému řešení se brzo – vyjma onech tří stálých členů Rady bezpečnosti OSN – připojilo ještě šest jejich nestálých členů představující Angolu, Guineu, Kamerun, Chile, Mexiko a Pákistán a skoro všechno mezinárodní společenství. USA a VB byli přesto všechno proti mírovému řešení krize a jednoznačně se vyslovili pro vojenské řešení krize, tj. pro zastavení inspekcí a nuceného odzbrojení Iráku. V tomto duchu chtěli zástánci vojenského útoku prosadit novou rezoluci, která měla konstatovat „závažná porušení“ povinností vyplávající mu z rezoluce číslo 1441/2002 a autorizovat proti Iráku použití ozbrojené síly podle čl. 42 Charty OSN. Proti tomuto návrhu se v ostrých diplomatických jednáních, plných hrozeb, postavili zejména členové Rady bezpečnosti Francie a Rusko a předsedající členský stát Německo, kteří vyjádřili svou naprostou odhodlanost prosadit mírové řešení krize. Ve svých vyjádřeních se pro to vyslovili ministři zahraničí Joschka Fischer, Dominique de Villepin a Igor Ivanov. Francie v této souvislosti převzala vedoucí mírovou roli a vyjádřila svou naprostou odhodlanost využít svého práva veta proti rezoluci navrhuující ozbrojený zásah proti Iráku. "V chystané rezoluci nepřipustíme pasáž, která povolí použití síly. Rusko a Francie jako stálí členové rady plně přebírají svou zodpovědnost," prohlásil francouzský šéf diplomacie Dominique de Villepin⁶⁸). Touto zodpovědností měla být „primární odpovědnost“ za udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, kterou primárně zastává Rada bezpečnosti OSN podle čl. 24 odst. 1 Charty OSN, jíž za tím účelem členové mezinárodního společenství svěřili pravomoci přijmout nejvhodnější opatření podle čl. 41 Charty OSN (donucovací opatření bez použití ozbrojené síly), nebo přijmout opatření podle čl. 42 Charty OSN (donucovací opatření s použitím ozbrojené síly). Tato rozhodnutí nemohou být ovšem přijata, použije-li někdo ze stálých členů proti takovému rozhodnutí práva veta. V takovém případě není možno přijmout jakékoliv rozhodnutí na půdě Radě bezpečnosti OSN. Francie tedy případným použitím svého práva chtěla zamezit přijetí jakéhokoliv rozhodnutí

opravňující zahájit donucovací opatření podle čl. 42 Charty OSN opravňující proti Iráku použít ozbrojenou sílu za účelem jeho vojenského odzbrojení.

K tomuto francouzskému postoji se přiklonilo téměř všechno mezinárodní společenství.

3.17.3. Postoj stálých členů RB OSN (USA a VB) vůči Iráku.

USA a VB v reakci na prohlášení francouzských vládních činitelů o možnosti využití svého práva veta *opustila svůj dřívější multilaterální přístup a uchýlila se k unilateralismu, který se začal projevovat ve zpochybňování důvěryhodnosti činnosti zbrojních inspektorů*, přičemž prezident Bush volal po daleko tvrdších a okamžitých opatřeních proti Iráku. Irák dle jeho názoru neprojevil prokazatelnou snahu se odzbrojit, dál skrývá arzenál svých zbraní hromadného ničení a pokračuje ve výrobě zakázaných raket. *"To nejsou akce režimu, který odzbrojuje. To jsou akce režimu provádějícího svéhlavou šarádu. To jsou akce režimu, který systematicky a promyšleně vzdoruje světu,"* prohlásil Bush⁶⁹). Bez ohledu na všechny výsledky zpráv inspektorů OSN stále mluvil o soustavném porušování rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo 1441/2002 o odzbrojení Iráku. V této souvislosti spatřoval v mírových snahách pouze projev slabosti a selhání orgánu kolektivní bezpečnosti a začal hájit právo USA na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN bez ohledu na mandát Rady bezpečnosti OSN, tj. práva „*rozhodovat o věcech týkající se bezpečnosti*“ a to zejména práva zásahu silou při hájení životně důležitých zájmů USA. Prezident Bush a viceprezident Dick Cheney přímo použili výraz „*právo na preventivní sebeobranu*“ proti Iráku Saddáma Husajna. Dick Cheney při příležitosti srazu válečných veteránů v Neshvillu přímo vyzval k „*preventivnímu útoku*“ proti Iráku Saddáma Husajna. „*Šílený*“ Saddám Husajn totiž podle jeho vyjádření bude brzo disponovat jadernými zbraněmi, *a pokud Spojené státy teď co nejrychleji nezasáhnou, bude to mít pro Spojené státy katastrofální důsledky.* Saddám Husajn se totiž bezpochyby se zbraněmi hromadného ničení pokusí „*ovládnout celý Blízký a Střední východ, převzít kontrolu nad velkou částí světových zdrojů energie, přímo ohrožovat americké přátele v regionu a vystavit jadernému vydírání USA*“ prohlásil Cheney před válečnými veterány v Nashvillu⁷⁰). Naprosto stejný názor zastával sám prezident George Bush, jenž ve svém projevu o stavu Unie *potvrdil svou odhodlanost odzbrojit Irák za pomoci vojenské síly a provést „preventivní útok“ bez podpory svých spojenců a bez mandátu Rady bezpečnosti OSN, pokud by se snad Saddám Husajn dobrovolně nepodvolil rezoluci OSN číslo 1441. V rámci zamýšlené preemptivní sebeobrany se přímo vyjádřil: „Někteří tvrdí, že nesmíme jednat dřív, než bude hrozba bezprostřední. Ale od kdy oznamují teroristi a tyrani své úmysly a slušně*

nás upozorňují, že zaútočí?“ 71). Bushova poradkyně pro národní bezpečnost Condoleezza Riceová rovněž potvrdila prezidentovo právo zasáhnout bez mandátu Rady bezpečnosti OSN v případech, týkajících se naléhavých bezpečnostních zájmů USA⁷²). USA v tomto případě ani mandát Rady bezpečnosti OSN nepotřebují, neboť mandát mají již na základě předcházejících rezolucí číslo 678, 687/1991. Na této základní právní konstrukci zahájil Bush invazi do Iráku.

Tato interpretace byla považována na naprosto menšinou.

3.18. USA A JEJÍ PRÁVO NA PREVENTIVNÍ SEBEOBHRANU V IRÁKU.

Válka v Iráku byla tedy *Bushovou administrativou založena na konstrukci spočívající v následujících bodech*, a to, že 1) *Saddám Husajn podporuje Al-Kajdu a měl podíl na útocích z 11. 9. 2001*; 2) *Saddám Husajn vyvíjí zakázané zbraně hromadného ničení a 3) Saddám Husajn chce tyto zbraně hromadného ničení dát teroristům a teroristé použít proti USA*. USA proto za takového stavu se cítí být *bezprostředně ohroženy* a mají v tomto smyslu „*přirozené právo*“ se bránit a zasáhnout proti Iráku. USA tedy přes většinový odpor celého mezinárodního společenství ospravedlňovala svůj zásah proti Iráku na základě tří argumentů:

- 1) *USA má právo na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN a obecného obyčejového práva umožňující sebeobranu preventivní (proti hrozícímu nebezpečí).*
- 2) *USA při výkonu práva sebeobrany podle čl. 51 Charty OSN nepotřebuje zmocnění Rady bezpečnosti OSN pro použití síly, a*
- 3) *USA má zmocnění použít sílu podle již starších rezolucí OSN z roku 1991.*

3.18.1. Preventivní sebeobrana podle čl. 51 Charty OSN.

USA tedy svůj vojenský zásah v Iráku obhajovala svým „*přirozeným právem na sebeobranu*“ s odkazem na čl. 51 Charty OSN. Podle Donalda Rumsfelda, ministra obrany USA, USA nepotřebují k vojenskému zásahu proti Iráku zmocnění Rady bezpečnosti OSN, protože Charta OSN podle čl. 51 Charty OSN připouští preventivní sebeobranu (*preventive self-defence*) proti pouhému hrozícímu nebezpečí a že k výkonu práva sebeobrany přeci není nutný mandát Rady bezpečnosti OSN⁷³). USA tedy obhajovala svůj vojenský zásah s odkazem na čl. 51 Charty OSN, podle něhož má

každý stát „v případě ozbrojeného útoku na některého člena Organizace spojených národů přirozené právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu, dokud Rada bezpečnosti neučiní opatření potřebná k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti“. V rámci dřívějších rozborů je tedy za legitimní sebeobranu považováno, jsou-li splněny podmínky pro výkon sebeobranu, a to, že 1) se jedná o ozbrojený útok jednoho státu proti druhému státu, 2) musí se jednat o ozbrojený, právě probíhající útok 3) opatření v rámci výkonu práva na sebeobranu musí být ve vztahu k danému ozbrojenému útoku nezbytná a přiměřená 4) opatření učiněná v rámci výkonu práva sebeobranu musí být ihned oznámena RB OSN, 5) právo výkonu sebeobranu může být vykonáváno pouze do doby, než RB OSN podnikne všechna potřebná opatření pro znovunastolení mezinárodního míru a bezpečnosti a 6) výkon práva sebeobranu může být vykonán buď individuálně (vykonává ho sám napadený stát), nebo kolektivně (víceero států), pokud napadený stát požádá o pomoc tyto státy. Podle současného mezinárodního práva má tedy právo na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN každý stát v případech již započatého ozbrojeného útoku, a není-li tato podmínka splněna, výkon práva sebeobranu přípustný není. O něco spornější je z pohledu čl. 51 Charty OSN dovolání se tohoto práva v případě bezprostředně hrozícího ozbrojeného útoku. V této souvislosti je předmětem interpretačních sporů otázka, zda výkon práva sebeobranu je přípustný pouze v případě již započatého ozbrojeného útoku, či ještě nezapočatého ozbrojeného útoku, je-li hrozba bezprostřední. USA se v této souvislosti dovolávala svého práva na sebeobranu v dobách „ještě nezapočatého ozbrojeného útoku“ a v této souvislosti poukazovala na normy práva obyčejového. V normách práva obyčejového je totiž vskutku možno využít svého práva na sebeobranu v dobách „ještě nezapočatého ozbrojeného útoku“, je-li hrozba bezprostřední. Bývá označována jako *preemptivní sebeobrana* a k jejímu výkonu se nevyžaduje ozbrojený, právě probíhající útok, nýbrž postačí bezprostředně hrozící ozbrojený útok. *Preemptivní sebeobrana* je tedy legitimní použití síly k odvrácení bezprostřední hrozby s cílem předejít přímo hrozícímu a bezprostřednímu nebezpečí ozbrojeného útoku, který by vzhledem k okolnostem v nejbližší přítomnosti nastal. Pro její použití musí být nadto splněna stejná, ne-li přísnější, kritéria jako pro sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN. Dodržení těchto kritérií má vliv na samotnou legitimitu obsahu výkonu práva na sebeobranu a v případě jejich nedodržení se může jednat o protiprávní sebeobranu zakládající mezinárodní odpovědnost. Tato kritéria nazývaná jako „*Websterova kritéria*“ zahrnují čtyři základní principy nutné pro dodržení legitimacy preemptivní sebeobranu, a těmi jsou: 1) *princip nezbytnosti, je-li tato sebeobrana bezprostředně naléhavá* („*necessity of self-defence*“), 2) *princip bezprostřednosti, neponechávající žádnou možnost volby prostředku* („*leaving no choice of means*“) a 3) *princip proporcionality, je-li takový*

útok přiměřený hrozbě. Nejsou-li tato kritéria ve větší, či menší míře dodržena, nejedná se o preemptivní sebeobranu podle obyčejového práva. Výroky Donalda Rumsfelda je tedy nutno rozebrat a právně posoudit jeho obsah se současnou právní úpravou. USA má tedy podle něj právo vojensky zasáhnout proti Iráku, protože 1) *sebeobrana preventivní vychází z Charty OSN* a 2) *při výkonu sebeobrany podle Charty OSN není nutný mandát Rady bezpečnosti OSN.* Podle bodu Ada) „*sebeobrana preventivní vychází z Charty OSN*“ je právní argument zcela mylný. Charta OSN totiž ve svých člancích *nemluví ani o sebeobraně preemptivní a ani o preventivní.* Charta OSN podle čl. 51 Charty OSN zásadně mluví o přirozeném právu na „*individuální nebo kolektivní sebeobranu*“, přičemž podle většinového extenzivního (zužujícího) výkladu může být tato sebeobrana vykonává v reakci na *již započatý ozbrojený útok.* Charta OSN tedy ve své podstatě zahájit sebeobranu v dobách „*ještě nezapočatého ozbrojeného útoku*“ *nepřipouští.* Nepsanou výjimkou, která dovoluje vykonat sebeobranu v dobách „*ještě nezapočatého ozbrojeného útoku*“, je pouze sebeobrana preemptivní a nikoliv preventivní, která mimo to vychází z práva obyčejového a nikoliv z Charty OSN. Snad pouze bod Adb) v rámci něhož Donald Rumsfeld tvrdil, že „*při výkonu sebeobrany podle Charty OSN není nutný mandát RB OSN*“ je právně v pořádku za předpokladu, že se jedná o legitimní výkon práva na sebeobranu. Tato sebeobrana musí být nadto pouze dočasná, dokud „*Rada bezpečnosti neučiní opatření potřebná k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti*“. V rámci výše popsaného tedy argument, že Charta OSN připouští preventivní sebeobranu, je argument naprosto matoucí, protože zaměňuje dva odlišné pojmy a dva odlišné koncepty. Bushova administrativa ve skutečnosti pojem preemptivní sebeobrany (*pre-emptive self-defence*) naschvál zaměnila se sebeobranou preventivní (*preventive self-defence*) a zahrнула pod pojem *preemptivní použití síly rovněž preventivní použití síly.* Pokud tedy ve svých formulacích hovořila o preemptivní sebeobraně (*pre-emptive self-defence*), mající vskutku oporu v normách mezinárodního práva obyčejového, ve skutečnosti hovořila o preventivní sebeobraně (*preventive self-defence*). Tyto dva přístupy se ovšem v chápání mezinárodního práva naprosto liší. *Jde zejména o otázku legitimacy a legality, kterou musíme odvodit od znění mezinárodněprávních norem použití síly podle Charty OSN.* Proto zatímco preemptivní sebeobrana (*pre-emptive self-defence*), směřující k odvrácení bezprostřední hrozby je při splnění daných kritérií naprosto legitimní, je preventivní sebeobrana (*preventive self-defence*) směřující k odvrácení pouhé budoucí, možné hrozby, z pohledu mezinárodního práva naprosto ilegální. Toto potvrdila naprostá většina států, zastoupená v Radě bezpečnosti, tak ve Valném shromáždění OSN, která *vyjádřila svůj krajní nesouhlas s touto nebezpečnou extenzivní interpretací čl. 51, která by tímto zcela derogovala zákaz použití síly v čl. 2 odst. 4*

Charty OSN. Toto pojetí by totiž vedlo k legitimaci jednostranného zákazu použití síly a podlomení základních pilířů Organizace spojených národů, zvýšilo by nestabilitu mezinárodního systému kolektivní bezpečnosti a pravděpodobnost válečných konfliktů. Použití síly proti pouze možnému, v budoucnu hrozícímu nebezpečí, jejichž hodnocení by bylo ponecháno na zvážení jednotlivých států, je z tohoto pohledu naprosto nepřijatelné. Proto byla preventivní sebeobrana (preventive self-defence) jako nelegitimní veřejně odsouzena a označena jako zločinná⁷⁴). USA se nyní opět k tomuto již odsouzenému konceptu preventivní sebeobrany opět přihlásila a podle současného mezinárodního práva se dopustilo snad nejzávažnějšího zločinu proti míru, který spočíval v naplnění skutkové podstaty válečné agrese.

3.18.2. Preventivní sebeobrana bez nutnosti zmocnění RB OSN.

USA se tedy pokoušela svůj zásah ospravedlnit výkonem práva preventivní sebeobrany (*preventive self-defence*), která nemá oporu v normách mezinárodního práva a ani v konsenzu celého mezinárodního společenství. Protože nešlo a nemohlo jít o sebeobranu vykonanou na základě obyčejového mezinárodního práva, nemohlo jít o jednu z výjimek ze zákazu použití síly podle čl. 51 Charty OSN. Na USA se proto stále vztahoval *kogentní zákaz použití síly* v mezinárodních vztazích podle čl. 2 odst. 4 Charty OSN, který stanoví, že se „Všichni členové se vyzývají ve svých mezinárodních stycích hrozby silou nebo použití síly jak proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoliv státu“. Tento zákaz by byl možno v rámci současného mezinárodního práva prolomit pouze druhou výjimkou z kogentního zákazu použití síly podle čl. 2 odst. 4 Charty OSN, a to na základě zmocnění Rady bezpečnosti OSN. Charta OSN totiž podle čl. 24 odst. 1 svěřuje Radě bezpečnosti „hlavní zodpovědnost za zachování mezinárodního míru a bezpečnosti“ a k naplnění této odpovědnosti jí podle čl. 24 odst. 2 svěřil „zvláštní pravomoci“ stanovených v kapitolách VI, VII, VIII a IX. *Pro prolomení kogentního zákazu použití síly podle čl. 2 odst. 4 je tedy oprávněna pouze Rada bezpečnosti OSN, která v případech ohrožení, či porušení mezinárodního míru a bezpečnosti může povolit použití donucovacích opatření s použitím ozbrojené síly podle čl. 42 Charty OSN. V případě Iráku k takovému zmocnění použít ozbrojenou sílu nedošlo pro odpor stálých členů Rady bezpečnosti OSN představující Francii, Rusko a Čínu. Francie, stejně jako Rusko a Čína, v této souvislosti vyjádřili svou naprostou odhodlanost využít svého práva veta, jestliže se USA a VB pokusí v Radě bezpečnosti OSN prosadit rezoluci opravňující použít ozbrojenou sílu proti Iráku. "V chystané rezoluci nepřipustíme pasáž, která povolí použití síly. Rusko a Francie jako stálí členové rady plně přebírají svou zodpovědnost," prohlásil francouzský šéf*

diplomacie Dominique de Villepin. Když Dominique de Villepin mluvil o „zodpovědnosti“, měl na mysli „primární odpovědnost“ za udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, která náleží podle čl. 24 odst. 1 Charty OSN Radě bezpečnosti OSN. Pouze ta může po *dosažení potřebného konsensu* přijmout potřebná donucovací opatření pro zachování mezinárodního míru, a to podle čl. 41 Charty OSN (*donucovací opatření bez použití ozbrojené síly*), nebo podle čl. 42 Charty OSN (*donucovací opatření s použitím ozbrojené síly*). V této souvislosti se o možnosti použít proti Iráku donucující opatření podle čl. 41, či podle čl. 42 jednalo v Radě bezpečnosti OSN od počátku března 2003, *nicméně k potřebnému konsensu v Radě bezpečnosti nedošlo a žádná rezoluce opravňující použít proti Iráku ozbrojenou sílu přijata nebyla, a to z důvodů hrozícího nebezpečí použití práva veta jejími stálými členy*. USA se proto v reakci na neochotu mezinárodního společenství přijmout takovou rezoluci *rozhodla prosadit vojenské odzbrojení Iráku bez mandátu Rady bezpečnosti OSN*. Podle současného mezinárodního práva je ovšem takové zmocnění k použití ozbrojené síly Radou bezpečnosti nezbytné k legitimaci takového vojenského zásahu. Není-li toto zmocnění dáno, *jedná se o nelegální vojenský zásah odporujícímu Chartě OSN*. Totéž dokonce potvrdil v rozhovoru pro BBC ze dne 16. 9. 2004 sám generální tajemník OSN Kofi-Annan. Kofi Annan zde zdůraznil pouze to, co je všemu mezinárodnímu společenství známo: Charta OSN povoluje vojenský zásah výhradně se souhlasem Rady bezpečnosti OSN. Počinání USA se tímto dostalo do zásadního rozporu s Chartou OSN. *"Z našeho pohledu a z pohledu Charty byla nelegální," řekl Kofi Annan⁷⁵*).

3.18.3. USA má právo použít sílu na základě dřívějších rezolucí RB OSN.

Když Bushova administrativa *neprosadila v Radě bezpečnosti OSN rezoluci, která by autorizovala použití síly* proti Iráku podle čl. 42 Charty OSN, *pokusila se ho ospravedlnit alespoň tvrzením, že její právo použít ozbrojenou sílu proti Iráku vychází z dřívějších rezolucí Rady bezpečnosti OSN*. Na mysli měla zejména rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo 660/1991 a 678/1991, které byly vydány v reakci na vojenskou invazi Saddáma Husajna do Kuvajtu roku 1990. Rada bezpečnosti OSN tenkrát vyhodnotila podle čl. 39 Charty OSN *vojenský zásah Iráku proti Kuvajtu jako vojenskou agresi* a vydala *rezoluci číslo 660/1991* (2. 8. 1991), která vyzvala Saddáma Husajna k okamžitému a bezpodmínečnému stažení všech vojenských sil z Kuvajtu. V téže souvislosti *bylo posléze vydáno celkem jedenáct rezolucí*, které odsuzovaly vládu Saddáma Husajna za neuposlechnutí rezoluce 660/1991 a protiprávní jednání vůči Kuvajtu. Když Saddám Husajn nereagoval, následovala *rezoluce číslo 678/1991* (29. 11. 1990), která dala členským státům zmocnění *„použít všech prostředků k naplnění*

rezoluce 660“. Rada bezpečnosti OSN tedy v souladu s čl. 42 Charty OSN autorizovala proti Iráku *použití ozbrojené síly*, která měla za cíl vytlačit vojska Saddáma Husajna z Kuvajtu. USA posléze s *většinou podporou mezinárodního společenství* vytvořilo koalici států složenou z 33 zemí a postavila se do jejího čela, načemž s pomocí svého vojska provedla operaci „*Pouštní bouře*“ (*Desert Storm*), která vytlačila vojska Saddáma Husajna z Kuvajtu v souladu s rezolucí číslo 678/1991 a to již 25. 2. 1991. Kuvajtská nezávislost byla obnovena a vláda Saddáma Husajna byla donucena podrobit se rezoluci číslo 687/1991 *o podmínkách příměří v Iráku, která požadovala jako nutnou pro zastavení bojů, zbavit se všech „...chemických a biologických zbraní, všech chemických a biologických zásob a všech příbuzných podsystémů a komponentů a veškerých výzkumných, vývojových a výrobních zařízení na výrobu a opravu balistických střel s doletem přesahujících 150 kilometrů*“, přičemž stanovila podrobná pravidla pro provádění kontrol a způsobu odzbrojení Iráku. Odzbrojení Iráku mělo proběhnout přímo pod záštitou OSN, lépe řečeno *Mezinárodní agenturou pro atomovou energii* (MAAE), v jejímž rámci vznikla zvláštní odzbrojovací komise OSN nazvaná UNSCOM, která toto odzbrojení provedla v letech 1991 – 1998⁷⁶). USA tedy ospravedlňovala svůj vojenský zásah proti Iráku na základě *tvrzení, že Irák soustavně porušuje staré a nové rezoluce Rady bezpečnosti OSN* a to tím, že 1) *nedodal kompletní dokumentaci o svých zbraních hromadného ničení, zejména důkazů o zničení biologických a chemických zbraních*, přičemž tato povinnost vyplývala z rezoluce číslo 1441/2002, 2) *odmítl poskytnout veškerou potřebnou součinnost a spolupráci s inspektory OSN*, která byla stanovena v rezoluci číslo 1441/2002 a 3) *měl v držení zakázané zbraně s doletem nad 150 kilometrů*, jejichž zákaz vyplýval z rezoluce 687/1991 o podmínkách příměří v Iráku. Právě bod číslo 3) spočívající v držení „*zakázaných zbraní s doletem nad 150 kilometrů*“ *měl představovat nejpádnější právní důvod pro vojenský zásah proti Iráku. Poněvadž byla podle USA s touto rezolucí spojena dohoda o příměří, toto příměří pozbývá platnosti a pořád trvá zmocnění použít ozbrojenou sílu proti Iráku*. V rozhovoru pro televizi ABC to prohlásila americká poradkyně pro národní bezpečnost Condoleezza Riceová, když obhajovala právo USA zasáhnout proti Iráku bez mandátu OSN. Mandát OSN podle ní ani není zapotřebí, *neboť mandát vychází z již starších rezolucí Rady bezpečnosti OSN týkající se Iráku*, což později konkretizoval britský prokurátor Lord Goldsmith. „*Právo na úder vychází z kombinace rezolucí číslo 678, 687 a 1441,*“ řekl Lord Goldsmith⁷⁷). Podle těchto tvrzení legitimita amerického zásahu je odvislá od znění rezoluce číslo 678/1991, *která opravňuje použít ozbrojenou sílu proti Iráku a rezoluce číslo 687/1991, s níž je spojena dohoda o zastavení bojů, která požaduje odzbrojení Iráku*. V této souvislosti je nutno podotknout, že Rada bezpečnosti OSN vskutku autorizovala

právo použít ozbrojenou sílu proti Iráku podle čl. 42 Charty OSN za účelem jeho vytlačení z Kuvajtu, což se zásluhou USA a koaličního vojska vskutku stalo. *Tímto aktem představujícím „vytlačení iráckých ozbrojených sil z Kuvajtu“ byla tudíž naplněna rezoluce číslo 678/1991, čímž v této konkrétní situaci pozbyla svojí platnosti. Oprávnění použít ozbrojenou sílu proti Iráku vyplývající rezoluce číslo 678/1991 se tedy vztahovala ke zcela konkrétní a specifické situaci, která nastala za určitých okolností v důsledku konkrétního y specifického jednání Iráku. Vztahovat proto tuto rezoluci vydanou za zcela konkrétních a specifických okolností na situaci v konkrétních a specifických okolností zcela odlišnou a to ještě ve zcela odlišném časovém rozmezí je tedy naprosto nežádoucí a neopodstatněná.* Ve svých důsledcích se proto taková právní argumentace označit za vyloženě protiprávní, protože doslova obchází výklad rezolucí RB OSN. *V rámci výše zmíněného tedy odvozovat právo použít ozbrojenou sílu proti Iráku na základě rezolucí z roku 1991, které již pozbyly platnosti, je z pohledu mezinárodního práva zcela ilegální.* Toto je naprosto většinový názor Rady bezpečnosti OSN, představující Rusko, Francii a Čínu, a zejména naprosto většinový názor většiny států mezinárodního společenství. Stejně je to s rezolucí číslo 1441/2002 vydanou z podnětu USA a VB. V ní se totiž hovoří o „*vážných důsledcích*“ (*serious consequences*) v případě nesplnění podmínek stanovených v rezoluci 1441/2002. Podle USA a VB mělo znění „*vážné důsledky*“ znamenat „*automatické použití síly*“. „*Každý, kdo hlasoval pro rezoluci 1441, věděl, že závažné důsledky znamenají použití síly*“, prohlásil Bushův ministr zahraničí Colin Powell⁷⁸). Proti tomu se ovšem ostře ohradili zbývající stálí členové Rady bezpečnosti OSN Rusko, Francie a Čína. „*Listopadová rezoluce číslo 1441 nedává nikomu právo na automatické použití síly*“, řekl šéf ruské diplomacie Igor Ivanov⁷⁹), čemuž také naprosto odpovídal postup při přijímání této rezoluce. Při ostrých diplomatických jednáních, *souvisejících se zněním rezoluce číslo 1441/2002*, totiž došlo k naprosto zřetelnému rozporu mezi USA a VB na straně jedné a Francií, Čínou a Ruskem na straně druhé, *a to právě kvůli znění textu rezoluce.* USA totiž chtěli do rezoluce *včlenit větu, která by mezinárodní společenství automaticky opravňovala použít ozbrojenou sílu v případě jejího závažného porušení.* Proti tomu se ovšem hned postavila Čína, Rusko a Francie, jejíž představitelé zcela jednoznačně trvaly na změnách textu rezoluce předložené USA a VB, *kteřá by nepočítala s automatickým oprávněním použití síly a naopak by deklarovala „dvouetapový přístup“ vůči Iráku.* Tento „*dvouetapový přístup*“ měl tedy spočívat ve vydání přinejmenším dvou rezolucí, z nichž první měla stanovit podmínky, které měl Irák splnit, a druhá měla v případě nesplnění těchto podmínek, zmocnit státy k použití ozbrojené síly. V rámci těchto vyčerpávajících jednání vláda USA a VB *posléze zcela vědomě slevila z požadavku znění textu o automatickém použití ozbrojené síly.*

Namísto ní pouze prosadila do textu větu, v níž se Iráku hrozilo „*vážnými důsledky*“ v případě „*závažného porušení*“ povinností, které stanovila rezoluce číslo 1441/2002, což z pohledu stálých členů nemělo opraňovat USA a VB použít automaticky ozbrojenou sílu v takovém případě. USA nadto tento koncept „*dvouetapového přístupu*“ sama nepřímou uznala, když později hledala podporu pro přijetí nové rezoluce, která měla za porušení rezoluce číslo 1441/2002, opravňovat USA použít sílu proti Iráku. V té době se USA ani VB nedovolávala svého výkladu týkajícího se pojmu „*vážné důsledky*“, který měl později podle jejich představitelů znamenat „*automatické použití síly*“. K této interpretaci se USA a VB uchýlila až poté, co se jí nepodařilo v Radě bezpečnosti OSN takovou rezoluci schválit. Proto ani pozdější ospravedlnování, že nenápadná věta „*vážné důsledky*“ při porušení rezolucí opravňuje „*automaticky použít ozbrojenou sílu*“, je opět naprosto neospravedlnitelná a rozchází se svědomím drtivé většiny celého mezinárodního společenství. Nadto nedopovídá ani dosavadní rozhodovací praxi států. Snad ještě nikdy nebyla vydána rezoluce Rady bezpečnosti, která by hned, bez nespočtu předcházejících rezolucí, hned autorizovala použití obbrojené síly. Když například Irák roku 1990 napadl Kuvajt, následovalo celkem jedenáct odsuzujících rezolucí, než Rada bezpečnosti odsouhlasila použít ozbrojenou sílu proti Iráku podle čl. 42 Charty OSN. USA zde tedy jednoznačně obcházely a nerespektovaly většinovou vůli většiny mezinárodního společenství a svou ilegální právní argumentaci použily výhradně k prosazování svých vlastních zájmů. Proto ani třetí právní argument USA nebyl většinou mezinárodního společenství přijat.

Konečný závěr: V rámci výše popsaného se tedy všechny tři právní argumenty, které měly ospravedlnovat válku v Iráku, jeví jako neospravedlnitelné a nemající žádnou oporu v mezinárodním právu. Všechny tři právní argumenty byly většinou členů mezinárodního společenství zcela odmítnuty. Protože USA nemohla ospravedlnit svůj zásah na základě ani jedno z jejich vyřčených argumentů, je nutno počínání USA vyhodnotit jako ilegální podle současného mezinárodního práva. V této souvislosti jest nutno označit jednání USA za ilegální, odporujícímu mezinárodnímu právu. USA se podle mezinárodního práva ve skutečnosti dopustila nejtěžšího zločinu proti míru spočívající ve vojenské agresí jednoho státu proti druhému státu. Na tomto zločinu nemění nic ani fakt, jestliže toto jednání schválili početní spojenci USA⁸⁰). Ve skutečnosti schválení a jakákoliv podpora protiprávního počínání USA zakládá pro tyto státy spoluvinu za tuto vojenskou agresí podle mezinárodního práva. V této souvislosti není dokonce ani rozhodující, jestliže Rada bezpečnosti OSN neodsoudila toto jednání za ilegální. V situaci, kdy USA má v Radě bezpečnosti právo veto, by toto ani nebylo možné. Daleko směrodatnější se proto jeví odpor téměř celého mezinárodního společenství proti této nespravedlivé válce. To naprosto zřejmě

vyjádřili nejvyšší představitelé států, kteří se na mimořádných summitech mezinárodních organizací, sdružující drtivou většinu členských států OSN, vyslovili proti ilegální válce v Iráku. Jednalo se zejména o *Organizaci islámské konference*, sdružující na 56 muslimských zemí, a rovněž *Hnutí nezúčastněných*, sdružující 118 rozvojových zemí, tedy hnutí sdružující na 174 států z celkového počtu 193 států! Rozvojové státy sdružené v *Hnutí nezúčastněných* dokonce chtěly svolat zvláštní zasedání Valného shromáždění OSN, na němž měla být prosazena rezoluce odsuzující úder USA proti Iráku bez nutného mandátu Rady bezpečnosti OSN. Hnutí nezúčastněných v této souvislosti vypracovalo společné stanovisko, v němž označilo akci USA v Iráku za „*akt agrese*“, který je v rozporu s Chartou OSN⁸¹) a zakládá mezinárodní odpovědnost všech viníků a původců této „*agrese*“. Proti nelegální válce v Iráku se rovněž konaly doposud nevídané protesty miliónů lidí na celém světě. Obrovská vlna demonstrací se přelila přes celou zeměkouli a mírové pochody se konaly v 600 –ti městech od Austrálie přes Asii, po Evropu a Ameriku⁸²). Tyto všeobecné projevy odporu států a lidí zcela jasně odrážely postoj celého mezinárodního společenství k válce proti Iráku. *Na rozdíl tedy od války v Afghánistánu, která měla přes jistou spornost téměř všeobecnou podporu mezinárodního společenství, válka v Iráku měla pouze mizivou mezinárodní podporu a drtivá většina mezinárodního společenství jí odmítla jako ilegální a zakládající vojenskou agresi.* Totéž rovněž potvrdil nejvyšší představitel OSN – generální tajemník OSN Kofi-Annan v rozhovoru pro televizi BBC ze dne 16. 4. 2002, v níž označil válku v Iráku vedenou USA bez mandátu OSN za nelegální. „*Doufám, že ještě dlouho neuvidíme operaci podobnou té irácké - bez souhlasu Spojených národů a širší podpory mezinárodního společenství,*“ shrnul Annan v rozhovoru pro BBC World Service⁸³).

3.19. BUSH JAKO VÁLEČNÝ ZLOČINEC.

Podle současného mezinárodního práva náleží mezi nejdůležitější povinnosti členských států OSN zdržet se *použití ozbrojené síly* v mezinárodních vztazích, která je založena Chartou OSN, která ve svém článku 2 odst. 4 stanoví, že „*Všichni členové se vystříhají ve svých mezinárodních stycích hrozby silou nebo použití síly jak proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoliv státu...*“. Čl. 2 odst. 4 Charty OSN tudíž zakotvuje *primární povinnost* všech států mezinárodního společenství *zdržet se používání síly*, která bude-li porušena, *zakládá mezinárodní odpovědnost spočívající v sekundární povinnosti sankční povahy směřující k vynucení povinnosti*

primární. Toto vynucení má přitom na starosti Rada bezpečnosti OSN, která může při porušení této povinnosti členského státu podle čl. 39 Charty OSN označit toto jednání za „...ohrožení míru, porušení míru nebo útočnému činu...“ a rozhodnout „...jaká opatření budou učiněna podle čl. 41 a 42“. USA se přitom podle tohoto článku válkou v Iráku dopustila „útočného činu“, který je podle mezinárodního práva považován za „nejzávažnější formou protiprávního použití síly“⁸⁴), jenž zakládá mezinárodní odpovědnost a opravňuje Radu bezpečnosti OSN proti USA vydat odsuzující rezoluci a uplatit proti ní donucující opatření podle čl. 41 nebo 42 Charty OSN. V případě USA se jedná pouze o „oprávnění“ použít tento postup, protože USA nemůže být kvůli svoji moci *fakticky ani právně* za toto jednání pohnána k zodpovědnosti Radou bezpečnosti OSN. Protože USA má postavení stálého člena Rady bezpečnosti OSN zodpovědného „za zachování mezinárodního míru a bezpečnosti“ podle čl. 23 Charty OSN, a spolu s touto zodpovědností má právo veta podle čl. 27 Charty OSN, *nebylo možno proti ní schválit odsuzující rezoluci za její protiprávní jednání, natož za toto protiprávní jednání schválit proti ní donucující opatření podle čl. 41 nebo 42 Charty OSN*. V důsledku toho mohlo vydat podobnou „odsuzující“ rezoluci pouze Valné shromáždění OSN, které se o to vskutku pokusilo, lépe řečeno se o to pokusili zástupci mezinárodního *Hnutí nezúčastněných*, hnutí sdružující 118 zemí, kteří chtěli svolat zvláštní zasedání Valného shromáždění OSN, *na němž měla být prosazena rezoluce odsuzující úder USA proti Iráku bez mandátu Rady bezpečnosti OSN jakožto „akt agrese“ odporující současnému mezinárodnímu právu a její Chartě OSN*⁸⁵). Přestože tato rezoluce nebyla nakonec přijata, tak i kdyby byla, měla by pouze *deklaratorní charakter a nemohla by vynutit žádnou mezinárodní odpovědnost*. Pohnat zkrátka k zodpovědnosti takového suveréna, s takovou politickou a vojenskou mocí, se proto *zdá být na první pohled jako téměř nemožné*. Přesto všechno, *není-li podle mezinárodního práva možno vynutit takové porušení primárně*, tj. potrestat stát za toto jednání pomocí donucujících opatření Rady bezpečnosti OSN, je *možné takové porušení mezinárodního práva vynutit sekundárně*, tj. *potrestat jednotlivce odpovědné za jejich spáchání* a to s pomocí orgánů samotných členských států. Právní základ této „*individuální odpovědnosti*“ jako první stanovil Norimberský tribunál roku 1945, který formuloval „*nejzávažnější zločiny proti celému lidstvu*“ a spolu s tím formuloval zásady pro stíhání jednotlivců odpovědných za tyto zločiny. Statut Mezinárodního vojenského tribunálu mezi tyto zločiny zařadil *zločiny proti míru, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti*. V této souvislosti Mezinárodní tribunál jako za nejzávažnější zločin „*proti míru a lidstvu*“ označil „*útočnou válku*“, kterou definoval jako „*osnování, příprava, podněcování nebo podniknutí útočné války nebo války porušující mezinárodní smlouvy*“, která musí být potrestána na základě *individuální*

odpovědnosti osob, které tyto činy vyvolaly, neboť podle Statutu Soudu „zločiny proti mezinárodnímu právu konají konkrétní jednotlivci“, přičemž pouze „potrestáním zodpovědných jednotlivců je možné zajistit vynutitelnost mezinárodního práva.“

Prezident G. W. Bush se přitom v souvislosti s ilegální válkou v Iráku dopustil podle těchto zásad nejtěžšího zločinu proti lidskosti, který spočíval ve vyvolání „útočné války“. Totéž vlastně potvrdil sám bývalý prokurátor Norimberského tribunálu z roku 1945, doposud žijící expert na mezinárodní právo *Benjamin Ferencz*, který řekl, že „útočná válka“ byla při norimberských procesech označena za nejvyšší zločin proti lidskosti, která se již neměla v budoucnu opakovat. Právě proto byla podle něj přijata Charta OSN, která podle čl. 2 odst. 4 obsahuje kogentní zákaz použít ozbrojenou sílu, jejíž zákaz může nanejvýš prolomit autorizace Rady bezpečnosti OSN. Ferencz proto označil Bushovu válku proti Iráku, vedenou bez svolení Rady bezpečnosti OSN, za zločinnou a jeho zločin spočívající ve vyvolání „agresivní války“ přirovnal ke stejnému zločinu, za jaký byli v jeho dobách souzeni nacističtí vůdci v Norimberku. Podle něj jsou proto prezident G. W. Bush a jeho spolupracovníci jako viceprezident Dick Cheney a ministr obrany Donalda Rumsfelda *válečnými zločinci, kteří by se měli za své zločiny zodpovídat před mezinárodním soudem⁸⁶*). S touto možností, že by jednou mohli být prezident G. W. Bush a jeho ministr obrany Donald Rumsfeld souzeni jako váleční zločinci, byli přitom dotyční dobře obeznámeni, protože je na to ještě před válkou upozorňovali přední američtí právníci na mezinárodní právo z vědeckého *Centra pro ústavní právo (Center for Constitutional Right) sídlícího v New Yorku*. Tito právníci totiž napsali prezidentovi Bushovi a jeho ministru Rumsfeldovi dopis, v němž je varovali, že v případě, že vpadnou do Iráku bez autorizace Rady bezpečnosti OSN, *by se mohli do budoucna vystavit postihu trestního stíhání za válečné zločiny*. Stejně stanovisko před agresí USA vůči Iráku vyslovil mezinárodně uznávaný expert na mezinárodní právo Mark Littman pro deník *The Guardian* ze dne 10. 3. 2003, v němž varoval čelní představitele státu, že mohou být stíháni jako váleční zločinci, pokud vláda USA nyní vpadne do Iráku. Podle Littmannových slov „...hrozící válka proti Iráku bude porušením Charty OSN a mezinárodního práva, dokud nebude legalizována novou a jednoznačnou rezolucí RB OSN. Charta OSN hovoří jasně. Žádná taková válka není povolena, pokud se nejedná o obranu nebo není schválena RB OSN: A o obranu zde v žádném případě nejde. Ani USA, ani UK, ani žádný jejich spojenec nečelí útoku nebo bezprostřední hrozbě útoku Iráku.“ „Každý člen vlády, který podporuje útočnou válku, čelí hrozbě obžaloby“, dodal Littman⁸⁷). Když Litman zmínil „hrozbu obžaloby“, měl na mysli obžalobu, kterou proti nim může vznést prokurátor *Mezinárodního trestního tribunálu (ICC) v Haagu*, který byl zřízen jakožto první stálý mezinárodní soud v roce 1998 podepsáním „Římského statutu“ (dále jen

„Statutu“) a vstoupil v účinnost roku 2002 po potřebné ratifikaci tohoto Statutu 60 -ti členskými státy. Podle již výše citovaného bývalého prokurátora norimberského tribunálu Benjamina Ferencze představuje zřízení tohoto *stálého Mezinárodního trestního tribunálu (ICC)* „úspěch historického významu“, protože podle čl. 5 Římského statutu má stíhat všechny „...nejvážnější zločiny, kterými je dotčeno společenství jako celek“, mezi nimiž přímo jmenuje „zločiny genocidy, zločiny proti lidskosti, válečným zločinům, zločinům agrese“. Statut posléze připustí, že tento Statut podle čl. 27 odst. 1 platí „...stejně pro všechny, bez rozdílu založených na výkonu veřejné funkce. Zejména osoby zastávající funkce hlavy státu, nebo vlády, člena vlády nebo parlamentu, voleného zástupce nebo jejich činitele nejsou v žádném případě vyňaty z trestní odpovědnosti podle tohoto Statutu“. Mezinárodní soudní dvůr posléze v čl. 11 odst. 1 Statutu stanovil svou časovou působnost na „...zločiny spáchanými pouze po vstupu tohoto Statutu v platnost“, přičemž Mezinárodní soudní dvůr vstoupil v platnost již 22. 4. 2002 a svou činnost zahájil 1. 7. 2002. Ode dne 1. 7. 2002 tedy může Mezinárodní soudní dvůr jurisdikci stíhat a mezinárodní zločiny podle čl. 5 Statutu, přičemž tyto zločiny může Mezinárodní trestní tribunál podle čl. 12 odst. 1 Statutu soudit pouze v případech, jestli se stát stal smluvní stranou tohoto Statutu, čímž má vyjádřit svou vůli, že „přijímá jurisdikci Soudu nad zločiny uvedenými v čl. 5“. Stejně ovšem může Mezinárodní trestní tribunál vést stíhání v případech zmíněných v čl. 12 odst. 2, pokud stát, na jehož území došlo k danému jednání, který ještě není smluvní stranou, podle čl. 12 odst. 3 dodatečně přijal jurisdikci Soudu. V případě prezidenta G. W. Bushe a jeho kabinetu je ovšem nutno říci, že USA není smluvní stranou „Římského statutu“ a USA jako taková Mezinárodní trestní tribunál neuznává, což přímo napsali představitelé Bushovy administrativy ve svém dopisu generálnímu tajemníkovi OSN Kofimu Annanovi již 6. 5. 2002. „Spojené státy nezamýšlejí stát se součástí smlouvy o tribunálu. Spojené státy necítí žádné právní závazky vyplývající z jejich podpisu“ napsal Annanovi tehdejší náměstek amerického ministra zahraničí John Bolton⁸⁸). USA naprosto odmítly jurisdikci tohoto Soudu, protože tento Soud podle amerického ministra obrany Donalda Rumsfelda může odradit nasazení amerických sil v zahraničí s tím, že by „vystavil americké muže a ženy v uniformě riziku zpolitizovaného stíhání“⁸⁹). Přestože USA tedy nejsou smluvní stranou Římského statutu a USA Mezinárodní trestní soud neuznává, je přesto možno stíhat její odpovědné osoby podle čl. 12 odst. 2 Statutu, který stanoví, že je možno trestat takové osoby, pokud se dopustili zločinu vůči státu, na „jehož území došlo k danému jednání“. Podle čl. 12 odst. 3 přitom dotčený stát nemusí být v době spáchání takového zločinu smluvní stranou Statutu, a přeci může dát podnět ke stíhání takového zločinu, pokud se dodatečně stane smluvní stranou tohoto Statutu. Statut totiž podle tohoto čl. 12 odst. 3 přímo stanoví, že: „Pokud

je zapotřebí, aby stát, který není smluvní stranou tohoto Statutu, přijal jurisdikci podle odst. 2, může tento stát prohlášením uloženým u tajemníka přijmout výkon jurisdikce Soudu nad předmětným zločinem“. USA tedy nemusí být smluvní stranou Statutu, a přesto, pokud se podle čl. 12 odst. 2 dopustí spáchání zločinů podle čl. 5 Statutu na jeho území cizího státu, který třeba dodatečně uzná jurisdikci Soudu, může dojít ke stínání představitelů USA. Prezident G. W. Bush se přitom takového zločinu spadající do čl. 5 Statutu dopustil na území cizího státu, Iráku, který bohužel rovněž není smluvní stranou Statutu, čímž je toto podle tohoto Statutu jeho stínání prozatím vyloučeno. Podle slov samotného generálního prokurátora Mezinárodního trestního tribunálu Morena se ovšem tato situace může změnit, pokud tyto státy co nejdříve přijmou Statut Soudu. Generální prokurátor ICC Luis Moreno Ocampo přímo v rozhovoru pro britský list The Sunday Telegraph řekl, že by se v takovém případě ujal obžaloby a obžaloval by prezidenta Bushe z válečných zločinů spáchaných v Iráku podle čl. 5 Statutu. Podat obžalobu z vlastní iniciativy to vrchnímu prokurátorovi dovoluje čl. 42 odst. 1 Statutu, který stanoví, že veřejný žalobce přímo odpovídá za „...přijímání oznámení a předložených informací o zločinech spadajících do jurisdikce Soudu...“ stejně jako za „jejich prověření a vedení vyšetřování a stínání před Soudem“. Generální prokurátor Luis Moreno Ocampo proto vyzval iráckou vládu, aby neprodleně přijal Statut Soudu, přičemž irácký velvyslanec při OSN Hámíd Bajátí dokonce řekl, že jeho země hodlá v nejbližší době přistoupit k tomuto Statutu (2007)⁹⁰). Přesto všechno irácká vláda, která podléhá obrovskému vlivu USA, tento Statut do současnosti nepodepsala, bezpochyby kvůli tlaku USA. Prezident G. W. Bush tudíž nemůže být proto v současnosti podle Statutu Mezinárodního trestního tribunálu souzen ze zločinů podle čl. 5 Statutu, zejména ze zločinu proti lidskosti (čl. 5 odst. b), z válečných zločinů (čl. 5 odst. c) a zločinu agrese (čl. 5 odst. d).

Přestože prezident G. W. Bush prozatím nepodléhá jurisdikci Mezinárodního trestního tribunálu (ICC), podle expertů na mezinárodní právo může být prezident souzen podle již existujících mezinárodních smluv, zejména Ženevských konvencí. "Válečné zločiny podle této konvence mohou být šetřeny, ať již jsou pachatelé odkudkoli," řekl Michael Ratner, prezident Centra pro ústavní právo (Center for Constitutional Right) sídlícího v New Yorku. Na mysli měl Michal Ratner zejména samotný základ současného humanitárního práva představovaný čtvrtou Ženevskou úmluvou o ochraně obětí války z roku 1949 (dále jen „ŽÚ“) a jejich dvou Dodatkových protokolů, přesněji Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů z roku 1977, (dále jen „Protokol I“), a potom Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemající mezinárodní povahu z roku 1977, (dále

jen „Protokol II“). ŽÚ o ochraně obětí války z roku 1949 totiž přímo v čl. 49 říká, že „Každá smluvní strana je povinna vypátrat osoby obviněné z toho, že se dopustily některého z těchto vážných porušení anebo že daly k němu rozkaz, a musí je postavit před své vlastní soudy, ať je jakákoli jejich státní příslušnost. Může také, dá-li tomu přednost, odevzdat je v souladu s podmínkami svého vlastního zákonodárství k soudnímu stíhání některé jiné smluvní straně mající zájem na potrestání, pokud tato smluvní strana má dostatečná obvinění proti těmto osobám“. Podobně toto rozšiřuje Dodatkový protokol I, který v preambuli opět připomíná, že „...každý stát má povinnost v souladu s Chartou Organizace spojených národů vystříhat se ve svých mezinárodních vztazích hrozby silou nebo použití síly jak proti surchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jakéhokoli státu, tak i jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s cíli Organizace spojených národů“, přičemž v čl. 86 odst. 1 Dodatkového protokolu I se říká, že: „Vysoké smluvní strany a strany v konfliktu musí stíhat vážná porušení a přijímat nezbytná opatření ke stíhání všech ostatních porušení Úmluv nebo tohoto Protokolu, která vznikla z opomenutí povinnosti jednat...“, přičemž podle čl. 88 odst. 1 Protokolu I. si „Vysoké smluvní strany si vzájemně poskytnou co největší právní pomoc v trestním řízení zahájeném v případech vážného porušení Úmluv nebo tohoto Protokolu“. V rámci výše popsánoho tedy znění ženevských konvencí do mezinárodního trestního práva přináší trestní univerzální jurisdikci, která oproti principu teritoriality umožňuje stíhat a trestat muže podezřelé ze spáchání válečných zločinů bez ohledu na jeho občanství, jestliže se nacházejí pod jurisdikcí daného státu. G. W. Bush a jeho spolupracovníci se přitom podle předních mezinárodních znalců dopustili pouze těch nejvážnějších zločinů odporujících ŽK stejně jako jejich Dodatkovému protokolu I, protože nařídili vojenskou agresi proti Iráku, v jejímž důsledku zemřelo na 100.000 až 1.000.000 Iráčanů.“Bush a Blair jsou shledáni vinnými podle stejného zákona, který byl použit na nacisty po skončení druhé světové války. Jsou tedy mezinárodními (válečnými) zločinci vinnými z Norimberských zločinů proti míru; a měli by být stíháni kterýmkoliv státem na světě, který se jich zmocní. Budeme pokračovat v našem úsilí, aby Bush a Blair stanuli před soudem a byli uvězněni,” řekl Press TV expert na mezinárodní právo Francis Boyle⁹¹). Stíhání G. W. Bushe a členů jeho kabinetu má tedy právní základ vycházející z ŽÚ o ochraně obětí války z roku 1949 a jeho Dodatkového protokolu I, která pouze naráží na trestuhodnou neochotu aplikovat její články ze strany členských států. V této souvislosti je pozoruhodná snaha neziskových lidskoprávních organizací, které tlačí na vlastní vlády, aby respektovaly články ŽÚ o ochraně obětí války z roku 1949 a jeho Dodatkového protokolu I a v jejich souladu zahájily trestní stíhání proti „zločinci Bushovi“. Podle těchto článků totiž náleží tato

primární povinnost nejdříve státu, z něž *tito zločinci pocházejí*, a pokud tato vláda projeví nečinnost, *nastupuje sekundární povinnost všech členských států*, kteří mají povinnost je stíhat, *pokud se nacházejí pod jeho jurisdikcí*. Podle výkonného ředitele organizace Human Right Watch (HRW) Kennetha Rotha *má nyní tuto povinnost nová vláda USA představovaná novou administrativou prezidenta Baracka Obamy*. Na Obamu v této souvislosti tlačila mezinárodní organizace Human Right Watch (HRW), *kteří požadovala prošetření a potrestání všech viníků, nicméně Obamova administrativa nařídila pouze vyšetření a nikoliv potrestání těchto zločinnů, a to zcela v rozporu s mezinárodním právem*. Povinnost tedy *přistoupila na smluvní státy, které mají nyní povinnost stíhat tyto představitele Bushova kabinetu*. Mezinárodním lidsko-právním organizacím se přitom již podařilo zabránit Bushovi přicestovat do četných evropských států, *protože mu tam hrozilo zatčení a trestní stíhání*. První zemí, v níž mu toto hrozilo, bylo Švýcarsko (2011), kde měl *Bush řečnit na galavečeru židovské charity*. Byla to přitom Bushova první zahraniční cesta od dob, co odešel do Bílého domu. Přední zástupci HRW ovšem hned podali státnímu prokurátorovi řadu žádostí a požadovali *po švýcarské vládě, aby ho zatkla, až se ocitne pod jurisdikcí Švýcarska. "Dostali jsme určitý počet stížností. Více to ale komentovat nebudeme,"* potvrdil tenkrát vrchní ženevský prokurátor Christopher Tournier⁹²). Prezident Bush proto musel svou účast na radu svých poradců zrušit. Podle Francise Boyla, *experta na mezinárodní právo a válečné zločiny, kooperujícího s těmito neziskovými lidsko-právními organizacemi, se takto pokusili stíhat Bushe stíhat ve Švýcarsku a Německu*. Podle Boylových slov tento pokus bohužel vést stíhání proti Bushovi *kvůli tamější vládě selhal*. „*Pokusili jsme se třikrát dostat Bushe do Kanady, ale zmařila nám to vláda, pak jsme vyděsili Bushe, aby nejezdil do Švýcarska. Španělský pokus selhal kvůli tamější vládě a totéž se stalo v Německu*“, řekl Francis Boyle⁹³). Bushovo stíhání je tedy podle všeho bohužel *závislé pouze na politické vůli států*, která je zas odvozena od jejich vztahu vůči USA. Pokud se přitom přímo bavíme o „*vztahu*“ těchto zemí vůči USA, je nanejvýš nepravděpodobné, že by mohl být G. W. Bush *stíhán a potrestán za prokazatelné válečné zločiny v zemích jako je VB, Španělsko, Portugalsko, Itálie, Dánsko, Polsko, Maďarsko a Česká republika, které USA v jejich agresí proti Iráku podporovaly a jejich válečné zločiny schválily*. Tomuto je spíše vystaven v zemích jako je Německo, Francie, Belgie, Lucembursko a Švýcarsko, kde se zdejší obyvatelstvo a vláda vyslovila proti agresí v Iráku, a v níž se *historicky silně uplatňuje princip univerzální jurisdikce*. Naštěstí se podle Francise Boyla nedá toto stíhání ve všech zmíněných zemích vyloučit do budoucna, až se *změní politická vůle stíhat tyto osoby* a jako příklad jmenoval případ bývalého chilského diktátora Pinocheta, kterého 16. 10. 1998 zatkli na letišti po jeho příjezdu do Londýna. Velká Británie tak učinila na žádost

Španělska, přesněji španělských soudců Baltasara Garzóna a Manuela Castellóna, *kteří ho chtěli soudit ve Španělsku za genocidu a terorismus, mučení a únosy, kterých se měl dopustit za své vlády v letech 1973-1990*. Pinochetovo vydání posléze ze stejných důvodů požadovalo Švýcarsko, Belgie a Francie. Bushovo stíhání proto není do budoucna vyloučeno a toho jsou si již bývalí představitelé jeho kabinetu vědomi. Snad právě proto bývalý prezident G. W. Bush, viceprezident Dick Cheney, bývalý ministr obrany Donald Rumsfeld a jejich poradci (*Alberto Gonzales, David Addington, William Haynes, Jay Bybee a John Yoo*), do zahraničí raději nejezdí a v případech, kdy cestovat chtějí, musí pečlivě posuzovat, *zda-li se v těchto zemích nevystavují trestnímu stíhání*.

3.20. DŮSLEDKY „BUSHOVÝCH POČINŮ“ V MEZINÁRODNÍM PRÁVU

3.20.1. OSN a její nutná změna.

Politika Bushovy administrativy v letech 2000 – 2008 a *její příklon k militarismu a unilateralismu* vyvolaly v mezinárodním společenství odpor a pobouření. Spolu s tím rovněž vyvstala řada otázek, *zda-li je současná úprava zejména článků Charty OSN upravující kogentní zákaz použití síly dostatečná a účelná, a zda-li je celá OSN schopná čelit novým výzvám a hrozbám a zastat za současného stavu svou primární odpovědnost „uchránit budoucí pokolení před metlou vojny“*. V této souvislosti promluvil dne 23. 9. 2003 sám generální tajemník Kofi-Annan na konferenci v New Yorku, *kde ve svém proslovu označil dění v předcházejících měsících za nejhlubší zklamání každého, kdo věří v kolektivní způsob řešení mezinárodních sporů*. Velkou část svého proslovu přitom věnoval „*přirozenému právu*“ na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN, k jejímuž výkonu musí být splněny kritéria stanovená normami obyčejového práva, a pokud mají být překročena, musí mít k takovému výkonu mandát OSN. Přesto všechno je podle některých států tento přístup neudržitelný a nekompaktní s novými hrozbami spojenými s problematikou terorismu a šířením jaderných zbraní. Podle těchto států „*ozbrojený útok*“ zbraněmi hromadného ničení může být proveden kdykoliv a kdekoliv bez varování jakoukoliv ilegální skupinou. Právě proto si nemohou dovolit čekat a mají právo, ba přímo povinnost, chránit se za použití preventivní sebeobrany proti každému potenciálnímu nebezpečí. Proto ani nemusejí čekat na dosažení shody v Radě bezpečnosti OSN a ani na její zmocnění a nárokují si právo v rámci zachování svojí bezpečnosti zasáhnout unilaterálně anebo v jednoúčelových koalicích. *Tato logika podle něj zpochybňuje všechny principy a základy, které v předcházejících téměř šedesáti letech tvořily*

základ stability a míru ve světě. V téže souvislosti ovšem dodal, že nestačí jen kritizovat jednostranný přístup, nýbrž je nutno pochopit důvody, z jakého důvodu státy k takovému přístupu přistupují. Podle něj je to zejména pocit zranitelnosti a nefunkčnost celého kolektivního systému. Proto jest nutno jejich obavy potlačit a přesvědčit je, že jejich obavy mohou být efektivně vyřešeny kolektivní akcí. Podle něj se proto OSN nachází na rozcestí, a to rozcestí snad ještě důležitějším než roku 1945, kdy byla OSN založena. Tenkrát skupina prozíravých světových státníků, vedená americkým prezidentem Franklinem D. Rooseveltem, dospěla k přesvědčení, že druhá polovina století musí vypadat jinak než první a pro tento účel stanovili pravidla chování na mezinárodní úrovni a založili síť institucí, jejímž centrem se stala OSN, a v jejímž rámci mohly začít všechny národy světa spolupracovat ve jménu společného dobra. Nyní se musíme rozhodnout, zda je možné pokračovat v duchu těchto zásad, které byly tehdy stanoveny, či zda je nutno přistoupit k zásadním změnám pravidel a nástrojů obsažených v Chartě OSN. *„Jedním slovem jsem přesvědčen, že dozrál čas k tomu, abychom důkladně zvážili zásadní strategické otázky a také strukturální změny, které mohou být k řešení těchto otázek nezbytné. Dějiny jsou neúprosným soudcem: stěží nám odpustí, pokud příležitost tohoto okamžiku promarníme“* – řekl Annan⁹⁴).

3.20.2. OSN a ustanovení Vysokého panelu.

Podle názoru generálního tajemníka OSN Kofiho Annana se tedy OSN nachází na rozcestí svého budoucího vývoje a má v současnosti jen dvě možnosti, a to buď: *a) zvýší svoji efektivnost a reformovat se* anebo *b) se pomalu rozložit zásluhou nesouladu mezi státy a jednostranného jednání.* Ve svojí snaze zachránit a zreformovat OSN proto Kofi Annan vytvořil expertní tým, zvláštní komisi OSN nazvanou *„Panel na vysoké úrovni, pro hrozby, výzvy a změnu“* (*UN High-Level Panel on Threats, Challenges and Change*), (dále jen *„Vysokého panelu“*), který začal pracovat na konci roku 2003. Expertní tým, složený z tzv. *„šestnácti moudrých“*, tvořilo celkem 16 bývalých hlav států, ministrů zahraničí, znalců mezinárodního práva a odborníků na bezpečnostní, vojenské, diplomatické a ekonomické otázky. Vedl jí thajský expremiér Anand Panyarachun a pracovali v ní takové význačné osobnosti jako: *Robert Badinter* (Francie), *Gro Harlem Brundtland* (Norsko), *Mary Chinery-Hesse* (Ghana), *Gareth Evans* (Austrálie), *David Hannay* (VB), *Enrique Iglesias* (Uruguay), *Amr Moussa* (Egypt), *Satish Nambiar* (Indie), *Sadako Ogata* (Japonsko), *Jevgenin M. Primakov* (Rusko), *Qian Qichen* (Čína), *Nafis Sadiq* (Pákistán), *Salim Ahmed Salim* (Tanzania), *Brent Scowcroft* (USA) a *Joao Baena Soares* (Brazílie). Kofi Annan svou představu o *„poslání“* expertního týmu vyjádřil v jednom dopisu Jevgeninu Primakovovi ze dne 4.

11. 2003 naprosto výstižně. Doslova napsal: „*Loňské události (operace USA v Iráku) otřáslы zásadami kolektivní bezpečnosti a podlomily víru v možnost kolektivní řešení. Váš tým by to měl projednat a ukázat, že je třeba dávat přednost odvetným akcím kolektivním, a to nikoli pouze z důvodů principiálních, nýbrž proto, že jsou v praxi účinnější a efektivnější než jakákoliv jiná alternativa. Proto Vás žádám, abyste pečlivě posoudili různé existující hrozby a cesty k jejich řešení, jakož i problémy, které vedou některé státy k tomu, že se cítí být krajně zranitelnými, abyste projednali existující znepokojení vyvolané možností preventivní války a poukázali na nezákonnost jednostranného použití tohoto prostředku, abyste se zabývali i dalšími tématy, na nichž mají zájem všichni členové naší organizace. Pouze na tomto základě můžeme určit, jaké kroky je nutno podniknout ke zvýšení efektivnosti našich kolektivních institucí“⁹⁵). Prvořadým posláním expertního týmu tedy v nejobecnější rovině mělo být zejména 1) posoudit nové existující hrozby a cesty k jejich řešení a za 2) zda je OSN schopna tyto nové hrozby řešit, a není-li toho OSN schopna, nastínění nutných reforem, s jejichž pomocí by toho byla schopna.*

Výsledkem téměř jednorochní práce „*Vysokého panelu*“ byla 90 – ti stránková zpráva o 101 doporučeních nazvaná „*Bezpečnější svět: Naše společná odpovědnost*“: *Report of the High-level Panel on Threats, Challenges and Change „A more secure world: our Sharp responsibility“*, A/59/565), zveřejněná v sídle OSN v New Yorku dne 2. 12. 2004, kterou chtěl generální tajemník OSN schválit na jubilejním zasedání Valného shromáždění k 60. výročí založení Organizace spojených národů. Když byla zpráva hotova, generální tajemník OSN v dopisu Jevgeninu Primakovovi napsal: „*Vy a Vaši vážení kolegové jste nejenom nezklamali, ale daleko předčili všechna očekávání. Našli jste jednotný přístup k řešení otázek, které mezinárodní společenství po celá léta rozdělávaly a paralyzovaly... To, jak Váš tým hodnotí kolektivní bezpečnost v 21. století, posílilo mou naději, že národy naší planety dokážou vynaložit úsilí k překonání rozporů a k dosažení nového konsenzu pro vytvoření bezpečnějšího světa. Jsem přesvědčen, že odvážné a pragmatické návrhy Vašeho týmu přispějí k obrodě naší organizace a mám v plánu značnou část nadcházejícího roku věnovat popularizaci názorů a doporučení, jež vaše zpráva obsahuje*“. Generální tajemník OSN měl vsutku pravdu, když se o této zprávě vyjádřil jako o zprávě, která „*předčila veškerá očekávání*“, protože obsahovala rozsáhlý rozbor současných bezpečnostních problémů a nastínila doposud nejkompexnější návrhy na celkovou politickou a institucionální reformu OSN v jejich novodobých dějinách. V této souvislosti nás při našem rozboru budou zajímat zejména dva klíčové aspekty této zprávy, a to 1) návrh na institucionální přeměnu Rady bezpečnosti OSN, která jako jediná může podle čl. 39 Charty OSN rozhodnout o použití síly, a 2) současná mezinárodně právní úprava

dovolených případů použití síly a právní rozbor jejich článků, zejména vyřešení jejich dlouhodobých interpretačních sporů, které podle slov generálního tajemníka OSN „mezinárodní společenství po celá léta rozdělovaly a paralyzovaly...“.

3.20.3. Vysoký panel a reforma Rady bezpečnosti OSN.

V souvislosti s naléhavou otázkou, *zda li je OSN schopná čelit novým výzvám a hrozbám a zastat za současného stavu svou primární odpovědnost za zachování mezinárodního míru a bezpečnosti*, se „Vysoký panel“ musel zabývat zejména nutnou reformou toho orgánu, který má výlučnou pravomoc rozhodnout o použití síly v mezinárodních vztazích v zájmu zachování mezinárodního míru a bezpečnosti. Podle čl. 24 Charty OSN je tímto orgánem Rada bezpečnosti OSN, která jako jediná může podle čl. 39 Charty OSN rozhodnout, *zda „...došlo k ohrožení míru, porušení míru nebo útočnému činu, a doporučí nebo rozhodne, jaká opatření budou učiněna podle čl. 41 a 42“*. Pouze Rada bezpečnosti OSN tedy nese odpovědnost za zachování mezinárodního míru a bezpečnosti, která ve jménu celého mezinárodního společenství může přijmout vhodná donucovací opatření potřebná pro jeho obnovení, a to buď *bez pomoci použití ozbrojené síly* podle čl. 41, nebo *s použitím ozbrojené síly* podle čl. 42 Charty OSN. Podle rozboru „Vysokého panelu“ je pouze Rada bezpečnosti OSN podle čl. 24 Charty OSN odpovědná za udržení mezinárodního míru a bezpečnosti a *jest povinností států respektovat její rozhodnutí*. Podle „Vysokého panelu“ *je tato povinnost zakotvena přímo v textu Charty OSN, v níž všechny státy svěřují „Radě bezpečnosti základní odpovědnost za udržování míru a bezpečnosti a jsou zajedno v tom, že Rada bezpečnosti, vykonávající své úkoly, jež vyplývají z této odpovědnosti, jedná jejich jménem...“*, přičemž se všechny tyto státy podle čl. 25 *„shodují v tom, že přijmou a provedou rozhodnutí Rady bezpečnosti v souladu s touto Chartou“*. Podle rozboru „Vysokého panelu“ je toto řešení *kolektivní bezpečnosti, v níž státy svěřují svou bezpečnost jedinému orgánu, jedinou efektivní možností, jak zajistit světový mír*. Přesto všechno „Vysoký panel“ doporučil s nejvyšší nutností zaměřit se na nutnou změnu složení Rady bezpečnosti OSN, která podle něj neodpovídá současnému rozložení sil ve světě a tomu odpovídající míra zastoupení jednotlivých států v tomto orgánu, *jenž nese primární zodpovědnost za zachování mezinárodního míru a bezpečnosti*. Dle „Vysokého panelu“ je proto reforma tohoto orgánu klíčová, protože současný stav *by mohl vést ke zpochybnění legitimacy Rady bezpečnosti OSN, poněvadž nezohledňuje současné postavení jednotlivých států a opomíjí zásadu spravedlivého geografického zastoupení všech kontinentů v tomto orgánu*. Složení Rady bezpečnosti OSN *by se tedy v zájmu posílení její legitimacy a kredibility mělo*

změnit v souladu se současnou politickou a mocenskou realitou, a to v rámci rozšíření počtu jejich stálých a nestálých členů, v níž by se měla prosadit zásada geografického zastoupení spolu s přihlédnutím na zásluhy jednotlivých států v souvislosti s činností OSN, a to obzvláště míře jejich podílu při zajišťování světového míru formou finanční, vojenské, politické, či diplomatické. Podle těchto kritérií posléze „Vysoký panel“ nabídl dva přijatelné návrhy pro celé mezinárodní společenství, označované v tomto textu jako „Model A“ a „Model B“. Model A navrhuje následující reformu RB OSN: stálá pětka si podle ní ponechá svá privilegia spočívající v jejich právu veta, a zvýší se pouze počet stálých členů o 6 křesel a o 3 křesla nestálých členů, čímž by se počet stálých členů Rady bezpečnosti zvýšil z původních 5 na 11 členů a počet nestálých členů z 10 na 13. Celkový počet všech členů by tímto dosáhl počtu 24. V rámci oněch 6- ti stálých křesel by Afrika měla získat 2 stálá křesla, Asie a Pacifik 2 nová křesla, Evropa 1 křeslo a Amerika 1 křeslo. Nestálá křesla by měla být obsazena opět v poměru počtu států, zastoupeného každého kontinentu, Afrika by takto měla mít 4 křesla, Asie a Pacifik 3, Evropa 2 a Amerika 4 křesla. Právo veta by zůstalo pouze původním pěti stálým členům RB, přičemž noví stálí členové by toto právo nezískali. Model B oproti tomu navrhuje následující reformu RB OSN: počet stálých členů bude zachován na současných 5 členů a zvýší se pouze počet nestálých členů z 10 na 13. V rámci zastoupení bude mít Afrika 4 křesla, Asie a Pacifik 3, Evropa 1 a Amerika 3 křesla. Vedle toho měla vzniknout nová kategorie nestálých členů o počtu 8 křesel, z nichž Afrika, Asie a Pacifik, Evropa a Amerika zaujímají po 2 křeslech. Na rozdíl od první kategorie nestálých členů, volenou na dva roky bez možnosti prodloužení, tato druhá kategorie by měla funkční období čtyřleté s možností prodloužení mandátu. Ve své podstatě se tedy počet nestálých členů zvýšil z celkového počtu z původních 10 na 19 křesel, s neustále rotujícím členstvím podle regionů s různými funkčními obdobími. Celkový počet členů RB OSN se takto zvýší na 24 členů. Pouze 5 stálých členů si ponechá právo veta.

Grafické znázornění Modelu A¹⁾:

Počet stálých členů RB se zvýší ze současných 5 na 11²⁾). Počet nestálých z 10 na 13. Celkový počet členů RB bude 24. Právo veta zůstává pouze původním pěti stálým členům RB.

---

¹⁾ Tento „Model A“ se v roce 2005 pokusili v OSN prosadit vážní kandidáti na post stálých členů Rady bezpečnosti OSN jako je Japonsko, Německo, Brazílie a Indie, jejichž zástupci se za tímto cílem seskupili do nátlakové skupiny G-4, která dne 12. 7. 2005 předložila návrh ke schválení této reformy Valenému shromáždění OSN. Tato reforma posléze nebyla přijata kvůli hrozbě použití čínského a amerického vetu v Radě bezpečnosti OSN.

²⁾ Největší naděje na post stálých členů RB OSN má v oblasti Evropy Německo, v oblasti Asie Indie a Japonsko, v oblasti jižní Ameriky Brazílie, možná Mexiko, a v oblasti Afriky jsou kandidáty na členy v RB OSN Jihoafrická republika, Egypt a Nigérie.

Region	Počet států	Stálé křeslo (pokračující)	Navrhovaná nová stálá křesla	Navrhovaná nestálá křesla (2 roky) (nelze prodloužit)	Celkem
Afrika	53	0	2	4	6
Asie a Pacifik	56	1	2	3	6
Evropa	47	3	1	2	6
Amerika	35	1	1	4	6
Celkem model A	191	5	6	13	24

Grafické znázornění Modelu B:

Počet stálých členů RB zůstává na počtu 5. Počet nestálých členů RB se zvýší z 10 na 11 a vytvoří se nová kategorie nestálých členů o 8 křeslech. Celkový počet členů RB bude 24. Právo veta zůstává pouze původním pěti stálým členům RB.

Region	Počet států	Stálé křeslo (pokračující)	Navrhovaná křesla na čtyřleté období (lze prodloužit)	Navrhovaná nestálá křesla (2 roky) (nelze prodloužit)	Celkem
Afrika	53	0	2	4	6
Asie a Pacifik	56	1	2	3	6
Evropa	47	3	2	1	6
Amerika	35	1	2	3	6
Celkem model B	191	5	8	11	24

Pokud se přímo týká druhého privilegia Rady bezpečnosti OSN, *spočívající v držení jeho práva veta*, dle „Vysokého panelu“ *by toto právo mělo být vzhledem k potřebné akceschopnosti zachováno pouze pětici států zakotvených v Chartě OSN. Podle názoru „Vysokého panelu“ by totiž při řešení této otázky mohly vzniknout velké a téměř nepřekonatelné rozpory, které se již teď mezi sebou vedou státy o to, zdali by toto právo měli mít všichni budoucí kandidáti na post stálých členů RB OSN, anebo by se měli tohoto práva vzdát její současní držitelé, což asi těžko udělají, a do budoucna rozhodovat prostou většinou. Přes všechny tyto rozpory by ovšem podle mínění „Vysokého panelu“ ani nebylo žádoucí toto právo odebírat, či ho dále rozšiřovat, protože by to mohlo zapříčinit naprosté ochromení rozhodovací činnosti Rady bezpečnosti OSN. Pro současnou Radu bezpečnosti OSN složenou „pouze“ z 5 – to stálých členů *bývá již teď dost často problém shodnout se na rezoluci, aniž by jí někdo vetoval, natož kdyby byla složena z navrhovaných 11 – ti stálých členů a to ještě s právem veta. Pro potřebnou akceschopnost RB OSN by bylo tedy nejlepší zachovat toto právo pro současnou pětici velmocí představující Francii, VB, USA, Čínu a Rusko. V souvislosti s rozhodovací činností Rady bezpečnosti OSN posléze „Vysoký panel“ doporučil jejím členům *zvýšit její efektivitu v rámci rozhodování týkajících se míru a bezpečnosti a vyvarovat se zneužívání práva veta v nedůležitých, byť ve sporných***

politických otázkách. *Práva veta by totiž její členové měli používat pouze při řešení zásadních bezpečnostních problémů, což podle „Vysokého panelu“ také odráží původní záměr samotných tvůrců článků Charty OSN. Používání práva veta v takových nepříliš důležitých otázkách, jako je třeba volba generálního tajemníka, totiž může mít a má velmi negativní dopad na činnost Rady bezpečnosti OSN, která by namísto toho měla řešit daleko důležitější záležitosti týkající míru a bezpečnosti ve světě. Nezbyvá tedy než v zájmu důvěryhodnosti Rady bezpečnosti jejím stálým členům doporučit, aby právo veta příliš často nepoužívali a neochromovali tak její činnost.*

3.20.4. Vysoký panel a rozbor článků Charty OSN.

V rámci výše popsaného se „Vysoký panel“, vyjma toliko důležité institucionální změny Rady bezpečnosti OSN, věnoval pečlivému rozboru článků Charty OSN týkající se *legitimního použití ozbrojené síly*, a to v její části III s názvem *Kolektivní bezpečnost a použití síly, zejména kapitola 9 Používání síly: pravidla a doporučení*. V této části se „Vysoký panel“ věnoval zevrubnému právnímu rozboru současné právní úpravy použití ozbrojené síly podle Charty OSN a neopomněl se rovněž vyjádřit ke všem dlouhodobým interpretačním sporům vztahujícím se k jejich článkům týkajících se zákazu použití síly podle čl. 2 odst. 4 s jejich vzájemnou koherencí s čl. 51 Charty OSN.

Pouze pro připomenutí:

V rámci naplňování cílů *Organizace spojených národů*, jíž je zejména zachování mezinárodního míru a bezpečnosti podle čl. 1 Charty OSN, obsahuje čl. 2 Charty OSN souhrn nejdůležitějších zásad potřebných pro naplnění čl. 1, z nichž nejklíčovější je *zásada zákazu použití síly ve znění, že „Všichni členové se vystříhají ve svých mezinárodních stycích hrozby silou nebo použití síly jak proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoliv státu“* obsažená v čl. 2 odst. 4 Charty OSN, která se může dostat do přímého střetu s čl. 51 Charty OSN, který zase stanoví, že *„v případě ozbrojeného útoku na některého člena Organizace spojených národů přirozené právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu“*.

Dle výše uvedeného se tedy „Vysoký panel“ měl zabývat všemi *problematickými otázkami spojenými se současnou právní úpravou zákazu použití síly podle čl. 2 odst. 4 a právní úpravou sebeobrany podle čl. 51 Charty OSN*. V prvé řadě měl „Vysoký panel“ rozebrat *dvě stěžejní právní otázky spojenými s Chartou OSN*, a to:

- a) *Je-li právní úprava obsažená v Chartě OSN dostatečná a účelná, a není-li potřebná změna interpretace těchto článků v souvislosti s novými hrozbami,*

zejména čl. 51 Charty OSN v souvislosti s preemptivní a preventivní sebeobranou, a

b) *Jeli OSN opravdu schopná čelit těmto novým hrozbám, nepředvídaných Chartou OSN, a zdali je současný systém kolektivní bezpečnosti ještě potřebný.*

Potřeba odpovědět na první otázku pod bodem a) *„Je-li právní úprava obsažená v Chartě OSN dostatečná a účelná, a není-li potřebná změna interpretace 51 Charty OSN v souvislosti s preemptivní a preventivní sebeobranou“*, vznikla ve spojitosti s dlouhodobými *interpretačními spory* mezi těmi, kdo *jednotlivé články vykládají restriktivně (zuzující výklad)* a těmi, kdo je vykládají *extenzivně (rozšiřující výklad)*. Stejně se měl „Vysoký panel“ vypořádat snad ještě se spornější otázkou, zdali se dá z čl. 51 Charty OSN odvodit legitimita preemptivní, natož preventivní sebeobrany v reakci na jednostranné použití síly vládou USA v Iráku s její právní argumentací, že sama Charta OSN podle čl. 51 Charty OSN dovoluje USA právo na *preventivní sebeobranu*.

Potřeba odpovědět na druhou otázku pod bodem b) *„Je-li OSN opravdu schopná čelit těmto novým hrozbám, nepředvídaných Chartou OSN, a zdali je současný systém kolektivní bezpečnosti ještě potřebný“*, vznikla opět v souvislosti s právní argumentací vlády USA, která označila OSN za naprosto neúčinnou organizaci, neschopnou jednat v naléhavých případech při ohrožení členského státu. Prezident Bush přímo přístup OSN k irácké krizi označil za *„selhání OSN coby zdroje pořádku a stability“*⁹⁶).

Ve své zprávě *„Bezpečnější svět: Naše společná odpovědnost“* („*A more secure world: our Shared responsibility*“, A/59/565) se „Vysoký panel“ po právním zhodnocení výše popsaných bodů a) a b) vyjádřil následovně. K otázce vedenou pod bodem a) *„Je-li právní úprava obsažená v Chartě OSN dostatečná a účelná, a není-li potřebná změna interpretace těchto článků v souvislosti s novými hrozbami, zejména čl. 51 Charty OSN v souvislosti s preemptivní a preventivní sebeobranou“*, se „Vysoký panel“ vyjádřil tak, že se skutečně vzhledem k měnící se mezinárodní situaci může zdát, že je *současná právní úprava Charty OSN neúplná* a neposkytuje odpovědi na celou řadu nových hrozeb, s nimiž se mezinárodní společenství potýká. „Vysoký panel“ v této souvislosti rozebral opodstatněnost takovýchto tvrzení s tím, že *v posledních letech se uskutku objevily problémy, které měly otřást samotnými základy mezinárodního práva a celého systému OSN*. Mezi tyto problémy „Vysoký panel“ zařadil oněch šest

největších bezpečnostních hrozeb pro mezinárodní mír, mezi něž zařadil: 1) války mezi státy; 2) vzrůstající trend rozkladu států v dobách vypuknutí občanských válek, v nichž není žádná vláda schopná zamezit neřízenému násilí a vyvražďování; 3) vzrůstající se propastná chudoba, šíření infekčních chorob, ničení životního prostředí; 4) hrozba zbrojení a šíření jaderných, chemických a biologických zbraní; 5) mezinárodní terorismus a 6) mezinárodní organizovaný zločin, které vznesly závažné pochyby do řad čtených států o schopnosti OSN řešit a vyřešit tyto naléhavé hrozby. Charta OSN byla totiž původně zaměřena „pouze“ na řešení takových mezinárodních bezpečnostních krizí, které měly vzniknout z důvodů otevřené agrese jednoho členského států proti druhému členskému státu a nenabízela přímo řešení takových bezpečnostních krizí jako je „zhroucení“ států, v nichž není žádná vláda schopná zamezit neřízenému násilí a vyvražďování jejich obyvatel, a v nichž mohou nekontrolovatelné operovat ozbrojené skupiny, které později zaútočí na druhý stát společenství. Podle „Vysokého panelu“ tedy tvůrci článků OSN vsutku s nastáním takových bezpečnostních hrozeb jako je zhroucení států, v němž by neexistovala žádná vláda schopná nést odpovědnost za své počínání, naprosto nepočítali a nedokázali si v té době ani představit. Naneštěstí pro OSN, důmyslní tvůrci Charty OSN používali formulace, které měly být natolik adaptabilní, aby se daly použít za všech doposud nepředvídatelných budoucích okolností. Právě z tohoto důvodu dle „Vysokého panelu“ je znění současné Charty OSN dostatečně účelné a všechny způsoby řešení současných krizí dostatečně zakotveny ve stávající Chartě OSN.

V návaznosti na stanovisko „Vysokého panelu“ vyjádřené tím, že „znění současné Charty OSN je dostatečně účelné“ se následně vyjádřil ke dlouhodobým interpretačním sporům spojeným se současnou právní úpravou zákazu použití síly podle čl. 2 odst. 4 a právní úpravou sebeobrany podle čl. 51 Charty OSN. Dle názoru „Vysokého panelu“ je výklad a vzájemný vztah těchto článků naprosto jasný a dostačující, jestliže jsou její články vykládány systematicky a teleologicky v kontextu celého textu Charty OSN. V rámci takového výkladu posléze velmi snáze dojdeme ke správné interpretaci „údajně“ sporných pojmů v jednotlivých člancích. Při takovémto výkladu se tedy zákaz použití síly musí interpretovat v co nejširších mezích omezující použití síly, neboť prvním a základním cílem OSN je udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, a jelikož dosažení ostatních cílů OSN je závislé na udržení míru a bezpečnosti, musí tento cíl převážet nad všemi ostatními cíli OSN. Proto jest třeba v rámci takového systematického a teleologického výkladu v tomto duchu vykládat všechny tyto články zakazující použití síly. Proto ani všechny situace, kdy dochází k ohrožení míru a bezpečnosti, nejsou způsobeny nedostatky v Chartě OSN, nýbrž pouhým hrubým porušováním jejich základních ustanovení.

Dle názoru „Vysokého panelu“ se stejně musí přistupovat k článkům týkajícím se přirozeného práva na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN. „Vysoký panel“ v této souvislosti potvrdil „přirozené právo“ všech států na sebeobranu v případech již započatého vojenského útoku, přičemž se musí při výkonu práva na sebeobranu držet principů vycházejících z práva obyčejového. Dodržení těchto principů je vázáno na samotnou legitimitu obsahu výkonu práva na sebeobranu a v případě jejich nedodržení se může jednat o protiprávní jednání, které naplňuje skutkovou podstatu agrese, čímž se agresor stane odpovědným podle mezinárodního práva. V rámci mezinárodního obyčejového práva se následně vyvinuly čtyři základní principy pro legitimní výkon práva na sebeobranu a těmi jsou: 1) princip nezbytnosti, 2) princip bezprostřednosti, 3) princip proporcionality a 4) princip dočasnosti a subsidiarity.

„Vysoký panel“ se tedy v rámci výkonu práva na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN přiklonil k restriktivnímu (omezenému) pojetí práva na sebeobranu, a to zejména kvůli povaze extenzivního (rozšiřujícího) pojetí zákazu použití síly podle čl. 2 odst. 4 Charty OSN. Takovýto vzájemný vztah mezi čl. 2 odst. 4 a čl. 51 Charty OSN podle „Vysokého panelu“ totiž zcela odpovídá systematickému a teleologickému výkladu všech souvisejících článků Charty OSN. O něco spornější se podle „Vysokého panelu“ může zdát dovolání se tohoto práva v případě bezprostředně hrozícího ozbrojeného útoku, jejíž řešení čl. 51 Charty OSN neupravuje. V této souvislosti je předmětem interpretačních sporů otázka, zda výkon práva sebeobrany je přípustný pouze v případě již započatého ozbrojeného útoku, či ještě nezapočatého ozbrojeného útoku, je-li hrozba bezprostřední – preemptivní sebeobrana. Podle mínění „Vysokého panelu“ je taková sebeobrana v mezinárodním právu dlouhodobě ustálená a má svoji oporu v mezinárodních obyčejích. Preemptivní sebeobrana je tedy legitimní použití síly k odvrácení bezprostřední hrozby s cílem předejít přímo hrozícímu a bezprostřednímu nebezpečí ozbrojeného útoku, který vzhledem k okolnostem v nejbližší přítomnosti nastane. Pro její použití musí být nadto splněna stejná, ne-li přísnější, kritéria jako sebeobrana podle čl. 51 Charty OSN. Tato kritéria zahrnující čtyři základní principy pro dodržení legitimacy jsou: 1) princip nezbytnosti, je-li tato sebeobrana bezprostředně naléhavá („necessity of self-defence“), 2) princip bezprostřednosti, neponechávající žádnou možnost volby prostředku („leaving no choice of means“) a 3) princip proporcionality, je-li takový útok přiměřený hrozbě. Nejsou-li tato kritéria ve větší, či menší míře dodržena, nejedná se o preemptivní sebeobranu podle obyčejového práva.

V této souvislosti se „Vysoký panel“ zabíral problematickou otázkou, jaká opatření může použít stát v případě, pociťuje-li hrozbu od druhého členského státu

pouze potencionální a v budoucnu hrozící a nikoliv bezprostřední a skutečnou. „Vysoký panel“ se s touto otázkou musel vypořádat v souvislosti s problematikou „zhroutených států“, v nichž není žádná vláda, která by byla schopná mít pod kontrolou nestátní subjekty (teroristy), schopných ohrožovat bezpečnost jiných států, stupňovaná ještě snahou některých států, podporujících terorismus, opatřit si zbraně hromadného ničení s potenciální možností jejich předání do rukou teroristů. V této souvislosti tudíž mohou dle „Vysokého Panelu“ nastat dvě spornější situace vyžadující potřebná legální doporučení s ohledem na soulad s Chartou OSN. První taková situace může nastat v případě, když stát představuje pro jiné státy hrozbu tím, že: 1) aktuálně nebo potencionálně ohrožuje jiné státy a lidi vně svých hranic, anebo druhá takováto situace může nastat v případě, když stát představuje pro jiné státy hrozbu tím, že 2) aktuálně ohrožuje své vlastní lidi uvnitř svých hranic. V takových případech opravdu mohou jiné státy pociťovat od takového státu oprávněnou hrozbu a je zapotřebí se k této hrozbě legitimním způsobem postavit, a to v souladu se samotnou Chartou OSN. Dle „Vysokého panelu“ proto odpověď na takovou pociťovanou hrozbu v podobě preventivní sebeobrany (preventive self-defence) není přípustná. Připustit totiž takovou možnost odpovědi na pouze pociťovanou bezpečnostní hrozbu by vedla pouze k legitimaci jednostranného zákazu použití síly a podlomení základních pilířů OSN, zvýšil by nestabilitu mezinárodního systému kolektivní bezpečnosti a pravděpodobnost válečných konfliktů. Použití síly proti potenciálním hrozbám, jejichž hodnocení by bylo ponechané na subjektivním hodnocení jednotlivých států, je proto naprosto nepřijatelné. Podle mínění „Vysokého panelu“ takovéto hodnocení přísluší pouze Radě bezpečnosti OSN, která je zodpovědná za zachovávání mezinárodního míru podle čl. 24 odst. 1 Charty OSN. Pouze Rada bezpečnosti OSN má oprávnění se po předložení žádosti jednoho členského státu, pociťujícího ohrožení z jednání druhého členského státu, touto hrozbou zabývat a přijmout potřebná opatření podle čl. 39 Charty OSN. Podle „Vysokého panelu“ nadto čl. 39 Charty OSN ve znění, že „Rada bezpečnosti určí, zda došlo k ohrožení míru, porušení míru nebo útočnému činu a doporučí nebo rozhodne, jaká opatření budou učiněna podle čl. 41 a 42“ poskytuje dostatečné množství obecných pojmů, které tak ponechávají Radě bezpečnosti dostatečně široký prostor pro zvážení, jaká jednání označí za „ohrožení míru“ a vztáhne na ně potřebná donucující opatření podle kapitoly VII Charty OSN.

V návaznosti na problematiku, jaká opatření může použít stát v případě, pociťuje-li hrozbu od druhého členského státu v souvislosti se zde propuknuvší občanskou válkou, v níž není vláda schopná zamezit hrubému a masovému porušování lidských práv, se „Vysoký panel“ musel vyjádřit ke vzrůstající tendenci prolamování státní suverenity v mezinárodním právu. „Vysoký panel“ totiž označil

tyto situace, v nichž není žádná vláda, která by byla schopná zabránit masovému porušování lidských práv, za závažnou a vzrůstající se hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost, která si vyžaduje přehodnocení doposud „nedotknutelného principu“ o zákazu států zasahovat do vnitřních záležitostí státu, která bývá označována jako státní suverenita. Podle „Vysokého panelu“ se tento přístup v rámci pojmání musí změnit a to tak, že by primární odpovědnost za vnitřní situaci a bezpečnost uvnitř státu měla nést její suverénní vláda, a pokud toho nebude schopna, musí nastoupit sekundární odpovědnost mezinárodního společenství. Takovéto bezpečnostní hrozby jako je zhroucení států, v nichž není žádná vláda, která by zamezila masovému vyvražďování jeho obyvatelstva, či působení nestátních aktérů schopných ohrožovat bezpečnost jiných států, totiž nemůže být podle „Vysokého panelu“ pouze vnitřní záležitostí daného státu, jestliže to může mít zásadní dopady na celosvětovou bezpečnost. Státní suverenita by proto měla získat jakýsi statut sekundárního významu oproti významu primárnímu, a to zejména z důvodů zachování mezinárodního míru a bezpečnosti. Suverenita zkrátka nesmí být nepřekonatelnou překážkou za stavu, kdy uvnitř jedné probíhají události, které mohou situaci v regionu, nebo globálu ohrozit. O posouzení, zdali vnitřní záležitosti daného státu představují hrozbu míru, nemůže rozhodovat žádná země. Posoudit to podle „Vysokého panelu“ může opět pouze Rada bezpečnosti OSN, která může takovou vnitřní situaci daného státu označit za „hrozbu míru“ a přijmout vhodná protipatření potřebná pro neutralizaci této hrozby podle čl. 39 Charty OSN. Pro případ rozhodování Rady bezpečnosti OSN v takových případech přitom „Vysoký panel“ doporučuje vzít v potaz pět stěžejních kritérií ještě předtím, nežli schválí autorizaci použití síly, a to: a) závažnost (*seriousness of threat*), b) správný účel (*proper purpose*), c) poslední prostředek (*last resort*), d) přiměřená opatření (*proportional means*) a e) vyváženost následků (*balance of consequences*). „Vysoký panel“ v této souvislosti navrhl prolomit jednu z nejdůležitějších zásad mezinárodního práva obsaženého v Chartě OSN, a to zásadu zákazu vměšování do vnitřních záležitostí státu podle čl. 2 odst. 7 Charty OSN.

V rámci výše popsaného lze tedy učinit dva základní závěry, a to:

- 1) V rámci výše popsaného není bez ohledu na výskyt nových druhů bezpečnostních hrozeb nutné měnit interpretaci článku 51. Charty OSN, která je podle „Vysokého panelu“ v současném znění naprosto dostačující, a
- 2) Pouze Rada bezpečnosti může v případech popsaných, v nichž stát pocítuje ze strany druhého státu naléhavou hrozbu, preventivně rozhodnout o

použití ozbrojené síly, nicméně by tak měla činit pouze v těch nejvýjimečnějších případech.

„Vysoký panel“ tak tedy ve všech sporných otázkách týkajících se přirozeného práva na sebeobranu podle čl. 51 Charty OSN svěřil všechny sporné případy při využití práva na sebeobranu do pravomoci Rady bezpečnosti OSN. Takovýto postoj se jeví ve všech ohledech jako naprosto legitimní a oprávněný vzhledem k celému systematickému a teleologickému výkladu všech článků celé Charty OSN. Tyto pravomoci mu Radě bezpečnosti OSN totiž svěřila sama Charta OSN jakožto jedinému „primárně odpovědnému“ orgánu za zachování mezinárodního míru a bezpečnosti podle čl. 24 odst. 1 Charty OSN, kterému byly k naplnění takového úkolu svěřeny „zvláštní pravomoci“ podle čl. 24 odst. 2 Charty OSN. Vyjma Rady bezpečnosti tudíž nemá nikdo a nemůže mít nikdo podle „Vysokého panelu“ za současného znění článků Charty OSN legitimitu pro autorizaci použití síly podle čl. 42 Charty OSN. „Vysoký panel“ tím tak naprosto odmítl snahu některých členských států vytvořit z Valného shromáždění OSN jakýsi náhradní orgán rozhodující o použití síly v případech, kdy Rada bezpečnosti OSN není schopná, nebo ochotná ve věci rozhodnout pro využití práva veta jednoho ze stálých členů, a to z důvodů absence legitimacy. Legitimita Rady bezpečnosti OSN rozhodovat ve všech případech o použití ozbrojené síly se totiž opírá o znění článků Charty OSN, která má v tomto případě nejvyšší možnou právní sílu. Ale bez ohledu na tyto pravomoci jí svěřené jest podle „Vysokého panelu“ zapotřebí tyto pravomoci využívat daleko rychleji a efektivněji než tomu bylo doposud. Rada bezpečnosti OSN se totiž musí po předcházejících zkušenostech, spojených buďto s její trestuhodnou nečinností, anebo neschopností se domluvit, snažit o obnovu své důvěryhodnosti v očích členských států a světové veřejnosti a to jednak tím, že prokáže schopnost efektivně řešit naléhavé otázky, a jednak tím, že bude lépe reprezentovat celé mezinárodní společenství a odrážet svým složením současné politicko-geopolitické uspořádání.

K otázce vedenou pod bodem b) *„Jeli OSN opravdu schopná čelit těmto novým hrozbám, nepředvídaných Chartou OSN, a zdali je současný systém kolektivní bezpečnosti ještě potřebný“*, se „Vysoký panel“ vyjádřil tak, že přese všechno je OSN schopná čelit všem světovým hrozbám a její instituce kolektivní bezpečnosti je institucí fungující. Na doklad svých tvrzení jako příklad uvedl neobyčejnou akceschopnost a adaptabilitu Rady bezpečnosti OSN po spáchání teroristických útoků na budovu Pentagovu ve Washingtonu a WTC v New Yorku z 11. 9. 2001. Podle „Vysokého panelu“ dne 11. 9. 2001 došlo k nestrašnějším teroristickým útokům v dějinách lidstva a již 12. 9. 2001 přijala Rada bezpečnosti OSN rezoluci číslo 1368/2001, která tyto útoky

odsoudila a potvrdila právo USA v sebeobraně použít ozbrojenou sílu proti Talibánskému režimu v Afghánistánu. Ve stejný den Valné shromáždění OSN opět odsoudilo tyto teroristické útoky na USA a terorismus jako takový označilo za zločin proti celému mezinárodnímu společenství. Již 28. 9. 2001 Rada bezpečnosti OSN přijala rezoluci 1373/2001, která zavázala všechny členy společenství podle kapitoly VII Charty OSN přijmout velmi účinná opatření mající za cíl co nejefektivněji čelit mezinárodnímu terorismu. Dne 28. 11. 2001 se v Bonnu pod patronací OSN uspořádala mezinárodní konference o budoucím politickém uspořádání Afghánistánu po svržení Talibánu. Bonnská jednání byla dovršena podepsáním dvou „petersberských dohod“ (ze dne 5. 12. 2001) ustanovující novou prozatímní vládu, která se dle těchto dohod měla pokusit do konce roku 2003 schválit novou ústavu, do léta 2004 vyhlásit svobodné volby do nového parlamentu a sestavit legitimní vládu, a do roku 2005 zajistit v zemi bezpečnost ve spolupráci s OSN a mezinárodními jednotkami ISAF. OSN a její Rada bezpečnosti OSN tedy všemi těmito činy jednoznačně prokázala, že je dostatečně akceschopná a adaptabilní v situacích, kdy je zapotřebí čelit novým hrozbám. Rada bezpečnosti OSN v této souvislosti dokonce narychlo přikročila v podstatě k nové interpretaci čl. 51 Charty OSN, na jehož základě zdůvodnila ve prospěch USA použití síly v sebeobraně v případě útoku nestátního aktéra.

V návaznosti na zodpovězení otázky pod označením b) „Jeli OSN opravdu schopná čelit těmto novým hrozbám, ... a zdali je současný systém kolektivní bezpečnosti ještě potřebný“, se „Vysoký panel“ vypořádal rovněž s podotázkou, zdali je OSN vůbec potřebnou organizací, schopnou dostát svým vznešeným záměrům Charty OSN. K této otázce se „Vysoký panel“ vyjádřil tak, že OSN je organizací pro svět naprosto nepostradatelnou, protože každý den přispívá k zajišťování světového míru a bezpečnosti, v rámci čehož „Vysoký panel“ poukázal na počet všech všech zorganizovaných diplomatických jednání, s jejichž pomocí se předešlo vyhrocení, či zabránění konfliktů, stejně jako na počet všech mírových operací, které zachránily celé národy před válkou a krveprolitím, a to vše zásluhou OSN. Podle „Vysokého panelu“ bylo zásluhou OSN za posledních čtrnáct let vyjednáno skončení více válečných konfliktů než za předcházejících 200 let! Už pouze pro tuto ověřitelnou skutečnost se bez ohledu na některá jednostranná jednání některých států dá současný systém kolektivní bezpečnosti označit za nanejvýš fungující a potřebný pro zachování mezinárodního míru a bezpečnosti. Vyjádřeno přímo slovy „Vysokého panelu“ by svět bez vzniku OSN po roce 1945 byl pravděpodobně daleko krvavějším a nesnesitelnějším místem pro život⁹⁷).

4) ZÁVĚR

V rámci výše uvedeného tedy vyplývá, že po rozpadu SSSR se USA stala jedinou hospodářskou a vojenskou supervelmocí tohoto světa. Právě toto její výsadní postavení v nyní již unipolárním světě, jí v současnosti a nejbližší budoucnosti umožňuje prosazovat své zájmy s použitím unilaterálního přístupu, tj. s pomocí *protiprávního použití síly* v mezinárodních vztazích bez ohledu na platná pravidla mezinárodního práva a systému kolektivní bezpečnosti představovaného Organizací spojených národů a její Chartou OSN. USA se vskutku kvůli svému výsadnímu postavení nemusí cítit být vázány takovými drobnostmi jako je čl. 2 odst. 4 Charty OSN *obsahující kogentní zákaz použití síly* v mezinárodních vztazích a mohou rozpoutat válku *bez nutného mandátu Rady bezpečnosti OSN* podle čl. 39 Charty OSN kdykoliv a kdekoliv ve jménu hájení svých vlastních strategických a bezpečnostních zájmů. Přesto všechno historický a současný vývoj potvrdil, že při řešení všech naléhavých bezpečnostních hrozeb a hájení svých vlastních politických zájmů, je používání jednostranného použití síly (unilateralismus) naprosto neefektivní a neúčelný ve srovnání s multilaterálním přístupem daného Chartou OSN. Dokonce ani taková supervelmoc jako je USA nemůže bez ohledu na hospodářskou a vojenskou sílu řešit vzniklé bezpečnostní hrozby za pomoci unilateralismu bez podpory celého mezinárodního společenství. Unilaterální přístup se ve světle všech skutečností nejeví v zájmu žádného státu a ani největší supervelmoci. V konečných, dlouhodobých výsledcích je taková politika unilateralismu proti zájmu velmoci, protože pouze vyvolá odpor většiny členů mezinárodního společenství. V takových případech to pro samotnou velmoc může mít zásadní hospodářské, bezpečnostní, ekonomické, politické a diplomatické důsledky spočívající v odvetných opatřeních pobouřených států, členů celého mezinárodního společenství. Ve skutečnosti pouze multilaterální přístup, spočívající ve spolupráci států a vedoucí k vzájemnému respektu a porozumění států mezi sebou, je jedinou nadějí na zabezpečení světového míru a blahobytu všech států mezinárodního společenství a velmocí samotných. Pouze takový přístup se zdá být nejefektivnější pro všechny, a pouze takový přístup se zdá být nejprospěšnějším všem. Pouze vzájemnou spoluprací a vzájemným pochopením mohou velmoci a celé mezinárodní společenství fungovat. OSN a její Charta OSN je přitom tím nejlepším prostředkem sloužící k naplnění těchto cílů jako je snaha o zachování světového míru a blahobytu. Právě proto by všechny státy a všechny velmoci měly tuto univerzální organizace všestranně podporovat a rozvíjet a postarat se o posílení jejího postavení v mezinárodních vztazích. USA by proto do budoucna měla opustit mezinárodní politiku jednostranného unilateralismu a v zájmu vlastního a zájmu všech využít svého potenciálu k posílení všestranného multilateralismu a posílení celého daného systému kolektivní bezpečnosti

představovaným OSN k vybudování nového světového řadu, prospěšnému všemu lidstvu. Právě v tom by měla spočívat pravá povaha opravdového světového vůdcovství Spojených států.

CONCLUSION

The above then implies that after the collapse of the USSR, the U.S.A. became the only economic and military superpower of this world. It is just this its privileged position in the already unipolar world, which allows it to assert in presence and in the immediate future its interests using the unilateral approach, i.e. with the unlawful use of force in international relations, regardless of the applicable rules of the international law and of the system of collective security represented by the United Nations and its UN Charter. The U.S.A. – because of its privileged position – really does not have to feel bound by such details as the Article 2, Paragraph 4 of the UN Charter containing the cogent ban on the use of force in international relations, and it can unleash a war without a necessary mandate of the UN Security Council under the Article 39 of the UN Charter anytime and anywhere in the name of defending their own strategic and security interests. Despite of all that, the historical and current development has confirmed, that using unilateral use of force (unilateralism) in solving all urgent security threats and defending own political interests is absolutely inefficient and ineffective compared to the multilateral approach given by the UN Charter. Not even such a superpower as the U.S.A. can, regardless of the economic and military power, solve emerging safety threats using unilateralism without the support of the entire international community. The unilateral approach in the light of all the facts does not appear to be in the interest of any state and even the biggest superpower. In the final, long-term results, such a policy of unilateralism is against the interests of the power, since it will only cause the resistance of the majority of members of the international community. In such cases it can have major economic, security, economic, political and diplomatic consequences for the actual power consisting in retaliation provisions of the outraged states, members of the international community. In reality, only a multilateral approach, consisting of cooperation of the states and leading to mutual respect and understanding of the states between each other, is the only hope for securing the peace in the world, and the prosperity of all the states of the international community and of the great powers themselves. Only such an approach appears to be the most effective for all, and only such an approach seems to be the most advantageous for all. Only through mutual cooperation and mutual understanding the superpowers and the international community can function. The UN and the UN Charter are the best mean serving to achieve these goals, such as the effort to maintain the world peace and prosperity. This is why all countries and superpowers should broadly support and develop this universal organization and take care to strengthen its position in international relations. The U.S.A. should therefore, in the future, abandon the international policy of unilateralism and should use, in its own interest and in the

interest of all, its potential to enhance the all-round multilateralism and to strengthen the entire system of the given collective security represented by the United Nations to build a new world order beneficial to all mankind. Just in that should be the true nature of the real world leadership of the United States.

5. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Odborné publikace a časopisy:

Čepelka, Č., Šturma, P., *Mezinárodní právo veřejné*, 2. vydání, C.H.Beck, 2008.

Čepelka, Č. *Odpovědnost státu*. Praha: Univerzita Karlova, 1985.

Čepelka, Č., Jelínek, D., Šturma, P. *Mezinárodní odpovědnost*. Masarykova univerzita, Brno 2003.

Malenovský, J. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část*. 3 vyd. Brno: Masarykova univerzita, Doplněk 2002.

Malenovský, J., *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště právu českému*, 5. vydání, Nakladatelství Doplněk, 2008.

Ondřej, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007.

Ondřej, J. *Odzbrojení, prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti*, 2.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008.

David, V., Sladký, P., Zbořil, F., *Mezinárodní právo veřejné s kasuistikou*, Praha, Leges, 2008.

Eichler, J., *Terorismus a války v době globalizace*, Karolinum, 2010.

Kennedy, P. *The parliament of Man. The United Nation and the Quest fo World Government*, nakladatelství Allen Lane – Random House Publishing Group, 2006

Bothe, M. *Terrorism and The Legality of the Pre-emptive Force*. European Journal of International Law, 2003, vol. 14, no. 2.

Kritsiotis, D. *Arguments of Mass Confusion*. European Journal of International Law, 2004.

Evans, D., *International Law*, Oxford: Univerzity Press, 2003.

Murphy, J.F. *The United States and The Rule od Law in International Affairs*. Cambridge: Cambridge Univerzity Press, 2000.

Noam Chomsky, *Intervence*, Vydala EuromediaGroup,k.s. - Knižní klub, Praha 2008.

Noam Chomsky, *Moc a teror*, Nakladatelství Mezera s.r.o., Praha 2007.

Noam Chomsky, *Hegemonie nebo přežití*, Mladá fronta,a.s., Praha 2006.

Cassese, A. *International Law*. Oxford: University Press, 2004.

Duffy, H. *The 'War on Terror' and the Framework of International Law*. London: Interights, 2005.

Bothe, M. *Terrorism and The Legality of the Pre-emptive Force*. European Journal of International Law, 2003.

O'Connell, M. *The Myth of Preemptive Self-Defense*. The American Society of International Law, Task Force on Terrorism. August 2002.

Sapiro, M. *Iraq: The Shifting Sands of Preemptive Self-Defense*. The American Journal of International Law, July 2003, vol. 97, no. 3.

Sofaer, A.D. *On the Necessity of Pre-emption*. European Journal of International Law, 2003, vol. 14, no. 2.

Primakov, J.M. *Svět bez Ruska?*, Praha: Ottovo nakladatelství, s.r.o, 2010.

Gray, Ch. *International Law and The Use of Force*. 2nd ed. Oxford:Univerzity Press 2004.

Kepel, G. *Válka v srdcích islámu*, Nakladatelství Karolinum, Praha 2006.

Barinka, R. *Status humanitární intervence v mezinárodním právu*. Právník, 2003, č. 9.

Šturma, P. *Odpověď mezinárodního práva na hrozbu mezinárodního terorismu*. Právník, 2003, č.2.

Ondřej, J. *Úloha mezinárodních organizací, zejména oblastních, při zajišťování mezinárodní bezpečnosti*. Právník, 2005, č.11.

Popenková, M. *K některým právním aspektům slání příslušníků jednotky speciálních sil armády České republiky na území Afghánistánu v rámci operace Trvalá svoboda (Enduring Freedom)*. Právník, 2006, č.11.

Bílková, V. *Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu*. Právník 2006, č. 6.

Mrázek, J. *Suverenita státu a mezinárodní právo*. Právník, 2007, č. 7.

Popenková, M. *Současná mezinárodněprávní úprava použití ozbrojené síly – zákaz použití síly a jeho nesporné výjimky*. Právník, 2008, č. 8.

Mrázek, J. *Pojem války v mezinárodním právu a „válka proti terorismu“*. Právník 2008, č. 11.

Kittrich, J. *K pojmu „ozbrojený útok“ v mezinárodním právu veřejném*. Právník, 2009, č.8.

Mrázek, J. *Ozbrojené konflikty a nová koncepce mezinárodního humanitárního práva?*. Právník 2011, č.4.

Hoder, L. *Architekti Bushovy doktríny. Vliv neokonzervativců na vytváření zahraničněpolitické strategie George W. Bushe*. Mezinárodní vztahy, číslo 2/2009.

Khol, R. *Národní bezpečnostní strategie USA, Mezinárodní vztahy*, číslo 1/2005.

Eichler, J. Hrozba *mezinárodního terorismu a její vyhodnocování*, Mezinárodní vztahy, číslo 3/2006.

Eichler, J. Bezpečnostní a strategická kultura USA v letech 2001 – 2008, Mezinárodní vztahy, číslo 2/2010.

Khol, R. *Koncept preemptivní sebeobrany v kontextu boje proti terorismu po 11. září 2001*, Mezinárodní vztahy, garantovaný projekt MZV RM 01/03/05.

INTERNETOVÉ ODKAZY:

Arend, A.C. International Law and Preemptive Use of Military Force. The Washington Quarterly, Spring 2003, vol. 26, no. 2, s. 89-103. Dostupné z http://www.twq.com/03spring/docs/03spring_arend.pdf.

Arend, A.C. International Law and Rogue States: The Failure of the Charter Framework. New England Law Review, 2002, vol. 36, no. 4, s. 735-752. Dostupné z <http://www.nesl.edu/lawrev/VOL36/4/arend.pdf>.

Brunnée, J., Toope, S. J. The Use of Force: International Law After Iraq. International and Comparative Law Quarterly, 2004, vol. 53, s. 785 – 806. Dostupné z <http://iclj.oxfordjournals.org/cgi/reprint/53/4/785?maxtoshow=&HITS=10&hits=10&RESULTFORMAT=&fulltext=Irag+preemptive&searchid=1&FIRSTINDEX=0&resourcetype=HWCIT>.

Byers, M. Preemptive Self-defense: Hegemony, Equality and Strategies of Legal Change. The Journal of Political Philosophy, 2003, vol.11, no. 2, s. 171 – 190. Dostupné z <http://www.blackwell-synergy.com/action/doSearch>.

Freedman, L. Prevention, Not Preemption. The Washington Quarterly, 2003, vol. 26, no. 2, s. 105-114. Dostupné z http://www.twq.com/03spring/docs/03spring_freedman.pdf.

Heisbourg, F. A Work in Progress: The Bush Doctrine and Its Consequences. The Washington Quarterly, 2003, vol. 26, no. 2, s. 75-88. Dostupné z http://www.twq.com/03spring/docs/03spring_heisbourg.pdf.

Kačerauskis, V. Can a member of the UN unilaterally decide to use preemptive force against another state without violating the UN Charter. International Journal of Baltic Law, January 2005, vol. 2, no. 1. Dostupné z <http://www.fcsl.edu/baltic/vol2n1/Vytautas%20Kacerauskis.pdf>.

Krepinevich, A. F., Transforming the Legions: The Army and the Future of Land Warfare. 2004. Center for Strategic and Budgetary Assessments. Dostupné z http://www.csbaonline.org/4Publications/PubLibrary/R.20040114.Transforming_the_L/R.20040114.Transforming_the_L.pdf.

Krepinevich, A. F., Preemption in Iraq: Rationale, Risks and Requirements. 2003. Center for Strategic and Budgetary Assessments. Dostupné z http://www.csbaonline.org/4Publications/PubLibrary/R.20030204.Preemption_in_Iraq/R.20030204.Preemption_in_Iraq.pdf.

Langille, B. It's "Instant Custom": How the Bush Doctrine Became Law After The Terrorist Attacks of September 11, 2001, *Boston College Law Review* 26, 1/2003. Dostupné z http://www.bc.edu/schools/law/lawreviews/metaelements/journals/bcicl/26_1/07_FMS.htm.

Muravchik, J. Bushův manifest. *Občanský institut*. 2003. Dostupné z <http://www.obcinst.cz/clanek.asp?id=657>.

Murswiek, D. The American Strategy of Preemptive War and International Law. *Institute of Public Law – Papers and Preprints*. March 2003. Dostupné z <http://www.jura.uni-freiburg.de/ioeffr3/papers/papers.htm>.

Taft IV., W. H. The Legal Basis for Preemption, 2002. Dostupné z <http://www.cfr.org/publication.html?id=5250>.

Ulfstein, G. Pre-emptive self-defense and weapons of mass destruction, 2003. Dostupné z <http://www.duo.uio.no/publ/jus/2003/9890/FERDIG....pdf>.

Yoo, J. International Law and the War in Iraq. *The American Journal of International Law*, July 2003, vol. 97, no. 3, s. 563-576. Dostupné z <http://www.jstor.org/stable/pdfplus/3109841.pdf>.

UN. The Report of High-level Panel on Threats, Challenges and Change, November 2004. Dostupné z www.un.org/secureworld/report.pdf.

The White House. The National Security Strategy of the United States of America, September 2002. Dostupné z <http://www.whitehouse.gov/nsc/nss.html>.

6. SEZNAM ODKAZŮ NA LITERATURU .

¹). V současnosti se počet států odhaduje na 193 a jejich počet se téměř kryje se členstvím Organizace spojených národů. 14.07.2011 Valné shromáždění OSN přijalo Republiku Jižní Súdán za 193. členu Organizace spojených národů. Zdroj: www.osn.cz (Oddělení: zprávy z 15. července 2011, článek: OSN má 193 členů. Novým přírůstkem je Jižní Súdán.

²). Těmi 13 koloniemi byly: [New Hampshire](#) , [Massachusetts](#) , [Rhode Island](#) , [Connecticut](#) , [New York](#) , [New Jersey](#) , [Pennsylvania](#) , [Delaware](#) , [Maryland](#) , [Virginia](#) , [North Carolina](#) , [South Carolina](#) , [Georgia](#).

³). Text americké Deklarace nezávislosti.

⁵). David Rothkopf , *Supertřída, jak globální mocenská elita přetváří svět*, Pavel Dobrovský – BETA s.r.o., 2009.

⁶). zdroj: <http://www.managementnews.cz/manazer/obchod-finance-pravo-id-147986/forbes-global-2000-nejvetsi-firmy-sveta-rostou-ve-vsech-smer-id-1359502#ixzz1pVRQ6ByA>

⁷). zdroj: <http://firmy.finance.cz/zpravy/finance/326763-nejvetsi-a-nejsilnejsi-spolecnosti-sveta/>

⁸). David Rothkopf , *Supertřída, jak globální mocenská elita přetváří svět*, Pavel Dobrovský – BETA s.r.o., 2009.

⁹). David Rothkopf , *Supertřída, jak globální mocenská elita přetváří svět*, Pavel Dobrovský – BETA s.r.o., 2009.

¹⁰). *Ozbrojené síly Spojených států amerických*, www.wikipedia, dostupné online na:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Ozbrojen%C3%A9_s%C3%ADly_Spojen%C3%BDch_st%C3%A1t%C5%AF_a_merick%C3%BDch

¹¹). Tento vojenský výzkum přinesl řadu objevů i do civilního života – třeba internet.

¹²). Tato vojenská taktika byla poprvé použita v bojích v Jugoslávii (1991) a posléze s větším úspěchem v I. válce v Iráku a vrcholného vývoje dosáhla při II. Válce v Iráku.

¹³). Projev Kofiho Annana, *Potřeba multilaterálního přístupu a vymýcení mezinárodního terorismu*, 57. zasedání Valného shromáždění, 3. ledna 2003, dostupné na www.osn.cz v sekci zpravodajství.

¹⁴). Kofi Annan v projevu na Princetonské univerzitě v listopadu 1997, dostupné na www.osn.cz, zpravodajství z roku 1998, článek *Vize obrody OSN generálního tajemníka OSN během jeho prvního roku ve funkci*.

¹⁵). Egypťan Butrus Butrus-Ghálí, bojoval s Washingtonem za udržení nezávislosti OSN, což ho stálo druhé volební období. V roce 1996 vetovaly USA návrh jeho znovuzvolení. Butros-Ghálímu se tak stal jediným generálním tajemníkem OSN, který nebyl zvolen do úřadu pro své druhé funkční období. Rozdílné názory na mezinárodní politiku, než prosazují USA, nezapřel Butros-Ghálí ani později. V září 2004 označil v rozhovoru pro egyptskou televizi USA jako „totalitní režim“.

¹⁶) Článek J.T. NGUYEN, DPA, *Vize obrody OSN generálního tajemníka OSN během jeho prvního roku ve funkci z roku 1998*.

¹⁷). Pochybnosti ovšem zůstávají v případě Annanova syna Kojo Annana. Podle komise se dovídáme, že "vyvstaly významné otázky ohledně poctivosti Kojo Annana".K jeho tíži svědčí to, že s IIC nespolupracoval a nechal se zapírat. Kojo Annan přešel do protiútku a ve zprávě adresované stanici CNN prohlásil, že "se jedná jen o hon na čarodějnice pod vedením amerických republikánů".

¹⁸). BBC CZECH. COM Annan nařídil řízení proti šéfovi 'Ropy za potraviny', 04. února 2005, dostupno na http://www.bbc.co.uk/czech/worldnews/story/2005/02/050204_oil_for_food_1115.shtml

¹⁹). Nerespektování jedinečného postavení Rady bezpečnosti v otázkách použití síly může vést k mezinárodní anarchii, *Projev generálního tajemníka OSN Kofi Annana "Účinnost mezinárodního právního řádu při udržování mezinárodního míru a bezpečnosti" přednesený v Haagu při příležitosti desátého výročí Mezinárodní mírové konference.* (18. května 1999) <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=635>.

²⁰). Kniha „Cíl Irán“ – Ridley Scot...

²²). NATO přijme v Praze nové členy [online]. iDnes, 2001-06-13. Dostupné online na:

http://zpravy.idnes.cz/nato-prijme-v-praze-nove-cleny-deg-/zahranicni.aspx?c=A010613_165609_zahranicni_tom

²³). NATO má sílu, tvrdí Robertson [online]. iDnes, 2002-11-21. Dostupné online na:

http://zpravy.idnes.cz/nato-ma-silu-tvrdi-robertson-di2-/zpr_archiv.aspx?c=A021121_080953_zpr_summit_inc

²⁴). Sjednocenou Evropu rozděluje Irák [online]. iDnes, 2003-01-27. Dostupné online na:

http://zpravy.idnes.cz/sjednocenou-evropu-rozdeluje-irak-dto-/zahranicni.aspx?c=A030126_220858_zahranicni_pol

²⁵). Rada znovu tvrdí, že CIA měla v Evropě věznice [online]. iDnes, 2007-06-08. Dostupné online na:

http://zpravy.idnes.cz/rada-znovu-tvrdi-ze-cia-mela-v-evrope-veznice-f35/zahranicni.aspx?c=A070608_124222_zahranicni_klu

²⁶). Bush: Blízký východ prioritou NATO [online]. Natoactual. cz, 2005-02-22. Dostupné online na:

http://www.natoaktual.cz/bush-blizky-vychod-prioritou-nato-d5v-/na_media.aspx?c=A050222_155748_na_media_m00

²⁷). NATO poprvé vyšle delegaci do Palestiny [online]. Natoactual. cz, 2005-06-16. Dostupné online na:

http://www.natoaktual.cz/nato-poprve-vysle-delegaci-do-palestiny-f0r/na_media.aspx?c=A050617_092838_na_media_m02

²⁸). NATO se chystá na afghánskou misi, 27. května 2003. Dostupné online na:

http://zpravy.idnes.cz/nato-se-chysta-na-afghanskou-misi-dqc-/zpr_nato.aspx?c=A030527_081103_zpr_nato_inc

²⁹). Schmid, A. & Jongman, A. (1988, 2nd ed. 2005). *Political Terrorism*. SWIDOC and Transaction Books

³⁰). První odsuzovala teroristické činy, mezi něž zahrnovala úklady o život hlav států nebo jejich nejbližších rodinných příslušníků a dalších vládních představitelů. Rovněž zakazovala akty mezinárodního terorismu, zahrnující újmu na zdraví osob nebo poškozování majetku, spáchané občany jednoho státu proti občanům jiného státu. Druhá konvence byla ustavujícím dokumentem Mezinárodního trestního soudu a obsahovala právní výklad teroristických zločinů. Tyto smělé kroky však měly zanedbatelný účinek, neboť konvence před vypuknutím 2. světové války ratifikovalo jen 13 států. KOLEKTIV AUTORŮ. *Encyklopedie – Světový terorismus*. 1. vyd. Praha: Svojkva & Co., 2001, s. 513. ISBN 80-7237-340-4. 536 s.

³¹). *Úmluva o trestných činech a některých jiných činech spáchaných na palubě civilních letadel (Tokio, 14. září 1963), Úmluva o potlačení protiprávního zmocnění se letadel (Haag, 16. prosince 1970), Úmluva o potlačování protiprávních činů ohrožujících bezpečnost civilního letectví (Montreal, 23. září 1971), Úmluva o zabránění a trestání trestných činů proti osobám požívajícím mezinárodní ochrany včetně diplomatických zástupců (New York, 14. prosince 1973), Úmluva o fyzické ochraně jaderného materiálu (Viedeň, 26. října 1979), Mezinárodní úmluva proti braní rukojmí (New York, 17. prosince 1979), Protokol o boji s protiprávními činy násilí na letištích sloužících mezinárodnímu civilnímu letectví (Montreal, 24. února 1988 - doplnění Montrealské úmluvy z roku 1971), Úmluva o zamezení nezákonných aktů proti bezpečnosti námořní dopravy (Řím, 10. března 1988), Protokol o stíhání nezákonných aktů proti bezpečnosti plovoucích plošin v pevninské mělčině (Řím, 10. března 1988), Úmluva o označování plastických trhavin pro účely jejich identifikace (Montreal, 1. března 1991), Mezinárodní úmluva o potlačování teroristických bombových útoků (New York, 15. prosince 1997), Mezinárodní úmluva o*

potlačování financování terorismu (New York, 9. prosince 1999), *Mezinárodní úmluva o potlačování činů jaderného terorismu* (New York, 14. září 2005).

32). Wallensteen, Peter, Staibano Carina. International sanctions. Between words and war in the global system. London:Frank Cass, 2005, str. 174.

33). Projevy generálního tajemníka Kofiho Annana z února 2005 z (5.2 v Rijádu a 13.2 v Mnichově)

34). tohoto argumentu se dovolávaly následující státy např. v těchto konkrétních případech: Francie a VB během tzv. suezské krize (1956), Spojené státy americké v Dominikánské republice (1965) a v Iránu (1980), Izrael v Ugandě (1976), Indie v případě Goa (1961), Irák proti Iránu (1980), Argentina v případě Malvín (Falkland) (1982).

35). Toto počínání Izraele bylo Radou bezpečnosti OSN odsouzeno.

36). Skutková podstata: Roku 1837 probíhalo v Kanadě protibritské povstání, jenž bylo podporováno mnoha Američany. Ačkoliv USA podepsaly s VB dohodu o neutralitě, domobrana z amerického města Buffalo ve státě New York dobyla ostrov Navy Island náležející VB. Během několika následujících dnů američtí občané sympatizující s povstalcí převáželi z ostrova na soukromé lodi *Caroline* do oblasti potravin a vojenské vybavení a municí, což vedlo k britskému útoku na americkou loď *Caroline*. Britové loď zakotvenou na břehu amerického území napadli, zapálili a rozehnali její posádku. Dva američtí občané byli při tomto incidentu zabití. Počátkem roku 1838 pak začala americko-britská debata o legálnosti britského postupu, která se stala základem pro vymezení limitů práva na preemptivní sebeobranu.

37). Hnutí Talibánu se dostalo uznání jakožto legitimní vlády pouze od tří států celého mezinárodního společenství a to od Saudské Arábie, Spojených arabských emirátů a Pákistánu.

38) Při těchto pumových útocích zemřelo 224 lidí z toho 12 Američanům a zraněno na 1.000 lidí. Prezident Clinton v odpověď na tyto teroristické útoky nařídil operaci Infinite Reach (20.8.1998), v níž americké bitevní křižníky řízenými střelami s plochou dráhou doletu (Tomahawk) bombardovaly výcvikový a tréninkový tábor Al-Kajdy ve východním Afghánistánu a požadovali po Talibánu vydání Usámy bin Ládina.

39) *Útoky budou stát New York 105 miliard [online]*. iDnes, 2001-10-5; Dostupné online na:

http://ekonomika.idnes.cz/utoky-budou-new-york-stat-105-miliard-dbo/ekonomika.aspx?c=A011005_162921_ekonomika_ven

40). *Bush: Ať Bůh dál žehná Americe [online]*. iDNES, 2001-10-07. Dostupné online na:

http://zpravy.idnes.cz/bush-at-buh-dal-zehna-americe-d1s-/zahranicni.aspx?c=A011007_221718_zahranicni_itu

41). Schleyová,N. Busseová,S, *Války USA Kronika agresivního národa*, Nakladatelství BRÁNA, s.r.o., 2004.

42). zdroj: oficiální stránky zpráva Národní komise pro teroristické úroky na Spojené státy *National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States*), neformálně *9/11 Commission*, dostupné <http://www.9-11commission.gov/>, dostupné na <http://govinfo.library.unt.edu/911/report/911Report.pdf>

43) Z projevu generálního tajemníka Kofiho Annana ze dne 12.9.2001; dostupné na www.osn.cz, zpravodajství z roku 2001, článek Generální tajemník OSN: Všechny národy se musí spojit a dopadnout pachatele teroristických útoků; ze dne 12.9.2001. <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=752>

44). Z projevu generálního tajemníka Kofiho Annana ze dne 24.9.2001, dostupné na www.osn.cz, zpravodajství z roku 2001, článek: Útok na všechny hodnoty, které OSN zastává.

<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=749>

- 45). Tak tomu bylo v nedávném případě „Rainbow Warrior“ lodi ekologické organizace Greenpeace, kterou v roce 1985 v novozélandském přístavu sabotáží zničili agenti francouzských tajných služeb. Ve vzniklém konfliktu mezi novozélandskou a francouzskou vládou, byla prokázána a uznána odpovědnost Francie, která Novému Zélandu poskytla vedle omluvy finanční náhradu za své protiprávní jednání.
- 46). To byl případ diplomatického a konzulárního personálu USA v Teheránu v roce 1980. Militantní ozbrojené skupiny tehdy bez ingerence oficiálních íránských míst zaútočily na americkou ambasádu. Tato ozbrojená akce byla následně schválena íránskou vládou.
- 47). *USA chtějí činy, ne jednání [online]. iDNES, 2001-09-19. Dostupné online na:*
http://zpravy.idnes.cz/usa-chteji-ciny-ne-jednani-09p/zahranicni.aspx?c=A010915_201426_zahranicni_has
- 48). *USA chtějí činy, ne jednání [online]. iDNES, 2001-09-19. Dostupné online na:*
http://zpravy.idnes.cz/usa-chteji-ciny-ne-jednani-09p/zahranicni.aspx?c=A010915_201426_zahranicni_has
- 49). *USA chtějí činy, ne jednání [online]. iDNES, 2001-09-19. Dostupné online na:*
http://zpravy.idnes.cz/usa-chteji-ciny-ne-jednani-09p/zahranicni.aspx?c=A010915_201426_zahranicni_has
- 50). *Unie se postavila za odvetu [online]. iDNES, 2001-09-21. Dostupné online na:*
http://zpravy.idnes.cz/unie-se-postavila-za-odvetu-df9/zahranicni.aspx?c=A010919_224532_zahranicni_mhk
- 51). *Teroristické útoky v srpnu 1998 v Keni a Tanzanii [online]. iDNES, 2000-05-24. Dostupné online na:*
http://zpravy.idnes.cz/teroristicke-utoky-v-srpnu-1998-v-keni-a-tanzanii-f5g-zahranicni.aspx?c=981110_143703_zahranicni_toy
- 52). Noam Chomsky, *Moc a teror*, Nakladatelství Mezera s.r.o., Praha 2007.
- 53). Noam Chomsky, *Moc a teror*, Nakladatelství Mezera s.r.o., Praha 2007.
- 54). Snad pouze Irán nepodpořil zásah USA v Afghánistánu. Irán odsoudil americké vojenské úder v Afghánistánu jako nepřijatelné.
- 55). *Cíl Irán*, Ritter Scott, Nakladatelství Mladá fronta, 2009.
- 56). *Byl to bin Ládín, tvrdí CIA [online]. iDNES, 2003-02-15. Dostupné online na:*
http://zpravy.idnes.cz/byl-to-bin-ladin-tvrdi-cia-0h7-/zahranicni.aspx?c=A030211_205452_zahranicni_jpl
- 57). *USA mají proti Iráku i nahrávky [online]. iDNES, 2003-02-01. Dostupné online na:*
http://zpravy.idnes.cz/usa-maji-proti-iraku-i-nahravky-dm7-/zahranicni.aspx?c=A030130_130729_zahranicni_kot
- 58). *Bush: Ať Bůh dál žehná Americe [online]. iDNES, 2001-10-07. Dostupné online na:*
 : http://zpravy.idnes.cz/bush-at-buh-dal-zehna-americe-d1s-/zahranicni.aspx?c=A011007_221718_zahranicni_itu
- 59). *Spojenci v Iráku zvítězili [online]. iDNES, 2003-05-02. Dostupné online na:*
http://zpravy.idnes.cz/bush-spojenci-v-iraku-zvitezili-dak-zpr_archiv.aspx?c=A030502_072304_zpravy_irak_jan
- 60). *V bojích v Iráku zahynulo po invazi přes 15 000 lidí [online]. Novinky.cz, 2008-03-19. Dostupné online na:*
<http://www.novinky.cz/specially/dokumenty/135740-dokument-v-bojich-v-iraku-zahynulo-po-invazi-pres-15-000-lidi.html>
- 61) *Irák přijal bez výhrad rezoluci OSN [online]. iDNES, 2002-11-13. Dostupné online na:*

http://zpravy.idnes.cz/irak-prijal-bez-vyhrad-rezoluci-osn-d68-/zahranicni.aspx?c=A021113_180321_zahranicni_kot

62). *OSN vymýčila další irácká zákoutí [online]. iDNES, 2002-11-28. Dostupné online na:*

http://zpravy.idnes.cz/osn-vysmyčila-dalsi-iracka-zakouti-duo-/zahranicni.aspx?c=A021127_071613_zahranicni_ton

63). *USA uvolnily expertům OSN fakta o Iráku [online]. iDNES, 2003-01-09. Dostupné online na:*

http://zpravy.idnes.cz/usa-uvolnily-expertum-osn-fakta-o-iraku-f03-/zahranicni.aspx?c=A030109_143751_zahranicni_kot

65). *OSN chce inspekce, ne válku s Irákem [online]. iDNES, 2003-01-30. Dostupné online na:*

http://zpravy.idnes.cz/osn-chce-inspekce-ne-valku-s-irakem-d5b-/zahranicni.aspx?c=A030129_184702_zahranicni_kot

66). *Irácká krize spěje k prodloužení inspekci [online]. iDNES, 2003-02-14. Dostupné online na:*

http://zpravy.idnes.cz/iracka-krize-speje-k-prodlouzeni-inspekci-fi1-/zahranicni.aspx?c=A030214_101816_zahranicni_mhk

67). *OSN přikyvuje mírové iniciativě pro Irák [online]. iDNES, 2003-02-11. Dostupné online na:*

http://zpravy.idnes.cz/osn-prikyvuje-mirove-inciative-pro-irak-fdr-/zahranicni.aspx?c=A030210_223322_zahranicni_pol

68). *Trojlístek se dohodl, že zastaví Bushe [online]. iDNES, 2003-03-05. Dostupné online na:*

http://zpravy.idnes.cz/trojlistek-se-dohodl-ze-zastavi-bushe-dxf-/zahranicni.aspx?c=A030305_125916_zahranicni_kot

OSN je rozpolcená: úder, či inspekce? [online]. iDNES, 2003-02-25. Dostupné online na:

http://zpravy.idnes.cz/osn-je-rozpolcena-uder-ci-inspekce-d5c-/zahranicni.aspx?c=A030224_120553_zahranicni_kot

69). *Ničení iráckých raket je show, tvrdí Bush [online]. iDNES, 2003-03-07. Dostupné online na:*

http://zpravy.idnes.cz/niceni-irackych-raket-je-show-tvrdi-bush-fd2-/zahranicni.aspx?c=A030307_072955_zahranicni_ton

70). *USA možná půjdou na Irák i bez spojenců [online]. iDNES, 2002-08-28. Dostupné online na:*

http://zpravy.idnes.cz/usa-mozna-pujdou-na-irak-i-bez-spojencu-dvz-/zahranicni.aspx?c=A020827_211859_zahranicni_was

71). *Bush: Irak spolupracuje s Al-Kajdou [online]. iDNES, 2003-01-31. Dostupné online na:*

http://www.natoaktual.cz/bush-irak-spolupracuje-s-al-kajdou-d5k-/na_analyzy.aspx?c=A030131_153805_na_analyzy_m00

72). *USA ohlásily, že zaútočí i bez OSN [online]. iDNES, 2003-03-09. Dostupné online na:*

http://zpravy.idnes.cz/usa-ohlasily-ze-zautoci-i-bez-osn-d46-/zahranicni.aspx?c=A030309_191941_zahranicni_mhk

73). *USA utahují smyčku kolem Iráku [online]. iDNES, 2002-07-13. Dostupné online na:*

http://zpravy.idnes.cz/usa-utahuji-smycku-kolem-iraku-dmc-/zahranicni.aspx?c=A020712_223359_zahranicni_pol

74). Ve skutečnosti byla preventivní sebeobrana označena při Norimberských procesech v roce 1945 jako nejtěžší válečný zločin v dějinách lidstva. Hitler totiž nikdy nevedl agresivní války, nýbrž se dovolával právě obranné – preventivní sebeobrany.

75). *Šéf OSN: Válka v Iráku je nelegální [online]. iDNES, 2004-09-16. Dostupné online na:*

http://zpravy.idnes.cz/sef-osn-valka-v-iraku-je-nelegalni-dqv-/zpr_archiv.aspx?c=A040916_101219_zpravy_irak_jan

⁷⁶). Roku 1998 byla ovšem činnost inspektorů týmu UNSCOM zastavena a to nikoliv vinou nesoučinnosti Iráku, nýbrž vinou vlády USA kvůli jejich bombardování Bagdádu.

⁷⁷). *Saddám má 48 hodin na opuštění Iráku [online]. iDNES, 2003-03-18. Dostupné online na:*

http://zpravy.idnes.cz/saddam-ma-48-hodin-na-opusteni-iraku-d57-zpr Archiv.aspx?c=A030317_163801_zpravy_irak_kot

⁷⁸). *Saddám má 48 hodin na opuštění Iráku [online]. iDNES, 2003-03-18. Dostupné online na:*

http://zpravy.idnes.cz/saddam-ma-48-hodin-na-opusteni-iraku-d57-zpr Archiv.aspx?c=A030317_163801_zpravy_irak_kot

⁷⁹). *Saddám má 48 hodin na opuštění Iráku [online]. iDNES, 2003-03-18. Dostupné online na:*

http://zpravy.idnes.cz/saddam-ma-48-hodin-na-opusteni-iraku-d57-zpr Archiv.aspx?c=A030317_163801_zpravy_irak_kot

⁸⁰). USA totiž v této agresi podpořila nepatrná hrstka označovaná antickou vládou jako „koalice ochotných“ („Coalition of the Willing“) zahrnující státy jako: USA, VB, Austrálie, Afghánistán, Angola, Albánie, Ázerbájdžán, Bulharsko, Kolumbie, Kostarika, Česká republika, Dánsko, Dominikánská republika, Salvador, Eritrea, Estonsko, Etiopie, Honduras, Maďarsko, Island, Itálie, Japonsko, Kuvajt, Litva, Lotyšsko, Makedonie, Marshallovy ostrovy, Mikronésie, Mongolsko, Nizozemsko, Nikaragua, Polsko, Palauská republika, Panama, Filipíny, Portugalsko, Rumunsko, Rwanda, Singapur, Slovensko, Šalamounovy ostrovy, Jižní Korea, Španělsko, Království Tonga, Turecko, Uganda, Ukrajina, Uzbekistán.

⁸¹). *Třetí svět chystá USA porážku v OSN [online]. iDNES, 2003-03-21. Dostupné online na:*

http://zpravy.idnes.cz/treti-svet-chysta-usa-porazku-v-osn-dbp-zpr Archiv.aspx?c=A030320_235731_zpravy_irak_ven

⁸²). Tyto demonstrace probíhaly ve třech velkých vlnách v termínech: 19.11.2002 a 16.2.2003 a 22.3.2003.

⁸³). *Šéf OSN: Válka v Iráku je nelegální [online]. iDNES, 2004-09-16. Dostupné online na:*

http://zpravy.idnes.cz/sef-osn-valka-v-iraku-je-nelegalni-dqv-zpr Archiv.aspx?c=A040916_101219_zpravy_irak_jan

⁸⁴). Rezoluce Valného shromáždění OSN číslo 3314/XXIX, o Definici agrese.

⁸⁵). *Třetí svět chystá USA porážku v OSN [online]. iDNES, 2003-03-21. Dostupné online na:*

http://zpravy.idnes.cz/treti-svet-chysta-usa-porazku-v-osn-dbp-zpr Archiv.aspx?c=A030320_235731_zpravy_irak_ven

⁸⁶). Bývalý Norimberský Žalobce: „Bush i Saddam by měli čelit stejnému procesu“ [online]. Zvědavec 4.9.2006. Dostupné online na: http://www.zvedavec.org/pohledy_1733.htm

⁸⁷). Bývalý Norimberský Žalobce: „Bush i Saddam by měli čelit stejnému procesu“ [online]. Zvědavec 4.9.2006. Dostupné online na: http://www.zvedavec.org/pohledy_1733.htm

⁸⁸). USA: nás se mezinárodní soud netýká [online]. iDnes 2002-05-7. Dostupné online na:

http://zpravy.idnes.cz/usa-nas-se-mezinarodni-soud-netyka-d5x-zahranicni.aspx?c=A020411_191434_zahranicni_kot

⁸⁹). USA: nás se mezinárodní soud netýká [online]. iDnes 2002-05-7. Dostupné online na:

http://zpravy.idnes.cz/usa-nas-se-mezinarodni-soud-netyka-d5x-zahranicni.aspx?c=A020411_191434_zahranicni_kot

⁹⁰). Prokurátor: Bush může být souzen [online]. Aktuálně.cz 2007-3-18. Dostupné online na:

<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=381434>

⁹¹). Bush jr. a Blair shledáni vinni z válečných zločinů malajsijským tribunálem [online]. Dostupné online na:

<http://leva-net.webnode.cz/products/bush-jr-a-blair-shledani-vinni-z-valecnych-zlocinu-malajsijskym-tribunalem/>

⁹²). Bush zrušil výlet do Evropy kvůli obavě z protestů a obviněním z mučení [online]. *iDNES*, 2011 -02-07. Dostupné online na:

http://zpravy.idnes.cz/bush-zrusil-vylet-do-evropy-kvuli-obave-z-protestu-a-obvinenim-z-muceni-1a7/zahranicni.aspx?c=A110207_100928_zahranicni_ip1

⁹³). Kuala Lumpur: je to oficiální, George W. Bush je válečný zločinec [online]. Dostupné online na:

<http://orgo-net.blogspot.com.au/2012/06/bush-odsouzen-v-malajsi-jako-valecny.html>

⁹⁴). Projev generálního tajemníka Kofiho Annana na všeobecné rozpravě 58. Valného shromáždění ze dne 23.9.2003; dostupné na www.osn.cz, zpravodajství z roku 2003, článek *Schopnost OSN řešit nové problémy závisí především na členských zemích*; ze dne 23.9.2003

⁹⁵). Výňatek z dopisu generálního tajemníka adresovanému J.Primakovi. Zdroj: Primakov, J.M. Svět bez Ruska?. Praha: Ottovo nakladatelství, s.r.o, 2010.

⁹⁶). Bush představil svět bez Saddáma [online]. *iDNES*, 2003-02-27. Dostupné online na:

http://zpravy.idnes.cz/bush-predstavil-svet-bez-saddama-do7-/zahranicni.aspx?c=A030225_223427_zahranicni_JaK

⁹⁷). Ze zprávy Vysokého panelu „Bezpečnější svět: Naše společná odpovědnost“ (Report of the High-level Panel on Threats, Challenges and Change „A more secure world: our shared responsibility“, A/59/565), dostupné na www.un.org/secureworld/report.pdf.